

Міністерство освіти і науки України
Донецький державний університет управління
Кафедра спеціально-правових дисциплін
Юридична клініка «Феміда»

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ

«Захист прав людини в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції: проблеми, здобутки, перспективи»

13 грудня 2019 року

Маріуполь - 2019

Міністерство освіти і науки України
Донецький державний університет управління
Кафедра спеціально-правових дисциплін
Юридична клініка «Феміда»

МАТЕРІАЛИ
КРУГЛОГО СТОЛУ

**«Захист прав людини в умовах
європейської та євроатлантичної
інтеграції: проблеми, здобутки,
перспективи»**

13 грудня 2019 р.

Маріуполь – 2019

Редакційна колегія:

Калініна І. В., к. ю. н., завідувач кафедри спеціально-правових дисциплін ДонДУУ (голова редакційної колегії);

Григор'єва В. В., доцент, к. ю. н., доцент кафедри спеціально-правових дисциплін ДонДУУ;

Скачкова Т. Ю., доцент, к. ю. н., доцент кафедри спеціально-правових дисциплін ДонДУУ;

Чвалюк А. М., к. ю. н., доцент кафедри спеціально-правових дисциплін ДонДУУ;

Циклаурі О. Б., ст. викладач кафедри спеціально-правових дисциплін ДонДУУ.

Захист прав людини в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції: проблеми, здобутки, перспективи: матеріали круглого столу (м. Маріуполь, 13 грудня 2019 р.). Маріуполь: ДонДУУ, 2019. 104 с.

ЗМІСТ

Авдєєва Г.В. ЮРИДИЧНА КЛІНІКА – ЕФЕКТИВНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ЮРИСТА.....	7
Бабійчук О.О. ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ОЦІНКИ ДОКАЗІВ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПРОЦЕСУ ДОКАЗУВАННЯ.....	9
Бабін Б.В. МАНІПУЛЯЦІЇ З МІЖНАРОДНИМ ПРАВОМ ЩОДО АЗОВСЬКОГО ТА ЧОРНОГО МОРІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	10
Бондар Г.Ю. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ.....	12
Борисов Є.М. ПРАВОВИЙ ВИМІР ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВІТЧИЗНЯНА НАУКА	16
Браду Я.І. ПРАВОСУДДЯ ЯК ФУНКЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	18
Ващенко А.В. Гніцевич Д.А. ЮРИДИЧНІ КЛІНІКИ ПРИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В УКРАЇНІ, ЄВРОПІ ТА США: ДІЯЛЬНІСТЬ, ФУНКЦІОНУВАННЯ, АКТУАЛЬНІСТЬ.....	20
Веселов М.Ю. ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ.....	22
Вітенко І.Л. ПРОБЛЕМИ ТА ПИТАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	25
Галла М.О. ДО ПИТАННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ТРАНСПОРТІ.....	27
Гниляк Я.В. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ КОРУПЦІЇ	28
Горелова Ю.В. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЖУРНАЛІСТА В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	30
Горелова Я.О. ПРОБЛЕМА ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	32

Горобій М.К. ДІЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД І СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ.....	34
Громовенко К.В. ПРАВО НА ВИЩУ ОСВІТУ ТА ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....	36
Губченко В.О. РОБОТА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ НА ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ З ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИМИ ТЕРИТОРІЯМИ.....	38
Гуржи Д.О. ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ.....	40
Єрмакова У.М. КРИМІНАЛІСТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ.....	42
Золотоверх В.О. Павленко С.Л. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДИТИНИ В УКРАЇНІ.....	44
Ісаєва А.В. СВОБОДА ВІД НАСИЛЬСТВА – ОСНОВНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ.....	47
Кабаківа А.Р. РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	49
Карабліна Д.С. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ.....	51
Карпенко В.В. СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ УМОВ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИТОРІВ ЧЕРЕЗ МЕХАНІЗМИ СТРАХУВАННЯ.....	53
Кобець Н.В. ЗАХИСТ ПРАВ СВІДКА ПІД ЧАС УЧАСТІ В ДОПИТІ.....	55
Ксеніта В.В. ДО ПИТАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ....	57
Куркчи А.С. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	58
Лисак А.Р. ПРОБЛЕМИ МИТНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	60

Мудрецька Г.В. ОСКАРЖЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ЗАСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ ПІДОЗРЮВАНОВОГО.....	62
Озірна М.В. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ БУЛІНГУ.....	63
Онищенко А.І. АНАЛІЗ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	65
Попович Т.П. ВІДНОВЛЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ У ПОЛЬЩІ (КІНЕЦЬ 1980-Х-1990-ТІ РОКИ).....	68
Преснакова Н.Б. РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЯК САНКЦІЇ ЗА МАЛОЗНАЧНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	72
Рогозна П.С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ ПЕСТИЦИДАМИ І АГРОХІМІКАТАМИ.....	74
Сібілевич А.Ю. Сисоєва В.М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ ТА ЄС: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	77
Сокерчак Ю.В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПІДОЗРЮВАНОВОГО ПРИ ОБРАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	80
Стоянова Г.І. СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	82
Суханєвич Л.А. ЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ПРАВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	84
Теленчі С.В. ЩОДО ПИТАННЯ ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ВАКЦИНАЦІЇ.....	86
Тищенко С.М. ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ГРОМАДЯН НА ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗА ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ..	87
Ткачук С.П. АНАЛІЗ ЗМІН ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ВРЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.....	89

Трусило Є.Ю. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ, ЩО ВИНИКАЮТЬ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	92
Філатов В.В. ЗАХИСТ МАЙНОВИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ.....	94
Хлистова А.А. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН НА РОЗПОРЯДЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ.....	96
Цибирєва Я.Д. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ	99
Черепанов В.О. РОЛЬ РАДИ ЄВРОПИ У ЗАХИСТІ ТА ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	102

АВДЄЄВА Г.В.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА – ЕФЕКТИВНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ЮРИСТА

Сьогодні питання практичної підготовки фахових юристів, які зможуть надавати якісну правову допомогу громадянам та захищати їх права, є однією з проблем у сфері юридичної освіти. Причина в тому, що випускники навчальних закладів, переходячи до такої діяльності як практика, повинні буквально перенавчатися, адаптуючись до реальних умов праці [1, с. 1].

Метою цього дослідження є вивчення історії поняття «юридична клініка», аналіз її положень, формування юридичної клініки в Україні.

З кожним роком кількість українських правників, які виявляють бажання здобути диплом освітнього ступеня «Магістр» саме в західних вищих навчальних закладах невинно збільшується. Тому, у першу чергу, щоб забезпечити юристів правом отримати повну вищу освіту та працювати задля добробуту України, слід організувати їх навчання у навчальних закладах так, щоб вони отримали можливість здобувати всі необхідні знання та навички, щоб на ринку праці бути конкурентоспроможними.

У сучасній юридичній освіті положення юридичних клінік є предметом досліджень українських та іноземних науковців та практиків. Деякі науковці, які займаються дослідженням юридичної клінічної освіти, а саме В. Єлов, А. Галай, Р. Кацавець, В. Гончаренко притримуються такої думки, що фундаментом для створення юридичних клінік є діяльність вищих навчальних закладів [2, с. 101].

Вперше термін «юридична клініка» використав у 1840 році Дмитро Мейєр у статі «Про значення практики в системі юридичної освіти». Більш розповсюджено термін почали використовувати у кінці 19 століття у зв'язку з актуальністю питання викладання права у Російській імперії.

Першу згадку про термін «юридична клініка» у зарубіжній літературі відносять до 1900 року. Саме в цьому році у журналі «Deutsche Juristen-Zeitung» («Газета німецьких юристів») була опублікована стаття під назвою «Juristische Kliniken» («Юридичні клініки») професора Георга Фроммгольда. Г. Фроммгольд пропонував створити клініки при юридичних вищих навчальних закладах; це мав би бути аналог лікарських практичних клінік, які існують при медичних факультетах та академіях. У цих клініках студенти розбирали би під керівництвом професора не видумані або старовинні юридичні казуси, а надавали б безпосередньо юридичну допомогу, яка потрібна особам, займаючись живими, невіршеними ще справами.

У 1897 році кишинівський присяжний повірений Йосиф Соломонович Іосилович сформував задачу юридичної клініки. За його твердженнями замість міркувань про теоретичні правила слід демонструвати конкретне діло, відкрити лабораторію юристів-практиків, розвернути увесь процес боротьби, який відбувається між сторонами або між стороною та судом. Це принесе, за його задумом, подвійну користь. З однієї сторони цим шляхом краще засвоюється теоретичне право, а з іншої, що найважливіше, відбувається знайомство зі способами вживання правових знань.

Міцне теоретичне підґрунтя для фахівця – лише половина справи. Тому важливо закріпити ці знання з фахових дисциплін саме на практиці. За наказом Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 року юридичні клініки мають функціонувати в усіх вишах, що навчають праву. З цією метою 2 липня 2015 р. у Донецькому державному університеті управління було створено відповідний навчально-практичний підрозділ – Юридичну клініку «Феміда».

Юридична клініка здійснює підготовку фахівців за напрямом «Право». Юридична клініка «Феміда» надає всім бажаючим, а в першу чергу – незахищеним верствам населення, безкоштовну правову допомогу з питань захисту прав і свобод громадян.

Надані консультації стосуються переважно таких галузей права, як право соціального і пенсійного забезпечення, сімейного, цивільного, житлового, конституційного права. Діяльність юридичної клініки є частиною навчального процесу. Працюючи у юридичній клініці студенти отримують досвід і навички майбутньої професії «юрист». В Юридичній клініці «Феміда» працюють молоді спеціалісти, які, будучи студентами ДонДУУ, роблять перші кроки до здобуття високих професійних вмінь.

Метою юридичної клініки є:

- в першу чергу, підвищити рівень практичних знань, умінь і навичок студентів юридичної спеціальності;
- сформувати правову культуру громадян;
- підготовка та навчання студентів у русі дотримання принципів верховенства права, справедливості і людської гідності;
- впровадити в навчальний процес елементи практичної підготовки студентів-правників у сфері юридичних послуг.

Сутність діяльності юридичних клінік України розкривають такі принципи як принцип поваги до права, людської гідності та справедливості. Також це принципи законності та верховенства права; безоплатності надання правової допомоги; конфіденційності; компетентності, добросовісності та спрямованості на захист прав і свобод людини [3].

Затвердження юридичних клінік має як позитивні, так і негативні моменти. Вони зумовлені суб'єктивними факторами кожної окремо взятої юридичної клініки. Д. Г. Павленко вважає, що до позитивних моментів юридичної клініки слід відносити те, що:

- 1) особа заздалегідь може обрати напрямок роботи;
- 2) надається набагато вищий професійний рівень правової допомоги;
- 3) контроль викладачів над діяльністю студентів збільшується;
- 4) спеціалізація може бути механізмом реагування на зміни в суспільних процесах;
- 5) навчання зосереджується на окремих сферах.

Негативними моментами юридичної клініки є:

- 1) ускладнення адміністрування та організації роботи;
- 2) конкуренція між студентами;
- 3) позбавлення права на правову допомогу значної частини громадян через неможливість її надання з огляду на спеціалізацію юридичної клініки (тобто зменшення клієнтури).

Для ЗВО юридичні клініки є справою престижу та іміджу, адже ефективна юридична клініка є надійним зв'язковим елементом відносин вищих навчальних закладів із суспільством та державою. Саме тому питання закріплення місця юридичних клінік у правовій системі, вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює їх діяльність на законодавчому рівні є суттєвим кроком у розвитку юридичної клінічної освіти [2, с. 105].

Таким чином, можна зробити наступний висновок. Дана клініка, як організація юридичної спрямованості, дає можливість студентам на практиці вдосконалити набуті за час навчання в університеті знання. Яскравим прикладом є юридична клініка Донецького державного університету управління «Феміда», яка надає громадянам безкоштовні консультації.

Література:

1. Єлов В. А. Юридична клініка [Текст] : [навчальний посібник] / В. А. Єлов, С. І. Молібог, Д. Г. Павленко. – Київ : Школяр, 2004. – 315 с.
2. Галай В. Юридичні клініки як суб'єкт захисту прав пацієнтів в Україні. // Право України. – 2009. – №9. – 192с.

3. Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України [Електронний ресурс] : Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 8 серпня 2006 р. за № 956/12830 – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0956-06> – (дата звернення 11.11.2019)

БАБІЙЧУК О.О.

*Одеський державний університет внутрішніх справ
факультет підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
курсантка 304 взводу*

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ОЦІНКИ ДОКАЗІВ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПРОЦЕСУ ДОКАЗУВАННЯ

Забезпечення неухильного додержання законності, виключення будь-яких порушень громадського порядку, ліквідація злочинності, усунення причин і умов, які породжують і сприяють її розвитку є одним із найважливіших завдань правоохоронних органів Української держави та суспільства в цілому. Докази є основною базою кримінального судочинства, що приводить у дію усі механізми розслідування кримінального провадження та вони є невід'ємною його складовою.

Кримінально-процесуальним доказуванням є поєднання практичних дій, навичок мислення всіх учасників кримінально процесуальної діяльності. Основоположними засобами кримінально процесуального доказування є збирання, перевірка та оцінка доказів та їх джерел.

В ході практики ці елементи пов'язуються одне з одним та тісно і нерозривно переплітаються, їх виділяють із єдиного способу доказування у педагогічних, практичних та нормотворчих цілях [2, с.134].

В кримінальному процесі як галузі права, науці та навчальній дисципліні в практичній діяльності усе зводиться до процесу доказування і доказів, тому що саме вони є основним змістом кримінального процесу.

Отже, доказування в кримінальному процесі полягає у збиранні доказів, їх перевірці на достовірність, відповідній оцінці та отриманні основоположних і обґрунтованих висновків по цьому кримінальному провадженні.[3, с. 234].

Так, ч. 2 ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України(далі-КПК) зобов'язує слідчого, прокурора на стадії досудового розслідування дослідити обставини кримінального провадження і надати обставинам належну правову оцінку, забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень.

Для того щоб надати обставинам належну правову оцінку відповідно до вимог ст. 91 КПК – необхідно спочатку ці обставини встановити, після чого провести процедуру доказування, яка полягає у збиранні, перевірці, та оцінці доказів. Такий обов'язок покладається на слідчого, прокурора.

Відповідно до ч.1.ст. 94 КПК – слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення [1].

Жоден доказ не має наперед встановленої сили.

Тобто для того щоб стверджувати про те, що обставинам кримінального провадження надана належним чином, а не спотворена правова оцінка, слідчий, прокурор мають покроково виконати наступні дії, і продемонструвати те що:

- 1) зібрані ними матеріали є доказами (ч.1ст.84 КПК), тобто:
- містять фактичні (беззаперечні), а не будь-які данні;

- отримані в передбаченому КПК порядку;
- мають значення для цього кримінального провадження.
- 2) Отримані із передбачених процесуальних джерел (ч.2.ст.84 КПК).
- 3) Кожен з цих доказів перевірений та оцінений з точки зору належності, допустимості, достовірності.
- 4) Сукупність зібраних доказів оцінена – з точки зору достатності та взаємозв'язку.
- 5) Оцінка доказів зроблена не будь-як, а керуючись законом (і з посиланням на цей закон).
- 6) Внутрішнє переконання слідчого, прокурора ґрунтується не на припущенні, а на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин [4].

Аналізуючи вищесказане, можна зробити висновок, що оцінка доказів у кримінальному процесі відіграє не останню роль. Тому що без неї не може бути правильно розкрита справа. Справжній злочинець уникне покарання, а несправедливо покарана людина буде нести відповідальність за діяння, які вона не вчиняла.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012р. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4651-17>
2. Кримінально-процесуальне право: Курс лекцій, Навч. посібник. Лобойко Л.М. Київ: Істина, 2011. 456 с.
3. Жовтан П.В. Щодо визначення поняття доказу у кримінальному процесі. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права: зб. наук. пр. / гол. ред. Л.А. Янковська. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. Вип. 11. С. 275–277.
4. Несінов О.М. Складові успіху у кримінальному процесі URL. https://protocol.ua/ua/advokat_nesinov_porushennya_protседuri_otsinki_dokaziv_progalini_v_praktitsi_zastosuvannya_kriminalnogo_protsesu/.

БАБІН Б.В.

*Головний науковий співробітник
відділу європейського права та міжнародної інтеграції
Інституту законодавства Верховної Ради України, д.ю.н., професор*

МАНІПУЛЯЦІЇ З МІЖНАРОДНИМ ПРАВОМ ЩОДО АЗОВСЬКОГО ТА ЧОРНОГО МОРІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сьогодні Україна перебуває у непростій ситуації подальшої ескалації російської агресії яку на жаль, не усі бажають помічати та вірно оцінювати. Ця ескалація відбувається як на морських акваторіях Азовського та Чорного морів так у Світовому океані в умовах коли наш, сподіваюся, спільний, супротивник користується правовими умовами так званого «мирного часу».

Така тактика є традиційною для Росії з часів холодної війни та її виходу в Світовий океан, утворення низки прибережних зон тоді ще радянського військового домінування. Хоча Росія не є причетною до формування сучасного морського права її бажання трансформувати та видозмінити його норми для прикриття власної експансії є непереборним. Традиційною з радянських часів концепцією є приховане масове використання суден торговельного флоту для військових потреб та спроби поширити на них невластиві міжнародному праву імунітети. Також традиційним є зловживанням Росією режимом так званих «історичних вод» як в Арктиці так й у Тихому океані, а також й у нашому регіоні. Відносно новими формами маніпуляцій є користування, зокрема для задоволення політичних завдань, масове російськими власниками торговельних суден без прапора, зокрема й на Чорному морі, що не

хочуть помічати інші морські держави. Також російській владі характерно масове неправомірне втручання у супутникові системи спостереження за судноплавством та толерування судноплавства із виключеними авто системами сповіщення.

Зловживаючи правом на рятування торговельного судна підконтрольні росіянами торговельні судна для політичних завдань заходять в закриті порти та акваторії. Зловживаючи правом на безпеку та захист довкілля росіяни використовують прокладені ними трубопроводи та встановлені чи захоплені морські споруди як місце концентрації військових, зокрема розвідувальних та диверсійних сил. Зловживаючи правом судовласника на вибір класифікаційного товариства росіяни зробили з Російського морського реєстру судноплавства та Російського річкового реєстру всесвітню мережу впливу, що серед іншого допомагає у покриванні всіх вищевказаних форм маніпуляції.

Наприклад саме через власні класифікаційні товариства та відповідні корупційні зв'язки росіяни фактично контролюють український океанічний риболовний флот які досі формально знаходиться під прапором чи у власності держави Україна. Переходячи до маніпуляції з регіональними угодами також зверну увагу на Конвенцію Монтре 1936 року, що стосується режиму користування протоками Босфор та Дарданелли. Адже цей договір є сьогодні радше міжнародним звичаєм ніж практичним документом, бо його учасниками є лише тринадцять держав, до яких прикладом не належить ані чорноморська Грузія, ані низка країн НАТО включно із Сполученими Штатами.

До речі Україна ніколи не ратифікувала Конвенцію Монтре і для нас ця угода діє згідно закону про правонаступництво СРСР, та лише у частині що не суперечить «інтересам республіки». Дуже цікаве на підставі чого ця Конвенція може встановлювати обов'язки для третіх країн, що серед іншого прямо суперечить Віденській конвенції 1969 року. Також незрозуміло як бути з очевидними колізіями Конвенції Монтре та Конвенції ООН з морського права 1982 року. Ситуацію ускладнює те що Конвенція Монтре укладалася на двадцять років та контроль за її виконанням мала здійснювати Ліга Націй, якої давно не існує а ООН відповідними правами користуватися чомусь не хоче.

За таких умов прискіплива увага Росії щодо потреб дотримання формальних вимог цього насамперед історичного документу країнами НАТО, у той самий час, коли РФ цинічно та відкрито нехтує вимогами цієї конвенції, є нічим більшим як маніпуляцією міжнародним правом. Тим більш, це важливо, адже Конвенція Монтре не регулює такі важливі питання як перетин проток військовими кораблями не для відвідання Чорного моря, а з метою заходження в Азовське море, Дунай, Дніпро, та інші судноплавні річки басейну, для транзиту на Каспій. Ще більш цинічним є використання Росією двостороннього Договору про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки 2003 р, який забороняє відвідання акваторії Азовського моря та українських портів військовими суднами третіх держав без згоди Росії.

Цей договір був укладений з Україною під прямою загрозою застосування сили в умовах Тузлінського інциденту 2003 року, коли Росія погрожувала прямим вторгненням. Також цей договір так і не був виконаний РФ за змістом адже передбаченої ним лінії кордону на Азовському морі встановлено так і не було, саме через позицію Росії. Крім того із початком російського вторгнення в Крим у 2014 р., зокрема з використанням Керченської протоки та наступною окупацією Криму цей договір втратив власний об'єкт та мету. Така фундаментальна зміна обставин та невідповідність Договору 2003 року Конвенції 1982 року досі не призвели до констатації нечинності цієї угоди Україною виключно через шалений тиск на нашу державу з боку агресора.

І як одне із знарядь такого тиску росіяни використовують міжвідомчу українсько-російську угоду з питань рибальства в Азовському морі 1993 року, яка дозволяє не тільки російським рибалкам перебувати в будь-якій точці Азову, але й фактично дозволяє перебування там суднам російської прикордонної служби а також дозволяє спеціально

обладнаному російському судну здійснювати так звані «наукові дослідження» біля берегів України. Ця угода розмиває як режим морських просторів на Азові, так й утворює шалені корупційні ризики для вітчизняних чиновників, адже відповідний вимір цієї угоди становить декілька мільйонів доларів щорічно. Крім того ця угода з 2014 року стала знаряддям де-факто визнання українськими посадовцями спроби анексії Криму.

На жаль 13 листопада 2019 р., на виконання нового урядового розпорядження № 1043-р було здійснено спробу провести заочну «сесію» україно-російської комісії з питань рибальства у Бердянську та подовжити стару практику виконання відповідної угоди на 2020 рік. Але вже увечері того ж дня профільним парламентським комітетом із закордонних справ було схвалено вимогу до Уряду України переглянути підхід до виконання цієї угоди та уважніше дослідити без пекову ситуацію на Азовському морі.

Втім, насправді ще у 1992 році Україна повідомила ООН про встановлення нашою державою вихідних ліній на Азові. Використовуючи цю інформацію з офіційного сайту ООН фахівці визначили орієнтовні межі морських просторів України на Азові. Як можна побачити сьогодні Україна не контролює води Азову суміжні з російськими, це стосується вод біля Криму та Новоазовського району Донецької області. Тому немає жодних перспектив для офіційного визначення морських кордонів України на Азові у частині суміжній з РФ до деокупації цих територій.

Але сьогодні ніщо не заважає Україні одностороннім шляхом встановити згідно норм міжнародного права зовнішню межу територіального моря та прилеглої зони та у частині вод, що примикають до підконтрольної території, контролювати ці простори силою міжнародного права та наявністю в акваторії боездатних кораблів ВМС Збройних Сил України. Також хочу додати, що прилеглисть окупованих районів Донецької області до Азовського моря фактично унеможливує навіть на теоретичному рівні виконання так званих «Мінських домовленостей». Адже ці «домовленості» не передбачають встановлення Україною контролю за лінією кордону на акваторії Азову. А це утворює необмежені можливості постачання Росією на окупований Донбас найманців, озброєнь та техніки.

Вже сьогодні ця морська зона стала вагомим джерелом небезпеки для судноплавства та рибальства. Зокрема слід нагадати на загальновідомі фіксовані факти використання росіянами у цих водах з 2015 року плавучих мін, що є серед іншого міжнародним злочином.

БОНДАР Г.Ю.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студент 3 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальність 081 «Право»*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ

Важливість тваринного світу для будь-якої сучасної держави, в тому числі і для України, неможливо переоцінити, оскільки він є суттєвим компонентом НПС, національним багатством, джерелом духовного та естетичного збагачення і виховання людей, об'єктом наукових досліджень, а також значним елементом для отримання промислової і медичної сировини, продуктів харчування та інших життєвих цінностей. Іншими словами, тваринний світ є частиною системи національної безпеки України, від рівня захисту якого залежить економічний та суспільний стан країни. У сучасному світі все більшої актуальності набуває проблема охорони та регулювання відносин в сфері тваринного світу. Причинами такої уваги є людська діяльність, що згубно впливає на природу в цілому, а також і тваринний світ. Також до причин звернення уваги науковців до теми охорони та регулювання відносин в сфері тваринного світу відносять глобальні екологічні та соціально-екологічні проблеми людства.

Тваринний світ є невід'ємною частиною навколишнього середовища, багатством і надбанням українського суспільства. Важливим є те, що дослідження і спостереження тваринного світу сприяє духовному розвитку, збагаченню суспільства.

Мета даної роботи – дослідити стан захисту та охорони тваринного світу, здійснити пошук вирішення існуючих проблем в Україні.

Тема наукової роботи досліджується багатьма українськими вченими, серед яких: Л. Нечипорук (дослідження права власності на об'єкти тваринного світу) [1], Г. Баглюк, О. Погрібний, М. Шемшученко (дослідження тваринного світу України в таких аспектах, як правова охорона, використання та відтворення) [2], П. Тихий (вивчення еколого-правового регулювання спеціального використання дикої фауни) [3], В. Шиховцов (аналіз актуальних проблем права приватної власності на об'єкти тваринного світу) [4].

Також безліч науковців досліджують тваринний світ, що сприяє розвитку науки та наукових відкриттів. Тваринний світ є джерелом одержання сировини для промисловості, фармацевтики, харчової промисловості. Тому важливим є раціональність у використанні ресурсів тваринного світу, яка регулюється еколого-правовими засадами. Насправді обстановка залишається колишньою і з впровадженням Основних засад (стратегії) державної екологічної політики країни до 2020 року. Таким чином, у Законі йдеться про те, що, займаючи менше 6% площі Європи, Україна володіє близько 35% її біорізноманіття. Біосфера України має більше 70 тисяч різновидів флори і фауни, зокрема, флори – більше 27 тисяч видів, фауни – більше 45 тисяч видів.

В останні роки помітно збільшення кількості різновидів рослин та тварин, які занесені до Червоної книги України. Наша країна знаходиться на перетині міграційних шляхів багатьох різновидів тваринного світу, через Україну розташовані два основні глобальні маршрути міграції диких птахів, також є місця гніздування, які мають міжнародне значення. Більш ніж 100 різновидів перелітних птахів під захистом згідно до міжнародних договорів. Головною загрозою для тваринного світу є діяльність людей і винищення навколишнього природного середовища. Помітно руйнівний спад площі територій водно-болотних угідь, степових екосистем, природних лісів. Винищення флори і фауни є наслідком розорювання земель, знищення лісів зі зміною цільового призначення земель, осушення або обводнення територій промислового, житлового та дачного будівництва тощо. Розширення неаборигенних різновидів у природних екосистемах є причиною значного дисбалансу у біоценозах.

Управління збереженням біорізноманіття прісноводних та водних екосистем розвивається повільно, як для екосистем суші, що не кращим чином впливає на кількість рибних запасів та середовище існування водних живих ресурсів. Юридична література нараховує достатню кількість досліджень щодо питань поняття та правового змісту сфери охорони тваринного світу та в сфері регулювання відносин щодо охорони та раціонального використання тваринного світу в системі права законодавства України.

В українському суспільстві сфера використання тваринного світу регулюється на державному рівні. Існує перелік законів і законодавчих актів, які охороняють, контролюють та регулюють відносини щодо раціонального використання тваринного світу. Такими правовими засадами виступають закони України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 року, «Про виключну (морську) економічну зону України» від 16 травня 1995 року, «Про мисливське господарство і полювання» від 22 лютого 2000 року, «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» від 6 лютого 2003 року, інші нормативні акти України, а також міжнародні угоди.

Українське законодавство в сфері охорони тваринного світу спрямоване на правильне, тобто раціональне використання об'єктів тваринного світу, їх відтворення, збереження та збільшення популяцій, створення сприятливих умов для існування та життєдіяльності об'єктів тваринного світу.

До об'єктів тваринного світу, на які поширюється дія закону України про тваринний світ відносять:

– дикі тварини. До них відносять хордових (хребетних та безхребетних). До цієї групи об'єктів належать усі види та популяції диких тварин, включаючи всі стадії (ембріони, яйця, лялечки тощо), що знаходяться у стані природної волі, утримуються у напіввільних умовах чи в неволі;

– частини диких тварин, до яких відносять рога, шкіру тощо;

– продукти життєдіяльності диких тварин (наприклад, мед, віск тощо) [5].

Також об'єктами тваринного світу, які підлягають охороні на законодавчому рівні, вважаються житлові споруди диких тварин (наприклад, нори та хатки тварин, лігва, мурашники, загати бобрів, інші види житла) і споруди тварин, місця токування, линяння, гніздових колоній птахів, постійних чи тимчасових скупчень тварин, нерестовищ, інші території, що є середовищем їх існування та шляхами міграції [5].

Доцільно буде зазначити, що об'єктом тваринного світу, на який розповсюджується дія законодавства не відносять сільськогосподарських та свійських тварин. Також важливим аспектом визначення об'єкту тваринного світу є те, що він повинен бути живим.

Для того, щоб віднести тварин до об'єктів, що охороняються законодавством, цим тваринам необхідно бути складовими навколишнього середовища та бути в стані природної волі.

До об'єктів, що перебувають під охороною в Україні належать тільки ті дикі тварини, що мешкають на території країни або відносяться до природних багатств континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони.

Щоб належати до об'єктів тваринного світу і підлягати самостійному правовому регулюванню, тварині необхідно бути самостійним матеріальним об'єктом.

Важливим аспектом в сфері охорони тваринного світу на законодавчому рівні є врахування особливостей об'єкту охорони. Так, важливо враховувати, що об'єкти, які підпадають під дане законодавство, знаходяться у рухомому стані. Це спричиняє таку ситуацію, коли об'єкт охорони може знаходитись під охороною на постійній чи тимчасовій основі.

При дослідженні законодавчих положень охорони та використання тваринного світу необхідно окреслити суб'єктів дії цього законодавства.

Так, до суб'єктів охорони тваринного світу в законодавству України належать юридичні особи всіх форм власності. Такими особами можуть бути мисливські господарства державної форми власності, господарства та колективи громадських колективних мисливств, а також фауністичні підприємства приватної форми власності, рибогосподарські об'єднання, навчальні та наукові установи [6].

Також суб'єктами можуть виступати фізичні особи, які мають права на використання тваринного світу, встановлені законодавством (бути правоздатними, дієздатними та обов'язково правосуб'єктними).

Таким чином, українське законодавство регулює відносини в сфері охорони та використання тваринного світу. Об'єктами охорони є дикі тварини, частини тварин, а також продукти життєдіяльності диких тварин.

Усвідомлюючи вагомість своєчасного захисту та охорони тваринного світу, Верховна Рада України, Президент України та Уряд України, починаючи з 1991 року і по цей день, проводить регулярні заходи, націлені на покращення та вдосконалення державної системи охорони флори у фауни. Також відзначимо, що зазначене завдання є дуже важкою частиною роботи, бо: по-перше, в Україні історично склалося так, що на об'єкти тваринного світу з огляду на їхні гігантські запаси як на державному, так і на недержавному рівнях дивились, як на нескінченне джерело, яке може закрити усі запити держави. Такого роду відношення до тваринного світу призвело до того, що раціональність, економність та плановість його

витрачання відійшли на другий план. По-друге, виконання великої природоохоронної роботи, яка націлена у тому числі і на охорону флори і фауни, вимагає значних фінансових та людських ресурсів, яких з огляду на часті економічні проблеми в Україні може не вистачати; по-третє, на сьогодні в країні ще не настільки гарно розвинені сучасні методи природоохоронної діяльності; по-четверте, спеціальні природоохоронні органи працюють у більшості випадків самостійно, тобто без допомоги та підтримки інших державних та недержавних суб'єктів, а також населення; по-п'яте, на території України на зараз відомо десь 45 тисяч різновидів тварин, більшість з них потребують індивідуального підходу до захисту та охорони.

Реформи та зміни економіки, що йдуть, створення нових задач у соціально-економічній та інших сферах життя дозволяють зазначити те, що на даному етапі проблема охорони та використання тваринного світу не належить до пріоритетів державної політики в цілому та екологічної політики взагалі. Таким чином, одним із засадничих НПА в екологічній сфері є Постанова ВР України, якою було затверджено «Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки». Хоча вказаний нормативно-правовий акт не має сили закону, важко недооцінити його значення, оскільки відповідно до п. 6 ст. 85 КУ саме до повноважень ВР України віднесено визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики. Зважаючи на це, саме на реалізацію напрямів, закладених у положеннях цього нормативного акту, і повинна бути зорієнтована діяльність як законодавчого органу влади, так і органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Таким чином, в умовах сьогодення, для досягнення оптимального результату у захисті, раціональному використанні й відтворенні флори і фауни, правові заходи щодо розглянутої проблеми потрібно спрямувати на: ефективне забезпечення природних умов відтворення тваринного світу; розширення і встановлення суворого режиму територій, на яких забороняється полювання;) встановлення більш суворих обмежувальних заходів з використання водних живих ресурсів; посилення юридичної відповідальності за порушення законодавства щодо охорони фауни тощо.

Література:

1. Нечипорук Л. Д. Право власності на об'єкти тваринного світу / Л. Д. Нечипорук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2008. – № 9. – С. 236-239.
2. Тваринний світ України: правова охорона, використання та відтворення / Г. І. Баглюк, О. О. Погрібний, Ю. М. Шемшученко та ін. ; за ред. Г. І. Баглюк. –К. : Юрінком Інтер, 2010. – 384 с.
3. Тихий П. В. Еколого-правове регулювання спеціального використання дикої фауни: автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право, аграрне право, екологічне право, природноресурсове право». – Х., 2000. – 20 с.
4. Шиховцов В. В. Актуальні проблеми права приватної власності на об'єкти тваринного світу / В. Шиховцов // Проблеми законності : Вип. 95. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2008. – С. 236-240.
5. Закон України про тваринний світ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2894-14> (дата звернення 30.11.2019).
6. Суб'єкти, види і підстави права використання та охорони тваринного світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1162080955723/pravo/subyekti_vidi_pidstavi_prava_vikoristannya_ohoroni_tvarinnogo_svitu.

БОРИСОВ Є.М.

доцент кафедри військової підготовки
Одеського державного екологічного університету

ПРАВОВИЙ ВИМІР ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВІТЧИЗНЯНА НАУКА

Сучасна вітчизняна військово-морська діяльність має вкрай недосконале та обмежене нормативне забезпечення, що погіршується низьким та фрагментарним рівнем релевантних наукових та методичних робіт. За цих умов потреба аналізу причин такого становища та шляхів його вирішення зумовлює *актуальність* проблематики відображення організаційного та нормативного забезпечення військово-морської діяльності у доктринальному вимірі в попередній період, зокрема в рамках історичних та історико-правових досліджень.

У радянські часи історичні дослідження військово-морської діяльності мали майже виключне спрямування на діяльність російського та (переважно) радянського військово-морського флоту; значна частина досліджень носила біографічний (мемуарний), пропагандистський та науково-популярний характер. Водночас для дослідження організаційного та нормативного забезпечення роботи флоту мають велике значення окремі історіографічні та бібліографічні праці тих часів. Висвітлення світової історії діяльності флоту здійснювалося насамперед через організацію перекладу та друку іноземних творів, переважно мемуарів.

Переважає більшість вказаних досліджень здійснювалася колишніми чи діючими офіцерами ВМФ СРСР, вони здебільшого мали метою задоволення відповідних державних потреб. Вітчизняна історична література також залишається спрямованою насамперед на дослідження подій, пов'язаних із утворенням та діяльністю ВМС України у ХХ ст., містить загальний із радянською масив джерел та подібну методологію досліджень. Вектор наступного вітчизняного історичного та історико-правового пошуку щодо організаційного та нормативного забезпечення військово-морської діяльності таким чином має стати підґрунтям для окремих наукових досліджень.

У незалежній Україні питанням історії розвитку ВМС та зокрема їх організаційного забезпечення приділялася відносно незначна увага. Перші виявлені монографічні публікації 1992 р. стосуються статусу ВМС України періоду 1918-1920 років (праця Володимира Я. Кравцевича) [7] та ролі Чорноморського флоту для морського розвитку України (твір Олега С. Олійникова) [10]. Пізніш, у 2004 р. О. С. Олійниковим було видано монографічний твір «Сторінки історії Українського військово-морського флоту» [11]. У 1995 р. К. Б. Стрельбицьким у невеликому за обсягом видані було досліджено діяльність ВМС періоду Другої світової війни [14], а А. Даніловим у 2001 р. було видано твір «Український флот: біля джерел відродження» [5].

Водночас функціонування у Севастополі профільного навчального закладу ВМС України – Севастопольського військово-морського ордена Червоної зірки інституту ім. П. С. Нахімова не призвело до виникнення потужних досліджень історичного чи історико-правового характеру стосовно діяльності ВМС, до виникнення вітчизняних ґрунтовних публікацій з теорії військово-морської діяльності. Перейменованій у Академію ВМС ім. П. С. Нахімова цей навчальний заклад став насамперед осередком для технічних наукових розвідок у сфері флоту, про що й свідчить зміст видаваного з 1998 р. «Збірнику наукових праць Академії ВМС ім. П. С. Нахімова», проведених у Академії конференцій [13].

Пізніш, у першому десятиріччі ХХІ ст. з'явилися монографічні наукові історичні твори, присвячені окремим питанням розвитку ВМС. Зокрема це кандидатські дисертації Олександра В. Чорного 2007 р. «Підготовка спеціалістів для морського флоту в Україні в останній чверті ХVІІІ – на початку ХХ ст.» (виконана у Національному педуніверситеті ім. М. П. Драгоманова) [15], Віталія М. Володина 2008 р. з питань розвитку протичовнової

зброї надводних кораблів ВМФ [3] та Сергія М. Соколока 2009 р. стосовно еволюції дій ВМС у боротьбі з тероризмом на морі [12] (обидві дисертації були опрацьовані у Національній академії оборони України).

У 2013-2014 роках було захищено дисертації з питань регулювання системи медичного забезпечення ВМС (Ігор А. Данильчук, Національна академія державного управління при Президентіві України) [6] та з організації військових та військово-морських судів на українських землях в XVIII – початку XX ст. (Ганна П. Курабцева, Інститут законодавства Верховної Ради України) [8], а також з історії суднобудування Чорноморського ВМФ у першій половині XIX ст. (Євген В. Вдовиченко, Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського) [1]. Ці роботи містили огляд окремих питань регулювання та організаційного забезпечення ВМС та відсилання на відповідні історичні джерела.

Пізніш в умовах протидії зовнішній агресії було оприлюднене монографічний твір Ігоря В. Гриценка «Український Державний Флот в 1917 – 1919 рр.: історія його становлення, військово-політичної боротьби та занепаду» [4] та оглядову роботу Олександра О. Нашивочнікова «Створення основ Військово-Морських Сил України (1991-1994)» [9], окремі аспекти історії ВМС обговорювалися й під час конференції «Відродження Українського війська: сучасність та історична ретроспектива», проведеної у Національному університеті оборони України ім. І. Черняхівського в 2016 р. [2].

Зазначена ситуація характеризує не лише порівняно невеликий рівень висвітлення питань організаційного та нормативного забезпечення діяльності ВМС у історичних творах авторів України але й свідчить про істотну обмеженість джерел у цій сфері. Адже основні архівні матеріали з цих питань знаходяться або у державі-агресора, або на тимчасово окупованих територіях України.

Література:

1. Вдовиченко Є. В. Суднобудування і Чорноморський військово-морський флот у першій половині XIX ст.: стратегічні завдання та шляхи їх реалізації : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01.– Миколаїв, 2014.– 20 с.
2. Відродження Українського війська: сучасність та історична ретроспектива : Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції 1–2 грудня 2016 р. ; Національний університет оборони України ім. І. Черняхівського – К. : НУОУ, 2016. – 161 с.
3. Володін В. М. Розвиток протичовнової зброї надводних кораблів ВМФ Радянського Союзу в післявоєнний період (1945-1991 рр.) : автореф. дис ... канд. іст. наук : 20.02.22.– К., 2008.– 19 с.
4. Гриценко І. В. Український Державний Флот в 1917 – 1919 рр.: історія його становлення, військово-політичної боротьби та занепаду. – К. : О. Філюк, 2018.– 226 с.
5. Данілов А. Український флот: біля джерел відродження. – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 2001.– 600 с.
6. Данильчук І. А. Державне регулювання системи медичного забезпечення Військово-Морських Сил Збройних Сил України: організаційно-правові засади : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02.– К., 2013.– 20 с.
7. Кравцевич В. Я. Украинский державный флот : Очерки. – Львів : Край, 1992.– 176 с.
8. Курабцева Г. П. Правові основи організації військових та військово-морських судів Російської імперії на українських землях в XVIII – початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01.– К., 2013.– 20 с.
9. Нашивочніков О. О. Створення основ Військово-Морських Сил України (1991-1994).– Київ : [б.в.], 2016.– 20 с.
10. Олейников О. С. Украина и Черноморский флот / Отв. за вып. Г. Д. Темко.– О. : [б.и.], 1992. – 32 с.

11. Олійників О. С. Сторінки історії Українського військово-морського флоту. – О. : Маяк, 2004.– 198 с.
12. Соколюк С.М. Дії військово-морських сил у боротьбі з тероризмом на морі (70-ті роки ХХ ст. – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 20.02.22. – К., 2009.– 20 с.
13. Стан і розвиток військово-морських сил Збройних Сил України на сучасному етапі : Тези доповідей на III-й науково-технічній конференції ВМС Збройних Сил України (27-28 листопада 2003 р., м. Севастополь).– Севастополь : СВМІ ім. П. С. Нахімова, 2003.– 284 с.
14. Стрельбицкий К. Б. Потери противников советского Военно-Морского Флота 1918–1940. – Львов : Межд. центр истории флота, 1995. – 32 с.
15. Чорний О. В. Підготовка спеціалістів для морського флоту в Україні в останній чверті ХVІІІ – на початку ХХ ст. : автореф. дис ... канд. іст. наук : 07.00.01. – К., 2007.– 19 с.

БРАДУ Я.І.

*Одеський державний університет внутрішніх справ
факультет підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
курсантка 304 взводу*

ПРАВОСУДДЯ ЯК ФУНКЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Метою статті є визначення змісту структурних елементів кримінально-процесуальної функції правосуддя та з'ясування меж дії цієї функції. У науці кримінального процесу по-різному визначають також і систему кримінально-процесуальних функцій та функції суб'єктів кримінального провадження. Поділяючи позицію тих учених, які розглядають процесуальні функції як «закріплені в законі основні напрями кримінально-процесуальної діяльності», можна стверджувати про існування трьох основних кримінально-процесуальних функцій: обвинувачення, захисту і правосуддя. Так, нормами ст. 22 КПК України передбачено здійснення трьох функцій під час кримінального провадження: державного обвинувачення, захисту та судового розгляду. Хоча, як слушно звернуто увагу в наукових джерелах, у ст. 22 КПК України не зовсім коректно зазначено про функцію «судового розгляду», яку слід було б назвати функцією «правосуддя», адже «судовий розгляд» – це традиційне найменування центральної частини кримінального процесу [1, с. 712], один з етапів судового провадження в суді першої інстанції [2, с. 630]. На підтвердження позиції про необхідність вести мову саме про функцію правосуддя, а не про функцію судового розгляду, свідчать і положення ст. 124 Конституції України, якими проголошено здійснення правосуддя в Україні виключно судами, а також ст.ст. 127 та 129, де йдеться про здійснення правосуддя суддями. Також і у ст. 30 КПК України зазначено про здійснення правосуддя у кримінальному провадженні лише судом. Тож відповідні зміни щодо назви функції, яка виконується судом у судовому розгляді, мають бути внесені і до ст. 22 КПК України. Правосуддя, як і інші кримінально-процесуальні функції, має свої структурні характеристики. Слід погодитися з позицією В.О. Попелюшка, який включає до поняття функції у кримінальному провадженні такі змістовні елементи: 1) суб'єкта виконання функції; 2) предмет його діяльності та її змісту; 3) мету (завдання), на досягнення якої спрямована діяльність цього суб'єкта. Нормами КПК України також передбачено положення щодо складу суду, який уповноважений здійснювати судовий розгляд кримінальних проваджень одноособово, колегіально та з участю присяжних (ст. 31 КПК України)[3, с. 145-153]. Для з'ясування предмета діяльності суду при здійсненні функції правосуддя, її змісту та мети, на досягнення якої спрямована ця діяльність, розглянемо та проаналізуємо доктринальні визначення поняття правосуддя. Правосуддя є категорією, що має міжгалузевий характер і застосовується для всіх видів судочинства. Так, у Юридичній енциклопедії правосуддя визначається як «правозастосовна діяльність суду з розгляду і вирішення у встановленому законом процесуальному порядку віднесених до його компетенції

цивільних, господарських, кримінальних і адміністративних справ з метою охорони прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб та інтересів держави» [4, с. 736]. І.В. Гловюк при визначенні поняття правосуддя як кримінально-процесуальної функції зазначає про «діяльність суду у судовому провадженні щодо розгляду та вирішення кримінального позову» [1, с. 712]. Враховуючи наведені позиції, можна стверджувати, що до предмету діяльності суду по здійсненню правосуддя належить встановлення фактичних обставин справи та з'ясування істини у розглянутій справі шляхом дослідження доказів. Така діяльність відбувається у судових засіданнях за участю сторін та інших учасників процесу, а її змістом є розгляд і вирішення в установленому законом процесуальному порядку справ (кримінального позову). Більш розгорнуто розкриває зміст діяльності по здійсненню правосуддя С.М. Тимченко, зазначаючи, що вона «проходить у визначених законом процесуальних формах у судових засіданнях за участю сторін та інших учасників процесу й полягає у встановленні фактичних обставин справи та з'ясуванні істини у розглянутій справі шляхом дослідження доказів, що закінчується ухваленням рішення в справі із застосуванням норм відповідного матеріального закону» [5, с. 304]. Різні погляди висловлено у наукових джерелах і щодо мети правосуддя та мети судової діяльності загалом. Ніяким чином не заперечуючи, що діяльність суду спрямована на забезпечення «охорони прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб та інтересів держави», все ж зауважимо, що таке широке трактування мети правосуддя потребує конкретизації відповідно до предмету діяльності, оскільки охорона прав та свобод здійснюється не тільки судом, а й іншими державними органами.

Отже, функція правосуддя буде здійснюватися при перегляді за нововиявленими обставинами судового рішення судом першої, апеляційної чи касаційної інстанції. У провадженні з перегляду судових рішень Верховним Судом України діяльність суду має лише контрольний характер [5, с. 488], а у стадії виконання судових рішень здійснюється коригуюча функція [6, с. 176-184]. Тобто, у цих стадіях реалізація функції правосуддя не відбувається.

На основі викладеного можна зробити такі висновки: правосуддя є основною кримінально-процесуальною функцією, яку здійснює суд через реалізацію в установленій законом процесуальній формі повноважень щодо з'ясування обставин, що підлягають доказуванню, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, і вирішення кримінального позову з ухваленням законного, обґрунтованого і справедливого судового рішення. Функція правосуддя здійснюється у судових стадіях кримінального провадження, де вирішується питання про обвинувачення: у підготовчому судовому провадженні, судовому розгляді у першій інстанції, апеляційному та касаційному розгляді та при перегляді судових рішень за нововиявленими обставинами.

Література:

1. Гловюк І.В. Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р.: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2015. 712 с.
2. Кашка О.С. Повноваження суду апеляційної інстанції з перегляду судових рішень у кримінальному процесі України: монографія / за ред. О.Ю. Костюченко. К.: Алерта, 2015. 630 с.
3. Попелюшко В. Слідчий суддя у кримінальному провадженні: процесуальний статус та процесуальні функції. Право України. 2013. № 11. С. 145–153.
4. Юридична енциклопедія: [в 6 т.] / [редкол. Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.] К.: Вид-во «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1998. Т. 5: П–С. 2003. 736 с.
5. Тимченко С.М. Судові та правоохоронні органи України: навч. посіб. К.: Центр навч. літ-ри, 2004. 304 с

6. Бєрова Д.М. Функции суда в уголовном судопроизводстве. Общество и право. 2010. № 5. С. 176–184.

ВАЩЕНКО А.В.

ГНЦЕВИЧ Д.А.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентки 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ЮРИДИЧНІ КЛІНІКИ ПРИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В УКРАЇНІ, ЄВРОПІ ТА США: ДІЯЛЬНІСТЬ, ФУНКЦІОНУВАННЯ, АКТУАЛЬНІСТЬ

Нині активно розвиваються юридичні клініки, як в Європі, так і в Україні. Їх діяльність залишається актуальною і на сьогодні, бо вирішують значне коло проблем. По-перше, студенти правничих закладів мають змогу набути практичних навичок. Працюючи в юридичних клініках, студенти поглиблюють свої знання в різних галузях права, отримують навички в роботі з клієнтами. По-друге, з кожним днем зростає вартість послуг юристів, тому не кожна верства населення може дозволити юридичну допомогу. Особливо це актуально для пенсіонерів, на жаль, вони не мають змогу звернутися до платних компаній, але часто потребують допомоги. Юридична клініка не потребує плати, бо головною метою є надання безкоштовної правової допомоги населенню, тому вона є доступною для всіх.

Дослідженням теми діяльності юридичних клінік присвячено роботи багатьох дослідників різних галузей, серед них: Н.С. Дубчак, що є автором праці «Юридичні клініки Європи: загальний огляд діяльності» та А.М. Галай з працею «Становлення юридичної клінічної освіти в Україні та і деяких інших країнах світу».

Метою нашого дослідження є актуалізація діяльності юридичних клінік при закладах вищої освіти в Україні на підставі аналізу функціонування зазначених інституцій в країнах Європи та США.

Юридична клініка – це формування, яке створюється для правозахисної і правоосвітньої діяльності та функціонує на базі вищого навчального закладу.

Метою діяльності юридичних клінік є забезпечення практичної підготовки студентів юридичних вищих навчальних закладів та факультетів до професійної діяльності, сприяння розумінню ними соціальної ваги юридичної професії та вирішенню проблем деяких верств населення.

Завданням юридичних клінік є: забезпечення навчального процесу, спрямованого на освоєння студентами практичними аспектами юридичної професії; надання безоплатної юридичної допомоги соціально незахищеним верствам населення та неприбутковим організаціям; проведення правоосвітньої роботи [1].

Сьогодні в Україні існує близько 200 юридичних факультетів та закладів вищої освіти, але кількість юридичних клінік не перевищує 60 [2].

Перша юридична клініка в Україні з'явилась у 2000 році. Це юридична клініка Pro bono (що в перекладі означає «для добра») Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

Зараз юридична клініка, це структурний підрозділ юридичних факультетів, де студенти-юристи під керівництвом викладачів практикуються, надаючи безкоштовну юридичну допомогу [3].

Юридична клініка «Pro bono» – спільний проект Благодійного Фонду «Правничі ініціативи» і Національного університету «Острозька академія». Сьогодні юридична клініка є

структурним підрозділом університету та діє відповідно до Закону України «Про вищу освіту» та Типовим положенням про юридичну клініку вищого навчального закладу України.

Окрім юридичного консультування, іншим важливим елементом роботи юридичної клініки є правоосвітня робота. Зокрема, Pro bono працює над підвищенням рівня правової свідомості населення, реалізуючи програму практичного «живого» права «Street Law». Програма полягає у розробці та проведенні консультантами клініки уроків з актуальних юридичних питань для школярів загальноосвітніх закладів Рівненської, Волинської та Хмельницької областей [4].

Цікавим є те, що правничі заклади вищої освіти, студенти яких продемонстрували найкращі результати зі складання єдиного фахового вступного випробування до магістратури з блоку «Право», здебільшого мають юридичні клініки.

Так, у п'ятірку лідерів увійшли Національний університет «Києво-Могилянська академія», Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при президенті України та Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

При цьому в трьох перших закладах вищої освіти активно діють та розвиваються юридичні клініки, тому, можливо, це також є одним із ключів успіху студентів [4].

Стосовно юридичних клінік в Європі.

Як свідчать дані щодо заснування та діяльності юридичних клінік у Бельгії, Великій Британії, Іспанії, Італії, Нідерландах, Німеччині та інших країнах Європи, юридичні клініки у них здебільшого утворені завдяки вивченню викладачами-ентузіастами та студентами зарубіжного досвіду (передусім США) і впроваджені на ресурсах університетів. Кращі з них змогли закріпитися й зміцнити шляхом:

- співпраці з міжнародними та національними фондами та іншими асоціаціями;
- реалізації принципу вузької спеціалізації, що перетворило їх на структури, подібні до недержавних організацій;
- підтримці юридичної клінічної освіти університетами;
- становлення юридичної клінічної освіти як невід'ємної практики університетських обмінів та програм підвищення кваліфікації [5, с. 42].

В континентальній Європі одним з піонерів юридичної клінічної освіти став юридичний факультет університету Палацького в Чехії, заснований ще в 1679 р., який був закритий в 1855 р. через участь студентів та викладачів у революційному русі. Факультет був знову відкритий у 1991 р., а в 1996 р. створена перша юридична клініка, яка, по суті, стала першою школою практичного права в Центральній Європі. У 2006 р. був створений Центр клінічної юридичної освіти, який забезпечував методичну допомогу клінікам [6, с. 89].

Станом на 2019 р. в Чехії функціонує понад 15 юридичних клінік, які поширюють традиції, започатковані юридичним факультетом університету Палацького.

Що стосується Німеччини, то до 2007 р. впродовж майже сімдесяти років діяв закон, що забороняв надання правової допомоги особами, що не є адвокатами. У 2007 р. цей нормативний акт був визнаний Конституційним судом неконституційним. Після внесення змін до законодавства в 14-ти університетах Німеччини з'явилися юридичні клініки. Так, студенти вищої школи в Гейдельберзі надають правові консультації для тих, хто бажає заснувати приватне підприємство. В Гамбурзькому університеті спеціалізуються на соціальних медіа, а в Гамбурзькій приватній школі права BruceriusLawSchool – на соціальному праві, а також правах і обов'язках іноземців [6, с. 89-90].

У Великобританії школа права Кардіффа стала першою, хто впровадив юридичну клініку в навчальний процес. Згодом ця ідея набула значного поширення та зацікавила й інші ВНЗ. Як

наслідок, була створена Організація Клінічної юридичної освіти, яка об'єднала клінічну ініціативу й поширювала позитивний досвід безкоштовної допомоги.

Юридична клініка Стратклайдської школи права з часу заснування отримала значний успіх, адже вже у перший рік свого існування її консультанти вели понад 80 справ і залучили до роботи понад 100 студентів-консультантів. Згодом клініка отримала визнання і серед практикуючих юристів. Основними правовими послугами, які надає юридична клініка, є надання правових порад та консультацій, підготовка письмових звернень, ведення переговорів, представництво в суді. Правова допомога надається з різних галузей права, зокрема податкового права, трудового права, прав споживачів тощо. Клініка не займається сімейними суперечками, особливо тими, які стосуються спорів за участю дітей, оскільки вважає, що у таких справах потрібен професійний юридичний супровід. Клініка також не надає правову допомогу тим, хто є фахівцем у галузі права, хто в змозі скористатися послугами адвоката, а також якщо питання потребує спеціалізованої правової допомоги, наприклад, з питань кредиторської заборгованості, імміграційних питань тощо [6, с.90].

Таким чином можемо зробити висновок, що у сучасному світі юридичні клініки є невід'ємною частиною життя студентів спеціальності «Права», тому що саме завдяки їм, ще навчаючись у ЗВО, можна отримувати досвід та ставати дійсно кваліфікованим спеціалістом.

Література:

1. Юридичний факультет Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна URL: http://jurfak.univer.kharkov.ua/yurklinika/uk_dok_stand.php (дата звернення: 28.11.2019).
2. Чому Україні потрібні юридичні клініки URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/04/12/230236/> (дата звернення: 28.11.2019).
3. Юридичні клініки в Україні – 20 років URL: https://www.irf.ua/novyny/yuridichni_kliniki_v_ukraini_20_rokiv/ (дата звернення: 28.11.2019).
4. Юридична клініка «Pro bono» НаУОА URL: https://www.oa.edu.ua/ua/studentbody/stud_organizations/probono (дата звернення: 28.11.2019).
5. Галай А.М. Становлення юридичної клінічної освіти в Україні та у деяких інших країнах світу: *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*, 2014. 42 с.
6. Дубчак Н.Г. Юридичні клініки Європи: загальний огляд діяльності. *Часопис Академії адвокатури України: в 8 т.* Київ, 2015. 89-90 с.

ВЕСЕЛОВ М.Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»

Криворізький факультет

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

кандидат юридичних наук, доцент,

старший науковий співробітник

ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

Дієвість ювенальної юстиції у системі забезпечення прав дітей знаходить своє практичне втілення через функціонування державно-правового механізму. В юридичному аспекті під терміном «механізм», на думку О. І. Безпалової, слід розуміти сукупність методів, форм, прийомів, способів, завдяки правильному використанню яких можливо буде досягти оптимальної організації всіх елементів системи, їх ефективного функціонування, що в результаті повинно привести до отримання бажаного результату [1, с. 37-38]. У свою чергу, державно-правовий механізм являє собою впорядковану сукупність взаємопов'язаних елементів реалізації функцій держави у певній сфері, що утворюють його структуру і

орієнтовані на досягнення основної мети функціонування держави [2, с. 16]. Механізм забезпечення прав та свобод дитини Н. М. Опольська визначає як систему взаємодіючих факторів, засобів і заходів, які створюють належні юридичні і фактичні обставини для реалізації, охорони, захисту прав та свобод дитини. До його складових частин вчена відносить: суб'єктів, об'єктів, нормативно-правову базу, форми, методи, гарантії, мету, правове виховання і правову соціалізацію дитини [3, с. 15].

Щоб у повній мірі досягнути, що розуміється під механізмом забезпечення функціонування ювенальної юстиції, потрібно з'ясувати які функції він виконує.

На сьогодні, принципово необхідною є трансформація самого формату бачення ювенальної юстиції. Слід казати не про технології забезпечення прав дитини під час здійснення правосуддя щодо дітей, а про те, що вся система ювенальної юстиції має вибудовуватися як одна з провідних форм забезпечення прав дитини. Тобто потрібно згадати, що ювенальна юстиція утворюється та функціонує для забезпечення прав дитини, а не навпаки. Від так, при формуванні правового механізму функціонування системи ювенальної юстиції неможливо обійтися без визначення необхідного і достатнього рівня адміністративно-правового втручання держави в цю сферу суспільних відносин. Такий механізм є структурним елементом державно-правового механізму в частині реалізації управлінської функції держави щодо забезпечення прав дитини. Більш складним завданням видається виділити у механізмі забезпечення функціонування системи ювенальної юстиції функції саме адміністративно-правового компоненту.

Головне навантаження публічно-правового регулювання управлінської діяльності несе адміністративне право, яке водночас виступає основним засобом юридичного супроводження процесу низки правових та соціальних реформ, як-от «реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року».

Приймаючи до уваги вже наявні дослідження інших авторів (Я. В. Лазура [4, с. 395], О. І. Безпалової [1, с. 39]), доцільно наголосити, що саме завдяки адміністративно-правовій складовій механізму правового регулювання здійснюється правовий вплив держави на відносини, що виникають у процесі реалізації публічного адміністрування у певній сфері. Такий вплив доцільно виокремити й у сфері функціонування ювенальної юстиції. Адміністративно-правовий механізм забезпечення функціонування ювенальної юстиції зумовлює насамперед регулювання суспільних відносин за участю норми адміністративного права. Таким чином, утворюються *адміністративні правовідносини*, які в механізмі правового забезпечення є засобом «переведення» загальних розпоряджень юридичних норм у площину суб'єктивних прав і обов'язків для даних суб'єктів.

В адміністративно-правовій науці за виконуваними функціями виділяють регулятивні та правоохоронні адміністративно-правові відносини [5, с. 182].

Перші (регулятивні) адміністративно-правові відносини пов'язані з реалізацією, умовно кажучи, «позитивної» функції адміністративного права у зазначеній сфері. В межах адміністративно-правового механізму забезпечення функціонування ювенальної юстиції до таких відносин належить: визначення захисних механізмів щодо дітей; встановлення правил поведінки (провадження) з певними категоріями дітей; організаційне та формальне втілення вимоги до спеціалізації та підготовки кадрів для органів (їх посадових осіб), які взаємодіють з такими дітьми, включаючи суди; організація роботи апарату управління інститутів ювенальної юстиції; керівництво нижчими структурами в ієрархії одного відомства та організація взаємодії між незалежними одна від одної інституціями ювенальної юстиції; робота із зверненнями фізичних та юридичних осіб; збір, перевірка, узагальнення та накопичення інформації що становить публічний інтерес для забезпечення прав дітей; документообіг тощо).

Як цілком виправдано каже І. О. Ієрусалімова: «Цінність адміністративно-правового механізму і його змісту полягає у виникненні під його впливом необхідних реальних відносин, збіг проектних з тими, що фактично проявляються у поведінці людей, у їхніх вчинках»

[6, с. 12-13]. В контексті наведеного, доречно звернути увагу на той факт, що у сфері ювенальної юстиції завдяки певним адміністративно-правовим формам можуть бути реалізовані не лише адміністративні нормативи, а й окремі положення та гарантії кримінального процесуального права. Наприклад, вимоги щодо спеціалізації суддів, прокурорів та слідчих у кримінальних провадженнях щодо розгляду стосовно неповнолітніх осіб (ч. 14 ст. 31, ч. 2 ст. 484, ч. 1 ст. 499 КПК України) є однією з юридичних гарантій найкращого забезпечення прав та інтересів дітей у сфері ювенальної юстиції. Втім фактичне забезпечення цих вимог у конкретних кримінальних провадженнях, а також під час здійснення оперативно-розшукових заходів здійснюється через форми публічного адміністрування правого та організаційного характеру. По-перше, це видання уповноваженими суб'єктами більш деталізованих правових актів та актів правозастосування (на виконання вимог законів), які містять правові приписи та тягнуть за собою певні юридичні наслідки – обов'язки для певних посадових або фізичних осіб діяти у зазначений спосіб (наприклад, керівникам органу досудового розслідування призначати з числа підлеглих слідчого спеціально уповноваженого на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх). По-друге, це правове закріплення вимог до кандидатів на обрання у якості «ювенального слідчого», «ювенального судді». По-третє, це регламентація та проведення організаційних заходів (наприклад, обрання судді, уповноваженого здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх зборами суддів цього суду, ознайомлення посадових осіб з посадовими обов'язками тощо). Так само, можна навести приклади забезпечення адміністративно-правовими формами функціонування і деяких інших правовідносин, які виникають у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх.

Отже, механізм адміністративно-правового забезпечення функціонування ювенальної юстиції представляє систему засобів, які є складовою впливу елементів як цієї галузі права так і інших (кримінального, кримінально-процесуального, цивільно-процесуального) на суспільні відносини та встановлювані їх нормами гарантії реалізації, охорони та захисту прав та найкращих інтересів дитини.

Функції адміністративного права спрямовуються не лише на адміністративно-правові відносини теперішнього часу, а й на оптимальні рамки функціонування й розвитку правовідносин як адміністративно-правових, так й інших галузей права в майбутньому, що обумовлює сучасно-перспективну спрямованість адміністративно-правового механізму.

Правоохоронні адміністративно-правові правовідносини пов'язані з реалізацією правоохоронної функції адміністративного права та спрямовані на охорону, захист публічних (охоронюваних законом) інтересів держави, суспільства, окремих юридичних та фізичних осіб від протиправних посягань з боку неповнолітніх делінквентів, а також охорону, захист і відновлення порушених прав самих дітей, запобігання таким проявам шляхом застосування адміністративно-правових засобів. До їх числа належать адміністративно-деліктні та превентивні відносини. Відповідно, до сфери дії ювенальної юстиції, з урахуванням особливостей українського законодавства, автоматично мають бути включені ситуації здійснення правосуддя щодо дітей, які вчинили адміністративні правопорушення, а також інші аспекти, що регулюються відповідним законодавством, наприклад, можливість перекладення юридичної відповідальності («трансмисії») за протиправні дії неповнолітніх на інших осіб (батьків або осіб, що їх замінюють) – частини 2 та 3 ст. 184 КУпАП, адміністративно-правові та дисциплінарні заходи реагування на так звані «статусні порушення» (дії, які розглядаються порушеннями виключно у разі вчинення їх дітьми і не тягнуть ані кримінальної, ані адміністративної караності, наприклад, прогули занять, порушення внутрішнього розпорядку та правил поведінки у навчальних закладах, паління тощо), прояви «нестандартної» поведінки з боку неповнолітніх девіантів (осіб, що мають так звані «психічні потреби») [7, с. 52].

Підсумовуючи наведене, зазначимо, що у системі забезпечення прав дітей адміністративно-правовий механізм забезпечення функціонування ювенальної юстиції виконує наступні функції:

- 1) регулятивну, у складі якої додатково можна виділити:
  - регулятивно-забезпечувальну;
  - регулятивно-перспективну;
- 2) правоохоронну, у складі якої додатково можна виділити:
  - адміністративно-деліктна;
  - превентивна.

Література:

1. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: монографія. Х.: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2014. 544 с.
2. Лекарь С. І. Місце адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави у системі державно-правового механізму. . 2013. № 1(3). С. 15–20.
3. Опольська Н. М. Правове забезпечення прав та свобод дитини в Україні (загальнотеоретичний аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2010. 24 с.
4. Лазур Я. В. Поняття, сутність та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у державному управлінні. *Форум права*. 2009. № 3. С. 392–398 URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09ljvudu.pdf> (дата звернення: 27.10.2019).
5. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у 2-х т.: / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К.: Вид-во «Юридична думка», 2004. Т. 1. Загальна частина. 584 с.
6. Ієрусалімова І. О. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 2006. 22 с.
7. Веселов М. Інститут адміністративної відповідальності у системі ювенальної юстиції. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія. Юридичні науки*. 2019. № 5 (106). С. 49–63. doi.org/10.31617/zt.knute.2019(106)05.

ВІТЕНКО І.Л.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студент 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ПРОБЛЕМИ ТА ПИТАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

В наш час корупція є однією з найбільш ключових проблем, яка не тільки перешкоджає економічному підйому та розвитку України, а й призводить до збільшення психоемоційного тиску у громадян, руйнує всі сфери суспільного життя країни. А це в свою чергу викликає недовіру у правову систему країни і право загалом, та у їх можливість та здатність забезпечити декларовані Конституцією України права та свободи людини та громадянина [1].

На сьогоднішня звернувши увагу на розвиток нашої країни, ми можемо сміливо сказати, що корупція є причинним фактором усіх криз – і політичних, і економічних, і правових, і моральних. Корупційна складова є постійним супутником громадянського суспільства і, передусім, залежить від його моральної складової. Можна припустити, що саме тому боротьба та протидія корупції в Україні є таким складним процесом.

Основним покликанням держави на шляху подолання або хоча б зменшенням до мінімальних кількостей корупційних складових є пошук та винайдення ефективних форм та способів запобігання корупційним проявам. З початку 1990-х років виконавчою владою України вживалися заходи з розробки стратегічних планів та базових понять про подолання корупції в країні, для чого приймалися відповідні нормативно-правові акти у формі державних антикорупційних програм, планів та концептуальних рішень. Але нажаль, такі дії, як показують результати більшості державних та іноземних досліджень, жодним чином не зменшили рівень корупції, який з кожним новим роком тільки зростає.

14 жовтня 2014 р. Верховна Рада України в другому читанні прийняла закони України «Про Національне антикорупційне бюро України», «Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» [2], «Про запобігання корупції» [3]. Також 16 вересня 2014 р. було прийнято Закон України «Про очищення влади», який зазначає правові та організаційні засади проведення очищення влади для захисту та утвердження демократичних цінностей, верховенства права та прав людини в Україні.

За думкою багатьох урядовців саме ці нормативно-правові акти є тими основними документами, які мають базові принципи та які допоможуть подолати корупцію в країні.

Можна також звернути увагу на те, що одним з великих кроків для України було прийняття у 2014 році Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України». Національне антикорупційне бюро України – державний правоохоронний орган, основне завдання якого – виявлення, попередження, припинення, розслідування та розкриття правопорушень пов'язаних з корупцією вчиненими вищими посадовими особами, а також запобігання вчиненню нових [4].

Також було створено орган запобігання корупції – Національне агентство з питань запобігання корупції, на яке згідно зі ст.11 Закону України «Про запобігання корупції» покладено ряд антикорупційних функцій та завдань [3]. Національне агентство з питань запобігання корупції – центральний орган виконавчої влади України зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізацію державної антикорупційної політики.

Потрібно згадати, що за даними досліджень міжнародної організації Transparency International Україна піднялася на 10 позицій у глобальному рейтингу Індекс сприйняття корупції, і зайняла 120-е місце серед 180 країн світу. Слід зауважити, що у 2014 році Україна за даними цієї ж організації займала 142 місце.

Проаналізувавши викладений матеріал, ми можемо стверджувати, що корупція залишається ключовою проблемою, яка наразі перешкоджає економічному зростанню та розвитку України. На сьогодні корупція – проблема всієї нації, всього людства.

Література:

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – URL <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (дата звернення: 29.11.2019).
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів: Закон України від 14.10.2014 р. № 1701-18 [Електронний ресурс]. – URL <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1701-18> (дата звернення: 29.11.2019).
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-18 [Електронний ресурс]. – URL <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 29.11.2019).
4. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-18 [Електронний ресурс]. – URL <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> (дата звернення: 29.11.2019).

ГАЛЛА М.О.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студент 3 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ТРАНСПОРТІ

Екологічна безпека – це одна із частин національної безпеки України, процес в ході якого відбувається управління системою національної безпеки, за якого державними і громадськими, а також іноземними інституціями забезпечується екологічна рівновага і захист навколишнього природного середовища. На сьогодні, у зв'язку з інтенсивним розвитком та урбанізацією території України однією з важливих проблем є забруднення атмосферного повітря в великих містах.

Питання екологічної безпеки на транспорті висвітлені такими вченими як: М.В. Краснова та Р.С. Кіріна з боку загальнодержавної, регіональної екобезпеки, екобезпеки на підприємстві у своїх наукових працях [1] та іншими науковцями різних галузей. Але однією з проблем національної екологічної безпеки України є забезпечення досконалої нормативно-правової бази щодо організації екологічної безпеки на транспорті, яка не отримала значної уваги.

Метою роботи є звернення уваги на проблеми адміністративного управління у визначеній сфері з ціллю пошуку оптимальних шляхів вирішення найважливіших проблем галузі, можливих змін в законодавстві для зменшення випадків його порушень.

Згідно ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» екологічна безпека це такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей [2].

Стаття 50 Конституції України визначає, що «Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди...», але одночасно зобов'язує громадян не заподіювати шкоду природі (ст. 66) [3]. Нижче розглянуто питання щодо правових засад організації екологічної безпеки на транспорті і визначено, що саме призводить до масових порушень законодавства в цій сфері.

Основними забруднювачами атмосферного повітря у містах є автівки. У 1993 р. були вперше введені Стандарти «Євро» Європейською економічною комісією (ЄЕК) ООН, зараз з'явилося вже 6 поколінь цього стандарту, в ЄС, до речі, діє останній – «Євро-6». З 1 січня 2016 року в Україні вимагається Євро-5 для всіх імпортованих з-за кордону автомобілів. Цим фактично вводиться повна заборона на ввезення авто, що виготовлені раніше 2008/2009 року (або обов'язкове переобладнання двигуна під чинний еко-стандарт), оскільки реально екологічний стандарт Євро-5 в країнах Євросоюзу та США почав діяти в 2009 році, і відповідно, автовиробники почали випуск автомобілів з Євро-5 після 2009 року. Але українці і надалі знаходять шпарини у законодавстві й реєструють автівки нижчих стандартів. Тому вважаємо за доцільне зробити законодавство більш жорстким за вищезазначені порушення шляхом введення нових штрафів з їх подальшим цільовим використанням на покращення екології та в разі повторення правопорушення – конфіскації авто.

Друга складова цієї проблеми – це недостатня популяризація електромобілів в Україні через їх ціну, незручність інфраструктури. Ці питання можна вирішити шляхом активної їх реклами у ЗМІ, розробки нових доступних програм підтримки покупців електромобілів.

Третя складова – це ціни і якість пального, бо автівка стандарту «Євро-5» потребує якісного і відповідного до стандарту пального, або ми просто не отримаємо потрібного ефекту. Дану проблему пропонуємо вирішити шляхом зазивання нових інвестицій в Україну для

розвитку нафтовидобувної та нафтопереробної галузі України, що, до речі, дозволить і знизити ціни на паливо і створити нові робочі місця, а також дозволить Україні стати незалежним і конкурентним гравцем на паливному ринку Європи.

Дослідивши суттєву кількість матеріалів у сфері забезпечення правових засад організації екологічної безпеки на транспорті було визначено наступне:

по-перше, національне законодавство не створює сприятливих умов щодо подальшого розвитку галузі і потребує покращення у сфері відповідальності за його порушення. При цьому зазначені зміни мають зобов'язувати сторони суспільних відносин, що виникають у визначеній сфері дотримуватися екологічних стандартів та норм законодавства задля сталого розвитку економіки;

по-друге, важливим заходом буде розвиток національної культури захисту навколишнього природного середовища у визначеній сфері – це захист атмосферного повітря та водних ресурсів за допомогою пропаганди цього в засобах масової інформації та закладах освіти.

Проте, під час дослідження, було відзначено тенденцію до покращення ситуації в обраній сфері – видача державних кредитів на придбання електричного транспорту, покращення інфраструктури. Запропоновані заходи можуть покращити ситуацію із забрудненням через транспортні засоби вже найближчому майбутньому й доведуть її до оптимально сприятливої для розвитку інших галузей, економіки в цілому і значного покращення стану навколишнього природного середовища, що позитивно відобразиться на генофонді української нації.

Література:

1. Проблеми права екологічної безпеки : навч. посіб. / М.В. Краснова, Г.І. Балюк, А.Г. Бобкова; під заг. ред. М.В. Красної та Р.С. Кіріна; відп. ред. В.І. Андрейцев; Міністерство освіти і науки України; Київ. нац. ун-т, Нац. гірн. ун-т. Дніпро: НГУ, 2016.575с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/149248/CD906.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 10.11.2019).

2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264 – XII (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення 10.11.2019).

3. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 10.11.2019).

ГНИЛЯК Я.В.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ КОРУПЦІЇ

Найперша згадка про корупцію як негативну форму здійснення державної служби знаходиться в найстарішій з відомих людству історичних пам'яток: архіві стародавнього Вавилону другої половини XXVI ст. до н.е. В епоху семітів та шумерів. Цар Лагаша (древнього міста-держави в Шумері на території сучасного Іраку) Урукагіна реформує державне управління метою якого було припинення зловживань суддів та чиновників, а також викоренити здирицтво незаконних винагород з боку царської адміністрації, зменшити і впорядкувати платежі за обряди. Це питання також порушувалося ще в Стародавньому Китаї представником ідеології конфуціанства Сюнь-цзи. Він вважав, що управління державою

необхідною закономірністю суспільного розвитку, що людина народжується з інстинктом наживи і для того щоб вона стала цивілізованою, необхідний вплив закону і виховання.

У ч.1 ст.1 Закону України «Про запобігання корупції» зазначається: корупція – використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [1].

Корупція стоїть поряд з найнебезпечнішими загрозами людських прав, гідності та чесності, вона перешкоджає нормальному та справедливому розвитку держави а економіки.

Антична спадщина доводить, що корупція існувала ще з давніх давен. У роботах давньогрецьких філософів Платона і Аристотеля часто згадувалось про зловживання владою та вплив хабарництва на економіку, політичне та духовне життя суспільства. У своїй роботі «Політика» Аристотель вважав, що корупція є найважливішим фактором, котрий може призвести до загибелі держави. В наш час застосування навіть найсуворіших методів боротьби з корупцією, зокрема смертної кари, не дозволяють вирвати це явище з життя суспільства. Зважаючи на все це ми не можемо зупинитися в пошуку причини цієї проблеми.

Аналіз політичної та правової думки минулих часів та історія права показує, що хабарництво та інші форми зловживання владою заборонялися, в документах згадувалися як явище, ще в таких давніх джерелах права, як «Закони Ману» (стародавня Індія), «Закони XII таблиць» (Стародавній Рим) та інші. Приклади корупції, а також її засудження містять Біблія, Коран, Старий Завіт, вчення Будди тощо. Небезпеку для суспільства від нечесного чиновництва прямо чи опосередковано вказували Конфуцій, Шан Ян, Платон, Аристотель, Цицерон та інші стародавні філософи, філософи середніх віків – Ніколо Макіавеллі, Шарль Монтеск'є, Бенедикт Спіноза, Джон Локк, пізніше – Еммануїл Кант, Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, а також ряд інших видатних мислителів.

Тож таким чином, ми можемо говорити про те що корупція та державний апарат народилися фактично водночас, кастою управлінців, котрі дуже швидко помітили можливість використання в особистих корисливих цілях державну владу. Хочу навести декілька прикладів з історії, які затверджують це.

Суддівський підкуп, як проблема моралі згадується в П'ятикнижжі Мойсеевому, що лягло в основу двох світових релігій – іудаїзму та християнства – а також вплинуло на третю світову релігію – іслам. У Біблії – книзі про буття християн говориться: «А хабара не візьмеш, бо хабар осліплює зрячих і викривляє слова справедливих». «Не пожирайте незаконно майна одне одного та не підкуплюйте суддів, щоб свідомо, шляхом гріха, привласнити частину майна інших людей» – вказується в священній книзі мусульман – Корані. Церква середньовіччя була одним з найбільших і найвпливовіших власників майна, проте саме її процвітання та багатство стали джерелом корупції та спокуси. Враховуючи все це, в той час поняття «корупція» мало перш за все релігійне значення – омана, спокуса дияволом. У католицизмі корупція вважалась проявом гріха. Апостол Іоанн вважав, що гріх корупції – це і є беззаконня. Практика торгівлі індульгенціями, купівлі та продажу церковних санів не тільки суперечила основам християнського віровчення, а сама й була корупцією в сучасному розумінні феномену.

Проте навіть найжорсткіші методи боротьби з корупцією не викоренили її повністю. Прикладом цього є відомі історичні факти. У крісло, котре за наказом персидського царя Камбуза обтягнули шкірою, знятою з судді, який спіймався на хабарі, сів інший суддя, котрий знову ж брав хабарі. Смертну кару за хабар було передбачено й у Стародавньому Римі.

Своєрідні риси має і старослов'янська корупція. Особливістю її є те, що вона майже повністю була спровокована державою, у зв'язку з запровадженням на Русі системи «годування» посад за прикладом Візантії. Посадові особи (бояри, судді, воеводи) не отримували платні від держави тому годувалися від підношень місцевих жителів. Підносячи

коштовний подарунок, людину виокремлювали з числа інших просителів, це сприяло тому що прохання цієї людини було виконано. Саме система «годування», яку скасували лише у 1555 році, привчила наш народ до думки, що кращим і швидшим вирішенням проблем є підношення.

Дослідники вітчизняної історії намагаються подати суспільні відносини в Україні за часів гетьманства майже як ідеальні, представляючи тогочасну Україну демократичною, соціально орієнтовною, але це не зовсім відповідає історичним реаліям. Взяти наприклад, Конституцію Пилипа Орлика 1710 року, в ній ціла X глава присвячена боротьбі з корупцією [2].

Отже, можемо зробити висновки, що корупція існувала в різних соціумах з поконвіків. Так само й історія боротьби з нею налічує багато тисячоліть. Доказом вищесказаного є численні знахідки пам'яток історії. Як і багато років тому, так і зараз державні та політичні діячі, прийшовши до влади, обіцяють подолати корупцію.

Література:

1. Закон України « Про запобігання корупції» <http://rsu.gov.ua/en/events/zakon-ukraini-pro-zapobiganna-korupcii>
2. Конституція П.Орлика <http://static.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710>

ГОРЕЛОВА Ю.В.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 3 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЖУРНАЛІСТА В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Актуальність теми: журналіст є особливим суб'єктом інформаційних правовідносин, актуальність теми обумовлена тим, що виникає потреба в об'єктивному дослідженні проблеми його правового статусу, перспектив розвитку цього статусу в умовах значимості демократії в Україні.

Аналіз попередніх досліджень: дослідженням проблеми правового статусу журналіста в засобах масової інформації займалися такі вчені, як: С. С. Алексеев, А. А. Письменицький, О. Ф. Скакун, В. С. Цимбалюк та багато інших.

Мета дослідження: на підставі аналізу проблем правового статусу журналіста в засобах масової інформації визначити можливий шлях її вирішення.

Основний текст:

У законах України «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» та в інших нормативно-правових актах чітко визначені правові засади діяльності журналіста. Статтею 34 Конституції України кожному громадянину України незалежно від його професії гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір [1].

У відповідності з Законом України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», журналісти редакції мають особливу дієздатність, що проявляється у такому правовому режимі їх праці, який складається з наступних специфічних прав та обов'язків. Журналіст має право:

- на вільне одержання, використання, поширення (публікації) та зберігання інформації;
  - відвідувати державні органи влади, органи місцевого і регіонального самоврядування, а також підприємства, установи і організації, та бути прийнятим їх посадовими особами;
  - відкрито здійснювати записи, в тому числі із застосуванням будь-яких технічних засобів, за винятком випадків, передбачених законом;
  - на вільний доступ до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів.
- Обмеження цього доступу зумовлюються лише специфікою цінностей та особливими умовами їх схоронності, що визначаються чинним законодавством України;
- переваги на одержання відкритої за режимом доступу інформації;
  - на безкоштовне задоволення запиту щодо доступу до офіційних документів [2].

Законодавством України журналістам гарантуються права на охорону праці, пільга та компенсації за роботу у важких та шкідливих умовах, на медичні огляди, соціальне страхування, на всебічне розслідування нещасних випадків, смерті і шкоди, завданої здоров'ю при виконанні службових обов'язків, та права на відповідні відшкодування, при обов'язковому врахуванні в колективних договорах особливих і специфічних рис журналістської діяльності, та запровадженні відповідних заходів.

Виходячи з вищенаведеного, можемо зробити висновок, що журналіст в інформаційних правовідносинах має певні привілеї у здійсненні права на інформацію, більш широку повноту можливостей в реалізації права за рахунок специфіки професійної діяльності та для забезпечення повноти права на інформацію іншим суб'єктам, а, отже, виступає як особливий суб'єкт. Особливий правовий статус журналіста проявляється не тільки в його спроможності здійснення особисто прав та безпосередньому виконанні обов'язків, але й в можливості розраховувати на певні правові форми позитивних для себе дій з боку інших суб'єктів, зокрема з боку держави.

Але змушені констатувати, що сталою є практика, відповідно до якої законність дій журналістів при виконанні ними професійних обов'язків, нерідко оцінюється через призму наявності чи відсутності у них редакційного завдання або через зміст поставлених перед журналістом завдань. Такий підхід, на наш погляд, не має під собою жодних законних підстав і є явно не виправданим, оскільки штучно обмежує права журналістів, визначені законодавством України. Судова практика показує, що редакційні завдання ставляться вище приписів нормативно-правових актів, обмежуючи тим самим права журналістів без будь-яких законних підстав. Жоден нормативно-правовий акт України не містить вимог щодо обов'язковості надання журналістам редакційних завдань, а також, не вимагає від журналістів діяти виключно у визначених такими завданнями межах [3].

Відповідно, судові рішення, які обґрунтовують незаконність дій журналістів відсутністю редакційних завдань чи виходом за межі задач, поставлених перед журналістом у редакційних завданнях, порушують вимоги статей 10 Європейської Конвенції про захист прав людини, яка говорить про свободу вираження поглядів та основоположних свобод і ст. 34 Конституції України яка теж говорить про свободу думки та слова, оскільки будь-які обмеження права на свободу слова (в тому числі і прав журналістів) повинні бути засновані виключно на вимогах законів (а, як зазначалось вище, обов'язковість видачі редакційних завдань не передбачена жодним українським законом).

Шкідливість зазначеної правозастосовної практики полягає ще й у тому, що відбувається штучне обмеження права на свободу слова, внаслідок якої журналісти фактично не можуть виконувати свою роль у суспільстві – бути справжніми сторожовими демократії і повідомляти громадськість про усі питання, які становлять суспільний інтерес. Адже, суспільно-значимі події, як правило, відбуваються не за розкладом і не відповідно до завдань редакторів [4].

Висновки: по-перше, необхідно зосередити увагу на визначення законності дій журналістів в залежності від наявності та змісту редакційних завдань, по-друге, дотримуватися статті 10 Європейської Конвенції, статті 34 Конституції України та чинних

нормативно-правових актів України. Бо правова мета надання журналісту означеного правового особливого статусу – це забезпечення іншим суб'єктам інформаційних праввідносин повноти реалізації права на інформацію.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР(із наступними змінами) URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 28.11.19).

2. Про друковані засоби масової інформації(преси) в Україні: Закон України від 16.11.92 № 2782-ХІІ(із наступними змінами). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>(дата звернення 28.11.19).

3. Опришко Л.В., Вдовенко О.М «Проблеми розслідування та судового розгляду кримінальних справ, пов'язаних із порушенням професійних прав журналістів в Україні: аналітичний звіт.» .– Київ: ГО «Платформа прав людини», 2019. URL: <https://www.ppl.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Black-book.pdf> (дата звернення 28.11.19).

4. Про інформацію: Закон України від 2.10.1992 № 2657-ХІІ(із наступними змінами)URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2657-12>(дата звернення 28.11.19).

ГОРЕЛОВА Я.О.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ПРОБЛЕМА ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Міграційний процес є надзвичайно багатогранним процесом, але водночас виникають сучасні проблеми із його здійсненням. Переміщення через загрозу життю, та свободі громадян внаслідок військових конфліктів чи політичних репресій та інші економічні фактори – є тими причинами, що сприяють виникненню міграції українців. В одному із опитувань кінця 2018 року «масовий виїзд громадян України за кордон» назвали однією з основних загроз для країни. Зараз в Україні говорять про «п'яту хвилю» еміграції, що продовжує масштабні міграційні процеси ХІХ-початку ХХІ сторіч. Така ситуація загрожує негативними як демографічними, так і економічними наслідками. Збільшення масштабів та тривалості перебування мігрантів за кордоном невідворотно призведе до слабшання їхніх зв'язків з Батьківщиною, остаточної втрати країною частини її трудового та інтелектуального потенціалу.

На сьогодні Україна для ЄС є одним із найбільших джерел постачання мігрантів, а країни ЄС – головним напрямом міграції для українців. Різке зростання масштабів зовнішньої трудової міграції з України протягом 2014-2018 рр. в умовах протистояння із Російською Федерацією сприяло диференціації українських працівників за кордоном залежно від рівня професійної кваліфікації та готовності до виконання певних видів робіт. Водночас безвізовий режим із країнами ЄС суттєво полегшив виїзд з України в пошуках роботи. Це створило передумови для зміни напрямку зовнішньої трудової міграції із скороченням кількості трудових мігрантів до РФ і зростанням кількості тих, хто виїжджав у пошуках роботи до країн ЄС [1, с. 45].

На думку С.О. Білоусової-Сергєєвої, основними причинами трудової еміграції в Україні є: дефіцит робочих місць, низький рівень оплати праці та соціальних гарантій, та неякісні умови праці [2, с. 331]. К. Ніколаєць вважає, що на темпи зростання зовнішньої трудової

міграції вплинуло впровадження пенсійної реформи в Україні. Не маючи перспектив отримати гідну пенсію і не розраховуючи, що держава зможе змінити ситуацію на краще, значна частина громадян змушена враховувати це при визначенні термінів перебування за кордоном та плануючи спосіб використання зароблених коштів. Усвідомлення факту, що рівень пенсійного забезпечення і перспективні умови отримання пенсії не гарантуватимуть належного забезпечення старості, громадяни віддавали перевагу роботі за кордоном, ігноруючи сплату єдиного соціального внеску. Дослідниця наголошує, що опосередкований вплив на зростання обсягів трудової міграції до ЄС справила адміністративна реформа. Серед її наслідків уже вималювалася перспектива зосередження сільського населення «у сфері впливу» економічно потужних територіальних громад. Натомість населені пункти, де не існувало промислових підприємств чи, наприклад, туристичних осередків, поступово почали втрачати населення, а в деяких з них узагалі не залишалося жителів. Мешканці «потенційно неперспективних» населених пунктів нерідко в пошуках роботи віддавали перевагу виїзду за кордон [3, с. 106].

Ще одним чинником, який певний час був вагомим при виборі місця роботи, виявилася можливість для ухилення від сплати податків у випадку нелегальної роботи в ЄС. Абсолютна більшість заробітчан обурювалася і сплачуванням податків в Україні, наголошуючи, що зароблені за кордоном кошти переважно використовуються в Україні і тим самим сприяють розвитку економіки, пом'якшують проблему безробіття, а з часом і стимулюють підприємницьку діяльність самих заробітчан, які вирішили запровадити власну справу.

Важливою проблемою є небажання громадян України займатися низькооплачуваною чи некваліфікованою роботою. За цих обставин дефіцит рук вирішувався і продовжує вирішуватись за рахунок нелегальних трудових мігрантів. Врешті-решт, нелегальні трудові мігранти, з одного боку, є джерелом дешевої робочої сили, а з іншого, – не можуть скористатись правом на об'єднання для боротьби за гідні умови праці та розраховувати на соціальний захист.

Ще однією з важливих невирішених проблем у сфері трудової міграції для країн ЄС є небажання мігрантів (і неможливість з багатьох причин) інтегруватися у приймаюче співтовариство [4, с. 60].

Країни ЄС намагаються стимулювати трудову мобільність громадян для вирішення проблеми безробіття. Проблемою у процесі трудової міграції також є нечітке регламентування прав працівників і обов'язків роботодавців. Громадяни Європейського Союзу, за законодавством ЄС, мають право працювати у її країнах. Проте ті громадяни, які хочуть переїхати в іншу країну та працевлаштуватись, часто зустрічаються з проблемами дискримінації з боку роботодавців. У міру того, як Україна дедалі відчутніше перетворюється у країну призначення мігрантів, перед нею постає завдання забезпечити, відповідно до її міжнародних зобов'язань, належний захист прав новоприбулих та надати їм гарантії рівності з громадянами України. Через низку причин, зокрема недостатнє знання мови та культури, іноземці надто вразливі до порушення їхніх прав та можливості їх захисту. ЄС закликає держави, зокрема і Українську, звернути особливу увагу на становище іноземців у суспільстві й ухвалити комплексну міграційну політику.

Отже, демографічна ситуація, рівень безробіття, розмір заробітної плати, міграційна політика, а також політична ситуація в Україні і світі, яка особливо загострилася в 2014-2015 рр. є проблемними факторами трудової міграції в Україні. Нажаль, та політична ситуація, яка відбувається в нашій країні, не сприяє швидкому зростанню економіки, і тому виникають питання щодо масової трудової міграції до країн ЄС. Тільки після, успішного вирішення соціально-економічної ситуації в країні громадяни України матимуть можливість отримати гідну заробітну плату, щоб забезпечити належний рівень життя. Особливо перспективним, у цьому напрямку є, розробка заходів, для повернення на батьківщину молоді, яка навчається за кордоном, і може використовувати отриманий світовий досвід для ведення бізнесу в Україні.

Література:

1. Рибаківа Т.О. Стан та перспективи трудової міграції між Україною та Європейським Союзом в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 7(3). С. 45-49.
2. Білоус-Сергєєва С.О., Сафонова К.С. Проблема трудової міграції в Україні. Її вплив на економіку країни. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. Серія: Економічні науки. 2017. Вип. 34. С. 327-335.
3. Ніколаєць К. Трудова міграція до країн Європейського Союзу: фактори та наслідки. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2018. № 5. С. 101-115.
4. Павлів-Самойл Н.П. Проблеми міграції у контексті вступу України в ЄС. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2015. № 825. С. 58-62.

ГОРОБІЙ М.К.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студент 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

**ДІЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ
СВОБОД В СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ**

Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод – це міжнародна угода, завдяки якій країни – члени Ради Європи намагаються забезпечити кожному, хто перебуває під юрисдикцією цих держав, основоположні права та свободи людини.

Конвенція була прийнята 4 листопада 1950 року в Римі та вступила в силу в 1953 році французькою та англійською мовами. В Україні Конвенція була ратифікована 17 липня 1997 року, а набула чинності з 11 вересня 1997 року [1].

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод складається з преамбули, 59 статей та протоколів, якими вносяться зміни або доповнення в Конвенцію.

З огляду на те, що сучасні реалії в Україні динамічно змінюються, як в політичному, так і в правовому контексті, має сенс проаналізувати окремі положення цієї Конвенції та порівняти їх з реальною ситуацією, яка склалася у даний проміжок часу. Окрім того, доцільним буде і внесення пропозицій стосовно покращення ситуації у сфері захисту прав людини та її основоположних свобод.

Головним та невід’ємним правом будь-якої людини є право на життя. Не дивлячись на те, що Конвенцією передбачена така форма покарання, як смертна кара за вироком суду, наразі в Україні вона не застосовується, що демонструє великий рівень гуманності українського суспільства. Проте не вважається порушенням Конвенції позбавлення життя людини з метою захисту іншої особи від насильства, для здійснення арешту або для запобігання втечі особи, що знаходиться під вартою, або ж у випадку придушення повстання або заворушення. У вказаних випадках Конвенцією фактично допускається позбавлення життя людини, яка вчинила такі дії. В той самий час Конвенція не встановлює чіткі межі стосовно того, коли, наприклад, законні акції протесту можуть перейти у форму повстання або заворушення і наскільки буде виправданим застосування засобів, які можуть призвести до летального результату. Саме тому, раціональним рішенням цієї ситуації буде визначення та закріплення в національному законодавстві термінів «повстання» та «захист іншої особи від насильства», що дозволить встановити чітко визначені межі, коли дії особи є правомірними, а коли вони

порушують права інших осіб, або посягають на суверенітет та територіальну цілісність України.

Наступним не менш важливим пунктом є заборона катувань, рабства і примусової праці. На даний момент в Україні документально не зафіксовано жодного випадку катувань з боку правоохоронних структур, а свідчення в засобах масової інформації про протилежне є елементом дезінформації з боку колаборантів та країни-агресора. В Україні працюють багаточисленні громадські організації, які проводять профілактичну роботу із запобігання катуванням, а також здійснюють правозахисну діяльність стосовно осіб, які стали жертвами катувань на тимчасово окупованій території та на території Російської Федерації. Окрім того, на території України діє заборона катувань, а за вчинення таких дій передбачена кримінальна відповідальність [2].

Що стосується рабства та підневільної праці, то жодна особа не може бути силою примушена до цього. На практиці стаються випадки, коли інші особи примушуються до рабської праці, не маючи засобів звільнитися або звернутися до правоохоронних органів. Найбільш поширеним способом позбавлення свободи є обман людини, коли в неї забирають всі документи та засоби зв'язку та змушують працювати заради повернення цих речей. В основному такі випадки трапляються по відношенню до іноземців, в яких фактично немає іншого випадку, окрім як виконувати вимоги злочинця. Такі випадки успішно розслідуються та присікаються Національною поліцією України та Службою безпеки України, що дозволяє віднести Україну до переліку тих держав, де борються з рабством та підневільною працею.

Кожна людина має право на справедливе судочинство, яке вирішить спір щодо прав та обов'язків цивільного характеру або встановить винуватість або невинуватість особи за кримінальним провадженням. Оскільки в Україні не завершена судова реформа, реалізація цього права здійснюється не в повній мірі. Неодноразово зафіксовані факти хабарництва серед суддів першої інстанції та відкриті кримінальні провадження стосовно цього. Одним із варіантів вирішення цієї проблеми може бути зміна персонального складу суддів першої інстанції та встановлення більш жорстких вимог до їх призначення на посаду судді.

З правової точки зору виконання цього пункту Конвенції здійснюється завдяки діючій в Україні презумпції невинуватості особи до того моменту, поки її вина не буде доведена в суді у встановленому законом порядку. Єдина проблема, яка існує в даному випадку стосується лише суспільної думки, коли значна частина громадськості ще до винесення вироку вважає підозрюваного винним у скоєнні злочину. Але цей факт ніяк не повинен впливати на рішення суду, а вирішенням проблеми негативного суспільного сприйняття може стати лише інтенсивна інформаційна робота щодо підвищення правової грамотності населення.

Конвенцією забороняється дискримінація осіб у будь-якій формі та за будь-якою ознакою. Цей пункт повною мірою виконується органами державної влади, які створюють рівні умови для реалізації особами своїх прав та свобод, незалежно від статі, раси, мови, релігійний чи політичних переконань. Проте існує певна колізія в контексті реалізації особою права бути обраною народним депутатом України та Президентом України, оскільки для цього існує певний віковий та майновий ценз. Вікове обмеження полягає в тому, що особа повинна досягнути 21 року для того щоб мати право балотуватися у народні депутати України і 35 років, щоб балотуватися у Президенти України [3]. Майновий бар'єр полягає у сумі застави, яку повинна внести особа для того, щоб балотуватися у народні депутати або на посаду Президента України. Саме тому пропонується скасувати відповідні обмеження, що стосуються віку особи та застави, яку вона повинна внести задля реалізації свого конституційного права. Оптимальним буде надання можливості особі балотуватися у народні депутати України або на посаду Президента України, з моменту набуття повної дієздатності, тобто з 18 років та скасувати внесення застави у будь-якій формі.

Таким чином, проаналізувавши основні положення 1 розділу Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод можна зробити висновок, що в сучасних українських

реаліях ця міжнародна угода діє як в правовому полі, так і у ситуаціях, де вимагається її практичне використання. Звісно, що існує потреба в модернізації вітчизняного законодавства за європейським зразком, відхід від застарілих радянських норм і практик, які давно втратили свою ефективність та підвищення рівня правової обізнаності серед населення. Все це надасть змогу більш ефективно захищати права людини в Україні та проводити профілактичну роботу з їх попередження.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенцію ратифіковано Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_004 (дата звернення: 24.11.2019).
2. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2341-14>
3. Конституція України: Закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР. База даних «Законодавство України»/ВР України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

ГРОМОВЕНКО К.В.

*к.ю.н., доцент,
ректор Міжнародного гуманітарного університету*

ПРАВО НА ВИЩУ ОСВІТУ ТА ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Аналіз міжнародних стандартів права на вищу освіту не може бути повним без вивчення процесів розвитку відповідної практики Європейської комісії з прав людини (ЄКзПЛ) та Європейського суду прав людини (ЄСПЛ) останнього півстоліття, насамперед – щодо застосування ст. 2 Протоколу № 1 Конвенції про права та основоположні свободи 1950 р. (ЄКПЛ), за якою нікому не може бути відмовлено у праві на освіту, а держава при виконанні будь-яких функцій, узятих нею на себе в галузі освіти і навчання, поважає право батьків забезпечувати таку освіту і навчання відповідно до їхніх релігійних і світоглядних переконань [1, р. 561].

Тлумачення ЄСПЛ формулювання ст. 2 Протоколу 1 ЄКПЛ містить три взаємопов'язаних елементи. До них пропонується віднести тлумачення речення ст. 2, про те що держава не може нікому відмовити в праві на освіту, за яким «держава, що надала індивідам певні можливості для одержання освіти, не може перешкоджати їм користуватися цими можливостями». До другого елементу пропонується віднести друге речення ст. 2 Протоколу № 1, за яким за державою визнається повноваження самій визначати обсяг і характер власної участі у забезпеченні права на освіту [5, с. 31].

Варто вказати на одне з перших рішень ЄСПЛ за ст. 2 Протоколу № 1, це так звана Бельгійська мовна справа 1968 р. У цьому провадженні франкомовні бельгійці, які мешкали у фламандській частині країни, оскаржили відмову виконавчої влади забезпечувати освітній процес. У цій справі ЄСПЛ розтлумачив норми ст. 2 Протоколу № 1 не як зобов'язання держави організувати чи фінансувати систему освіти яку від держави вимагає частина суспільства, а як обов'язок гарантувати особам, що знаходяться у відповідній юрисдикції, право користуватися наявними у країні засобами отримання освіти.

Водночас право на доступ до навчальних закладів, що існують у даний час було визначено ЄСПЛ лише як складова права на освіту, гарантованого ЄКПЛ. Адже також особа повинна отримати спроможність ефективно користуватися відповідними механізмами освіти, та отримувати згідно з чинними національними нормами офіційне визнання здобутої освіти.

Водночас у Бельгійській мовній справі ЄСПЛ визнав порушення ст. 2 Протоколу № 1, але виключно у сукупності з ст. 14 Конвенції оскільки доступ наявних в країні закладів освіти не був забезпечений кожному без будь-якої дискримінації за ознакою мови [5, с. 34].

У рішенні ЄКЗПЛ від 13 березня 1975 р. *X. v. the United Kingdom* за скаргою особи № 5962/72 яка відбувала покарання в тюрмі Великобританії, вказувалося, що ст. 2 Протоколу № 1 охоплює насамперед базову, а не вищу чи технічну освіту та констатувалося, що відсутність можливості забезпечити в тюрмі технічну освіту не є порушенням ЄКПЛ [5, с. 35]. Важливим також вбачається рішення ЄКЗПЛ від 19 травня 1977 р. у справі *Foreign Students v. the United Kingdom* у якій констатувалося що держава не має спеціальних зобов'язань для забезпечення іноземним громадянам права на вищу або спеціальну освіту. ЄКЗПЛ відзначалося, що обмеження державою доступу до вищої освіти в цілому особам, які мають гарантовані можливості отримати базову освіту, не розглядається як порушення ст. 2 Протоколу [2].

Водночас у справі *X. v. the United Kingdom* за заявою № 8844/80 відрахованого за підсумками першого курсу за неуспішність без права поновлення студента університету Великобританії ЄКЗПЛ у 1980 р. не визнала ані порушення права на освіту заявника, ані факту його дискримінації в отриманні освіти через індійське походження. При цьому ЄКЗПЛ звернула особливу увагу на те, що студент навчався за технічним напрямом знань, що він мав протягом року погане відвідування занять та що університет відмовляючи у продовженні навчання за фахом бакалавра технології, пропонував відрахованій особі поновлення на інші напрями освіти. ЄКЗПЛ звернула увагу на відсутність поданих заявником доказів щодо його можливої дискримінації за етнічним походженням [4].

Дослідження міжнародних стандартів права на вищу освіту не може бути повним без аналізу розвитку в ХХІ ст. відповідної практики ЄСПЛ насамперед щодо застосування ст. 2 Протоколу № 1 до ЄКПЛ. Зокрема варто вказати на низку рішень ЄСПЛ у яких неотримання особою раніш розпочатої освіти за певний період через ув'язнення та інше законне перебування людини в місцях несвободи не може само по собі розглядатися як порушення права гарантованого ст. 2 Протоколу № 1. Це насамперед рішення ЄСПЛ від 13 січня 2000 р. у справі *Georgiou v. Greece* за скаргою № 45138/98 та від 4 вересня 2001 р. у справі *Durmaz and Others v. Turkey* № 46506/99 [3].

Цікавими вбачаються рішення ЄСПЛ у справах за індивідуальними заявами проти України, в яких підіймалися питання порушення права на освіту; таких заяв небагато та у жодній питання освіти не були основним предметом скарги та не стали підставою винесення рішення проти України.

Отже, практика ЄКЗПЛ та ЄСПЛ у сфері визначення механізмів захисту та сприяння реалізації права на вищу освіту у вимірі ст. 2 Протоколу № 1 до ЄКПЛ за останні п'ятдесят років знала суттєвого розвитку. Така практика безумовно включає право на вищу освіту до гарантованого зазначеною нормою Протоколу права на освіту, хоча й визнає переважну потребу захисту відповідними конвенційними механізмами права на початкову та середню освіту. Така практика в цілому відкидає позитивні зобов'язання держави вживати визначені кроки для розвитку системи вищої освіти для потреб заявника, передбачає можливість обмеження доступу до вищої освіти за дотримання критеріїв недискримінації, виключає з сфери захисту конвенційними стандартами питання університетських тестів, іспитів та випробувань, визнає важливість світського характеру вищої освіти, наявність додаткових зобов'язань у держави в сфері діяльності державних університетів, відсутність гарантій з підстав реалізації права вищу освіту для осіб які законно перебувають у місцях несвободи чи для іноземців, які законно депортуються з країни.

Література:

1. Beiter K. D. *The Protection of the Right to Education by International Law: Including a Systematic Analysis of Article 13 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural*

Rights / Klaus Beiter. – Hague, 2006 – 719 p.

2. Foreign Students v. the United Kingdom (application 7671/76 and 14 others) : decision of European Commission of Human Rights, 19 May 1977 ; URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-567123>

3. Vikulov and others v. Latvia (application no. 16870/03) : judgment of European Court of Human Rights, 25 September 2012 ; URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-113432>

4. X. v. the United Kingdom (application no. 8844/80) : decision of European Court of Human Rights, 9 December 1980 ; URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-765424>

5. Мацькевич М. М. Право на освіту як конституційне культурне право: практика Європейського суду з прав людини / М. М. Мацькевич // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 2. – С. 30-36.

ГУБЧЕНКО В.О.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студент 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

РОБОТА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ НА ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ З ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИМИ ТЕРИТОРІЯМИ

З 2014 року і по сьогодні на лінії розмежування між вільною територією України та території тимчасово окупованої, непідконтрольній українській владі працюють державні служби України, серед них і державна фіскальна служба України.

Бачу таку проблему, як контроль перевезення продукції та харчів через лінію розмежування, а саме ліміт на провоз товарів. Складається враження, що ніби-то особи їдуть за кордон, хоча за законодавством України та міжнародним законодавством тимчасово окуповані території юридично залишаються українськими.

Та виникає питання про те, чи взагалі повинні знаходитись представники державної фіскальної служби України та представники державної прикордонної служби України на місцях пропуску у тимчасово окуповану територію та з неї.

Згідно із ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначається:

1. Тимчасово окупована територія України (далі – тимчасово окупована територія) є невід’ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України.

2. Датою початку тимчасової окупації є 20 лютого 2014 року [1].

Згідно із ст. 2 Закону України «Про державну прикордонну службу України» вказане те, що прикордонні частини та співробітники прикордонної служби України можуть здійснювати контроль на лінії розмежування з тимчасово окупованою територією [2].

Тобто, прикордонники можуть знаходитись на лінії розмежування.

Згідно із наказом Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб від 24.03.2017 № 39 «Про затвердження Переліку та обсягів товарів, дозволених для переміщення до/з гуманітарно-логістичних центрів та через лінію зіткнення» вказан перелік товарів, дозволених для переміщення до/з гуманітарно-логістичних центрів та через лінію зіткнення [3].

У Постанові Кабінету Міністрів «Про Державну фіскальну службу України» та інших НПА я не побачив статті, де вказано те, що співробітники фіскальної служби можуть знаходитись на лінії розмежування з тимчасово окупованими територіями [6].

У своїй роботі вони керуються і Митним кодексом України.

Стаття 9. Митна територія України

1. Територія України, зайнята сушею, територіальне море, внутрішні води і повітряний простір, а також території вільних митних зон, штучні острови, установки і споруди, створені у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, становлять митну територію України.

2. Для цілей застосування положень розділів V і IX цього Кодексу території вільних митних зон вважаються такими, що знаходяться поза межами митної території України [4].

Стаття 10. Митний кордон України

1. Межі митної території України є митним кордоном України. Митний кордон України збігається з державним кордоном України, крім меж штучних островів, установок і споруд, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України. Межі території зазначених островів, установок і споруд становлять митний кордон України.

Митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України [4].

Згідно із наказом від 14.04.2017 № 222ог «Про затвердження Тимчасового порядку контролю за переміщенням осіб через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей» хочу звернути увагу на такі терміни:

стаціонарний контрольний пост (далі – СКП) – стаціонарний контрольний пункт на території поза межами визначених транспортних коридорів, на якому співробітниками ДФС здійснюється контроль переміщення вантажів (товарів) через та вздовж лінії зіткнення. У разі необхідності, за усним погодженням з керівником відповідного органу охорони державного кордону, до здійснення контрольних заходів на СКП можуть долучатися співробітники ДПСУ. Перелік СКП, кількість фіскальних нарядів затверджується керівником АТО;

фіскальний наряд – наряд співробітників ДФС, що здійснюють державний контроль у районі проведення антитерористичної операції на територіях поза межами визначених транспортних коридорів [5].

У Митному кодексі та Постанові Кабінету Міністрів «Про державну фіскальну службу України» не йде взагалі мова про тимчасово окуповані території. І вказано, що митний кордон співпадає з державним кордоном України. А у наказі написано про ДФС і їх роботу на лінії розмежування, хоча лінія розмежування не є митним кордоном. Хоча маю зазначити, що є такий термін, як «спеціальні митні зони»

Спеціальними митними зонами є частини території України, на яких запроваджено митний режим спеціальної митної зони. Для цілей оподаткування товари, ввезені на території спеціальних митних зон, розглядаються як такі, що знаходяться за межами митної території України. Ввезення на митну територію України цих товарів у незмінному стані або товарів, повністю вироблених, достатньо перероблених або оброблених у таких зонах, здійснюється в режимі імпорту. Ввезення на митну територію України цих товарів у незмінному стані або товарів, повністю вироблених, достатньо перероблених або оброблених у таких зонах, здійснюється в режимі імпорту [5].

Але на це не можна опиратись, бо окупована територія України є Україною.

На основі вищевикладеного вважаю, що було б доцільніше залишити на лінії розмежування такі служби, як Національна поліція України, СБУ, ДПСУ, ДСНС та ЗСУ. Ці органи зможуть перевіряти авто, людей, багаж, речі, шукати зброю, вибухівку, перевіряти осіб на причетність до тероризму або інших злочинів.

Література:

1. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-vii>

2. Про державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 № 661-IV URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15>

3. Про затвердження Переліку та обсягів товарів, дозволених для переміщення до/з гуманітарно-логістичних центрів та через лінію зіткнення: Наказ Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб від 24.03.2017 № 39 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0417-17>

4. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

5. Про затвердження Тимчасового порядку контролю за переміщенням осіб через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей: Наказ від 14.04.2017 № 222ог URL:https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v222_950-17/sp:head

6. Про Державну фіскальну службу України: Постанова Кабінету Міністрів від 21.05.2014 № 236 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/247439705>

ГУРЖИ Д.О.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студент 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Права людини і громадянина визначає Конституція України [1], їх широта, реальність та гарантованість виражають не тільки фактичний та юридичний статус людини в суспільстві, а й сутність чинної демократії в країні та соціальні можливості, закладені в самому суспільному ладі. Частина 2 статті 3 Конституції України зазначає, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Зокрема, стаття 55 Конституції України передбачає право кожного будь-якими не забороненими законом засобом захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.

Протягом останніх п'яти років українська влада не має доступу до окремих районів Донецької та Луганської областей та Криму, отже не може повною мірою забезпечити додержання конституційних прав та свобод громадян на цих територіях. Порушення основних прав людини фіксується свідками протягом п'яти років. Порушуються права на свободу світогляду, вільного пересування, на свободу вираження своїх поглядів та переконань. На окупованих територіях діють внутрішні «правоохоронні органи», які саме й можуть затримати будь-якого громадянина, що прямо порушує Конституцію України. Порушується право на справедливе судочинство, будь-яка людина на окупованих територіях може бути засудженою за невизнаним законодавством та бути покараною. Також наразі неможливо перевірити умови перебування в місцевих «пенітенціарних закладах».

Міжнародні організації не завжди можуть належним чином фіксувати правопорушення та порушення конституційних прав громадян України, а переважно виконують гуманітарні функції. Так, наприклад, патрулі ОБСЄ намагаються уникати виконання своїх завдань у темний період доби задля уникнення провокацій або з інших причин. Натомість такі організації, як «Міжнародний Комітет Червоного Хреста», «Гуманітарний штаб Ріната Ахметова» та інші, переважно не стикаються зі спротивом та провокаціями тому, що вони виконують гуманітарну, а не моніторингову функцію. Згідно з законом «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [2]:

На строк дії цього Закону діє особливий правовий режим перетину між підконтрольною територією України та тимчасово окупованою територією. Також цей правовий режим передбачає особливий порядок забезпечення прав і свобод на цих територіях.

Наразі до окупованої частини України можна дістатися через спеціалізовані пропускні пункти (Контрольний пункт в'їзду-виїзду), після перетину цих пунктів, для громадян фактично перестає діяти українська Конституція.

Будь-які господарські відносини з захопленими територіями за українським законодавством вважаються фінансуванням терористичної діяльності, тому українська влада не має змоги надавати окупованим територіям дотації, субвенції, субсидії або здійснювати будь-які інші фінансові та юридичні дії. Тому, щоб здійснити вище перелічені дії, громадяни повинні перебувати на підконтрольній владі території. Тільки так вони зможуть мати доступ до української банківської та юридичної системи. Однак, існує великий прошарок людей, який у зв'язку з тими чи іншими обставинами не має змоги потрапити на підконтрольну українській владі частину України. Ці громадяни фактично залишені напризволяще, та являють собою максимально незахищений державою тип постраждалих в наслідок окупації. Для них існують гарячі лінії, на яких вони можуть отримати безоплатну правову консультацію.

Сьогодні влада шукає шляхи відновлення порушених прав та свобод громадян, гарантованих Конституцією. Міністерство юстиції України проводить аналіз Європейської практики надання допомоги особам, які постраждали у наслідок окупації.

Наприклад надається безоплатна правова допомога у сферах:

- оформлення субсидій та отримання пенсій;
- інтеграції дітей з окупованих територій у освітню систему України;
- перетину контрольних пунктів в'їзду-виїзду;
- оформлення соціальної допомоги від держави;
- оформлення спадкових відносин;
- оформлення документації, що засвідчує факт народження або смерті;

Правова допомога може здійснюватися як у телефонному режимі так і у особистому спілкуванні, якщо громадянин знаходиться на підконтрольній українській владі території.

Наданням вищезазначених послуг займаються чисельні програми від держави, громадських та міжнародних організацій.

Ці проекти орієнтовані не допущення порушень прав і надання прямої правової підтримки внутрішньо переміщеним особам, також іншим групам мешканців, які постраждали внаслідок конфліктної ситуації, посилення потенціалу державних органів і громадянського сектора і зміцнення законодавчої та нормативної бази. Для кращого розуміння потреб переміщених осіб і допомогу їх доступу до послуг і програм, які дозволять їм задовольнити ці потреби проводиться моніторинг правового захисту внутрішньо переміщених осіб і інформаційна діяльність. Адвокаційна, комунікаційна та інформаційна складові проекту спрямовані на допомогу законодавчому і політичному реагування про потреби переміщених осіб.

Підсумовуючи вищезазначене, слід звернути увагу на те, що в даний час діяльність Міністерства юстиції України і його місцевих підрозділів орієнтована на широке інформування жителів відносно їх прав і способів захисту з метою недопущення їх порушень і надання їм повних і повноцінних консультацій, адже лише розуміюча людина зуміє захистити свої права. Саме тому на Міністерство юстиції України покладено обов'язок надавати консультації громадянам, які хочуть звернутися до Європейського суду з цивільних прав із заявою проти Росії у зв'язку з порушенням їх прав, гарантованих конституційних прав і свобод на захопленій території Криму і міста Севастополь, також в південно-східних областях України.

Література:

1. Конституція України від 21.02.2019, підстава – 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр> (дата звернення: 24.11.2019).
2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 09.08.2019, підстава – 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1207-18>

ЄРМАКОВА У.М.

*ПВНЗ «Європейський університет»
аспірант кафедри права*

**КРИМІНАЛІСТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ У
СФЕРІ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ**

Необхідність класифікації злочинів проти довкілля безперечна і має не тільки науковий інтерес. За допомогою детальної класифікації можна виявити перспективні напрямки розвитку кримінального законодавства у цій сфері, розкрити недоліки формування складів певних злочинів проти довкілля, дати корисні поради щодо більш ефективного та якісного розслідування певних груп злочинів екологічного спрямування.

Виділивши злочини проти довкілля у окремий розділ VIII Кримінального кодексу (КК) України, законодавець тим самим підкреслив, що вони зачіпають не стільки юридичні (чись право власності) або економічні інтереси, скільки природні, об'єктивно існуючі умови життєдіяльності окремих осіб і всього суспільства. Проте не тільки це примітно для чинного КК України, скільки те, що він закріплює досить логічну внутрішньо-системну класифікацію посягань на довкілля. При побудові класифікаційних груп даного виду злочинів, слід дотримуватися логічного правила про чіткість, ясність класифікацій, яке полягає в тому, що вона повинна бути, перш за все, доступна правозастосовувачу для використання її на практиці.

Для здійснення класифікації у криміналістиці повинна бути виконана низка умов, серед яких основна – це наявність деяких множин об'єктів, причому не обов'язково таких, що взаємодіють і співвідносяться один з одним у часі і просторі. Основною передумовою, що забезпечує саму можливість класифікаційного підходу, служить певний характер предметної області, яка підлягає вивченню.

Попри те що кримінально-правова класифікація є основною, оскільки виконує конструктивну та пізнавальну функції в методиці розслідування, розподіл злочинів за розділами Особливої частини КК залежно від об'єктів посягання не в усіх випадках забезпечує гносеологічні потреби криміналістичної теорії та слідчої практики. Кримінально-правова класифікація злочинів передусім сприяє появі самого об'єкта (злочину), до якого надалі можливим стає додавання (приєднання) ознак криміналістичного характеру, тобто, по суті, є керівництвом, основою для формування дійсно криміналістичних класифікацій цього об'єкта, і, зрештою, – для побудови окремих методик їх розслідування. Однак самі по собі кримінально-правові «зрізи» (класифікації) злочинів не повною мірою сприяють виявленню криміналістичних особливостей злочинів і фактично не враховують своєрідність криміналістичної діяльності слідчого під час їх розслідування, що, з абсолютно зрозумілих причин, не сприяє подальшому розвитку окремих криміналістичних методик. Побудова класифікацій, що мають криміналістичну природу, повністю залежить від вибору підстав, тобто ознак, які наповнені криміналістичним змістом і є найбільш сприятливими для організації розслідування. До таких ознак відносять спосіб учинення злочину, застосовані знаряддя, характер ситуації, місця, часу злочину та інші елементи криміналістичної характеристики й компоненти слідчої ситуації [1, с. 61-62].

Найпоширенішим в науці є поділ злочинів проти довкілля по безпосередньому об'єкту, який представляє складну систему певних суспільних відносин.

«Земля» як правова категорія характеризується тим, що вона виступає об'єктом правової охорони, має певний правовий статус та режим використання. Конституцією України закріплено, що земля, як й інші природні багатства, є об'єктом права власності українського народу. Як юридична категорія земельна власність закріплена у правових нормах економічних властивостей щодо володіння, користування та розпорядження землею особами, які юридично визнані власниками відповідних земельних ділянок [2, с. 188].

У зв'язку з особливим значенням землі та її роллю у житті людини вона підлягає відповідній особливій охороні. Одним із видів охорони землі є її кримінально-правова охорона. Кримінально-правова охорона земель являє собою систему врегульованих нормами кримінального права організаційних, економічних та інших суспільних відносин щодо забезпечення раціонального використання земельного фонду країни, запобігання необґрунтованому вилученню земель із сільськогосподарського обороту, захисту земельних ресурсів від шкідливих антропогенних впливів, а також відтворення та підвищення родючості ґрунтів, продуктивності земель лісогосподарського призначення, забезпечення особливого правового режиму земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення [3, с. 305].

Таким чином, в основі системи окремих криміналістичних методик (але не їх різновидів) повинна знаходитися кримінально-правова класифікація злочинів, оскільки ділена подія є кримінально-правовою. Тож, на нашу думку, доцільно серед масиву злочинів проти довкілля виділити групу злочинів серед довкілля у сфері охорони земель, до якої слід віднести наступні злочини:

- 1) забруднення або псування земель (ст. 239 КК України);
- 2) незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель (ст. 239¹ КК України);
- 3) незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах (ст. 239² КК України);
- 4) безгосподарське використання земель (ст. 254 КК України).

Чітка криміналістична класифікація злочинів проти довкілля є основою для створення окремих та комплексних криміналістичних методик, що, відповідно, буде сприяти підвищенню ефективності боротьби з різними різновидами злочинів проти довкілля, зокрема, у сфері охорони земель.

Література:

1. Одерій О.В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довкілля: монографія. Харків: Діса плюс, 2015. 528 с
2. Шульга А.М. Особливості об'єктного складу земельних злочинів // *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2015. № 1 (9). С. 187-199
3. Земельне право: підручник / М. В. Шульга, Н. О. Багай, В. І. Гордєєв та ін. ; за ред. М. В. Шульги. Харків, 2013. 520 с

**ЗОЛОТОВЕРХ В.О.,
ПАВЛЕНКО С.Л.**

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентки 3 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Сьогодні, як ніколи раніше життєдіяльність кожної особи пов'язана з інформаційними ресурсами, які відіграють надзвичайно важливу роль не тільки в житті дорослих людей, а й підлітків. Недарма говорять, що сучасні підлітки – живуть в інформаційному світі. На жаль, підлітки не вміють правильно використовувати засоби масової інформації для розвитку, навчання, для ознайомлення з новою інформацією, а все більше споживають його, як засіб розваги, спілкування в соціальних мережах, які рано чи пізно приводять до того, що підліток починає шукати нові знайомства, листуватися з незнайомими людьми, питаючись розширити своє коло однокласників, водночас, навіть не замислюючись про те, в яку небезпеку вони можуть потрапити.

Метою дослідження є визначення засобів впливу і заходів поліпшення забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх відповідно до чинного законодавства України.

Значний внесок в питанні інформаційної безпеки дитини та підлітка зробили такі науковці, як П.Д. Зегджа, В.В. Мельшков, В.В. Хорошко, В.І. Ярочкін, та інші.

На теперішній час, важко переоцінити роль інформації в житті кожної особи.

Так, відповідно до Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ, інформація – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або зображені в електронному вигляді [1].

З появою нових інформаційних технологій, такі, як засоби обчислюваної техніки, зв'язку, телекомунікації, зросла і потреба забезпечення інформаційної безпеки не тільки, держави та суспільства, а й дітей.

Відповідно до ст. 52 Конституції України дитинство охороняється державою [2].

Сучасні діти дошкільного віку з самого народження мають змогу зануритись у віртуальний світ. Саме з цього моменту починає формуватися їхня свідомість, розвивається пам'ять, думки дитини, що допомагає у свою чергу підготуватися до школи. Важливо, в такому віці сформулювати у дитини ставлення до комп'ютера, як до корисного інструменту, а не до ігрового апарату. У віці від 6 до 10 літ у дітей тільки починає формуватися відчуття моральної та статевої поведінки особистості. Дитина підрастає, і у віці від 10 до 13 літ намагається більш стати самостійним, в деякому сенсі отримати свободу від батьків. При навчанні дитина використовує комп'ютер для виконання покладених на нього домашніх завдань, грає в онлайн ігри та спілкується з іншими дітьми через соціальні мережі.

Підлітки, віком від чотирнадцяти до сімнадцяти років є дуже вразливими, для інформаційних загроз, вони проходять період становлення своєї самооцінки, шукають підтримки в оточуючих їх людей, при цьому не дуже прислуховуються до порад своїх батьків, із-за чого бувають такі випадки, що між дитиною та батьками втрачається взаєморозуміння, що призводить до того, що дитина стає невідконтрольною, сидить на різноманітних сайтах, чатах, та інколи вступає в такі спільноти, що призводять до самогубства. Так, наприклад, останнім часом по всьому світу у соціальних мережах Інтернету серед підлітків розповсюджується небезпечна гра кінцем якої є суїцид. Це так звані «групи смерті», які спочатку з'явилися у Росії, потім у Сполучених Штатах Америки, а зараз в нас, в Україні. О них згадуються у всіх соціальних мережах, де хештегом є #синійкит, #яугрі, #розбудимене о 4:20, та інші. За даними поліції, такими групами керують досвідчені психологи, аудиторією

якої є підлітки з проблемами у стосунках з батьками або однолітками. Вступаючи в такі групи підлітки навіть не підозрюють яка небезпека їм загрожує.

Неповнолітні, як ніхто інший потребує особливої уваги, турботи та захисту з боку держави. Потреба в захисті неповнолітніх від негативного впливу зумовлює необхідність дослідження саме законодавчого регулювання в цій сфері. Слід зазначити, що в Україні відсутній окремий закон, який би врегулював основні положення щодо забезпечення інформаційної безпеки неповнолітніх осіб. Через це слід спиратись на чинні закони загального спрямування.

Так відповідно до ст. 20 Закону України «Про охорону дитинства» передбачається заборона на пропагування у засобах масової інформації культу насильства і жорстокості, розповсюдження порнографії та інформації, що зневажає людську гідність і завдає шкоди моральному добробуту дитини [3]. Що є дуже важливим якщо враховувати те, що моральні якості дитини формуються здебільшого під впливом інформаційних ресурсів.

Закон України «Про захист суспільної моралі» від 20 листопада 2003 року № 1296-IV встановлює, що телепрограми, відео програми та радіопрограми сексуального чи еротичного характеру обов'язково має бути зроблено звукове або текстове повідомлення про характер програми й заборону перегляду чи прослуховування її неповнолітніми. Так трансляція таких програм допускається з 24 до 4 годин, якщо інше скорочення часу трансляції не передбачено органами місцевого самоврядування [4].

На сьогодні уповноваженими державними органами, які здійснюють контроль в межах своєї компетенції у сфері захисту суспільної моралі є Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері культури, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері кінематографії, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, Державний комітет телебачення і радіомовлення України та Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення [4].

Негативна інформація, така, як пограбування, зняття насилля, сцени вбивства впливає не тільки на свідомість, а й на ціннісні орієнтації дитини, у якої ще недостатньо сформована психіка, при цьому з побаченого на відеоматеріалах в них з'являється інтерес порушувати законодавство, і спробувати застосувати такі дії у реальному житті [5].

Що ж до регулювання телевізійного мовлення, то ч. 2 ст. 6 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» забороняє трансляцію програм або їх відеосюжетів, які можуть завдати шкоди фізичному, психічному чи моральному розвитку дітей та підлітків, якщо вони мають змогу їх дивитися, а також відповідно до п. 5 ст. 28 цього ж закону передбачає, що ліцензіат не мають права розповсюджувати програми, які здатні впливати на нормальний фізичний, духовний, розумовий, інтелектуальний або моральний розвиток дітей, неповнолітніх та юнацтва, і ті програми, що містять сцени, які викликають жах, сцени вбивства, насилля (фізичного чи психологічного), сцени, звернені до сексуальних інстинктів, крім, як протягом ефірного часу в добовому відрізку з 23.00 до 6.00 та на каналах з обмеженим доступом [6]. Зазвичай, такі програми або передачі повинні мати спеціальне попередження та спеціально позначатися безпосередньо перед їх трансляцією.

Крім того, зараз серед підлітків стало популярним розповсюджувати відео- та фотозображень, за допомогою телефонів із насильницьким або аморальним змістом, такі як побиття однолітків, булінг, залякування, спрямований на те, щоб викликати в дитині страх тощо.

Немале значення відіграють і такі нормативно-правові акти, як Закон України «Про друковані засоби масової інформації» [7] та Закон України «Про рекламу», відповідно до

якого у ч.1 ст. 20 зазначається заборона на використання інформації для реклами, що може погано вплинути на дитину, або завдати їй моральної чи фізичної шкоди [8].

Отже, розуміючи усю важливість захисту неповнолітніх від шкідливої інформації, важливо зазначити, що регулювання у цій сфері є недосконалим, застарілим і потребує вдосконалення. Тому доцільно було б внести зміни у законодавство з наступних питань:

- правові засоби – впровадити окремий спеціальний закон або інший нормативно-правовий акт, за допомогою яких би здійснювалося регулювання, щодо забезпечення особистісного інформаційного середовища неповнолітніх на законодавчій основі;

- технічні заходи, які передбачали б використання різноманітного програмного забезпечення для перешкоджання нанесення підлітку матеріальної чи моральної шкоди;

- впровадження виховних заходів, за допомогою яких у підлітків сформувалася б культура безпеки, відповідальності за здійснення протиправних дій в інформаційному просторі, укріплення духовно-моральних цінностей;

- організаційні заходи, які полягають у спостереженні за діяльністю підлітків, впровадження та контролю за використанням мережевих сайтів, спільнот, які мають змогу завдати шкідливий вплив, на свідомість, психіку підлітка, моральний стан;

- моральні й етичні заходи – полягають у дотриманні підлітками норм і правил поведінки в суспільстві, мережевої культури та етики.

Література:

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 року № 2657-ХІІ (із наступними змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2657-12> (дата звернення: 26.11.2019).

2. Конституція України від 28.06.1996 № 254 (із наступними змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 26.11.2019).

3. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 року № 2402-ІІІ (із наступними змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 26.11.2019).

4. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20.11.2003 року № 1296-ІV (із наступними змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1296-15> (дата звернення: 26.11.2019).

5. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти): підручник / за ред. Є.Д. Скулиша. К.:КНТ, 2010. 776 с. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1352_84114000.pdf (дата звернення: 26.11.2019).

6. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21.12.1993 року № 3759-ХІІ (із наступними змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12> (дата звернення: 26.11.2019).

7. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16.11.1992 року № 2782-ХІІ (із наступними змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12> (дата звернення: 26.11.2019).

8. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 року № 270/96-ВР (із наступними змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 26.11.2019).

ІСАЄВА А.В.

Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 2 курсу, ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 Право

СВОБОДА ВІД НАСИЛЬСТВА – ОСНОВНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ

Насильство є однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини. Зазвичай, найбільше страждають від насильства жінки, діти та люди похилого віку.

Основний закон держави – Конституція України, зокрема стаття 3 зазначає, що людина, її життя й здоров'я, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Також, статтею 28 Конституції України встановлено, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню або покаранню [1].

Найпоширенішим і найбільш складним для протидії є домашнє насильство. Насильство в сім'ї або родині притаманне для багатьох держав, незважаючи на їх позитивні здобутки у законодавчій, політичній та практичній сферах. Домашнє насильство в Україні – причина 100 тисяч днів госпіталізації, 30 тисяч звернень до відділів травматології, 40 тисяч викликів лікарів. Водночас, лише 10% постраждалих звертаються за допомогою. Адже донині багато хто вважає такі стосунки «нормальними» [2, с.4].

Домашнє насильство – один із найчастіших злочинів, які вчиняються щодня. І все ж соціальний тиск такий сильний, що багато жертв сприймають насильство як невідворотне явище в житті і не повідомляють про нього. Інших потерпілих, які мають мужність звертатися по допомогу до органів влади, інколи відсилають назад, не сприймаючи їх серйозно. Інші не можуть знайти захист і справедливість через слабкість правової та політичної бази.

Найбільш гостро проблема домашнього насильства постає серед дітей. Це пов'язано, здебільшого, з їхньою вразливістю та необізнаністю. Вразливість дітей до насильства пояснюється їхньою фізичною, психологічною та соціальною незрілістю, а також залежним (підлеглим) становищем стосовно дорослих, незалежно від того, чи є це батьки, чи опікуни.

Домашнє насильство виникає з бажання застосовувати владу та контроль над іншою особою. Кривдник прагне контролювати всі аспекти життя свого партнера, обмежуючи його свободу незалежних дій і ймовірно завдаючи їй фізичної, емоційної, психологічної та майнової шкоди [3, с. 10].

Рис. 1. Підвищення рівня домашнього насильства [3]

Тривалий час проблема насильства в сім'ї вважалася прерогативою усталених звичаїв та традицій і залишалася поза сферою правового регулювання. Будь-яке втручання в сімейні стосунки з боку держави та суспільства вважалось грубим порушенням таємниці приватного життя й категорично не припускалося. Таке становище призвело до певного свавілля у сфері сімейних відносин та перетворення їх на сферу латентних правопорушень, які залишалися поза увагою компетентних органів державної влади [4, с. 11].

7 січня 2018 р. набув чинності Закон України № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [5]. Закон визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – Закон), домашнім насильством визнаються діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

В Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» доповнено та розширено перелік суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству, на які покладено обов'язки здійснення відповідних заходів. У оновленому вигляді система зазначених суб'єктів характеризується наступною структурою:

спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, до яких, в першу чергу, відноситься Міністерство соціальної політики та його структурні підрозділи на місцях;

інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. До них віднесені служби у справах дітей, уповноважені підрозділи органів Національної поліції України, органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти, органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, суди, прокуратура, уповноважені органи з питань апробації, тощо;

загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб. До загальних служб законодавцем віднесені центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; притулки для дітей; центри соціально-психологічної реабілітації дітей; соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка); центри соціально-психологічної допомоги; територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг); інші заклади, установи та організації, які надають соціальні послуги постраждалим особам.

Спеціалізованими службами визначені притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб та осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі.

Насильство може спинити лише небайдужість та професіоналізм. Небайдужість об'єднала мільйони українців у прагненні нового життя [3, с. 5]. Саме вона була і залишається рушійною силою змін в економіці, соціальній сфері, культурі тощо. Тому сьогодні, коли ми створюємо ефективний інструмент боротьби із правопорушеннями, так важливо бути небайдужим.

Література:

1. Конституція України: станом на 01.09.2016 р. / Верховна Рада України. Харків: Право, 2016. 82с. дата оновлення 21.02.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр>. (дата звернення: 27.11.2019 р.).
2. Запобігання та протидія насильству: методичні рекомендації. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 18.05.2018 № 1/11-5480 URL: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2018/5/22/mon.pdf> (дата звернення: 27.11.2019 р.).
3. Протидія домашньому насильству: практичний посібник для поліцейських (Проект Ради Європи «Боротьба з насильством щодо жінок та дітей в Україні»). URL: <https://rm.coe.int/cvavgu-jan2018-4-ua-web/16807874e0> (дата звернення: 28.11.2019 р.).
4. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. Київ, 2012. 246с.
5. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.01.2018 р. № 2229-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2229-19> (дата звернення: 28.11.2019 р.).

КАБАКОВА А.Р.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 3 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

**РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Актуальність теми обумовлена тим, що в першу чергу основним із процесів в ході якого становиться суспільство є етап розвитку інформаційного суспільства де основними ресурсами є знання та інформація. Ці дві складові є фундаментом становлення інформаційного суспільства, що відрізняється у своєму розвитку від попередніх етапів інформаційною захищеністю, обізнаністю громадян у державних справах та грамотною державною інформаційною політикою. Законом визначено, що державна інформаційна політика – це сукупність основних напрямів і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації [1].

Проблемою розвитку державної інформаційної політики є недостатнє вивчення цього питання українськими дослідниками, тому відчувається гостра необхідність більш широкого залучення до ефективного розв'язання кола зазначених проблем молоді й кваліфікованих кадрів. Робота направлена на можливе прискорення процесу становлення інформаційного суспільства в Україні. Предметом дослідження є державна інформаційна політика в умовах розвитку інформаційного суспільства та євроінтеграції. Метою роботи є визначення характеру їх співвідношення і взаємовпливу, а також визначення проблемних питань, що торкаються теми і пошуки можливих шляхів їх вирішення. Слід зазначити, на обрану нами тему вже існують роботи багатьох дослідників. Так А. О. Білан та В. В. Божкова у своїй роботі «Сутність державної інформаційної політики в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні» [2] дають визначення основним поняттям теми, а також співвідносять їх. Але залишається не повністю визначеним питання впливу державної інформаційної політики на розвиток інформаційного суспільства в Україні і відповідності національного законодавства у визначеній сфері до законодавства Європейського союзу.

При проведенні дослідження матеріалів, що безпосередньо стосуються обраної тематики було відзначено, що поняття інформаційного суспільства подальшого законодавчого закріплення не має. Тільки в сучасних умовах розвитку суспільства підіймаються питання, але дещо в іншій площині та за окремими напрямками, такими як: цифровізація, діджиталізація, електронний уряд. Слід відмітити, що важливою проблемою у процесі становлення інформаційного суспільства в Україні набувають питання формування національно орієнтованої інформаційної політики з урахуванням кращих європейських взірців у цій сфері. Вирішення цієї проблеми регулюється національним законодавством, де пропонуються такі шляхи:

1. Розробити нові пропозиції щодо визначення стратегічних цілей і завдань щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні, при цьому дотримуватися й цілей, що визначені у Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні» [3];
2. Контролювати виконання заходів по реалізації інформаційної політики, виконання законодавчих та підзаконних актів у визначені терміни;
3. Привести національне законодавство України в інформаційної безпеки, виходячи з національних інтересів в інформаційній сфері, до рівня гармонізації із законодавством Європейського Союзу;
4. Ліквідація потенційних і реальних загроз та небезпек;
5. Визначати вплив факторів зовнішнього та внутрішнього інформаційного середовища на діяльність органів державної влади, імідж країни;
6. На основі моніторингу та аналізу діяльності органів влади пропонувати інформаційні засоби підвищення ефективності діяльності управлінських структур, у тому числі сил інформаційної безпеки [4].

В ході дослідження було визначено по-перше, вже існуючі наукові підходи до визначення поняття державної інформаційної політики та те, що поняття інформаційного суспільства в Україні не закріплено на законодавчому рівні. По-друге, держава виконує провідну роль у формуванні інформаційного суспільства, яке є еволюційно-закономірним результатом впливу і проникнення інформації у всі сфери людського життя. По-третє, національне законодавство не відповідає рівню Європейського, що впливає на захищеність інформаційних ресурсів, тому потрібно прийняти заходи по ліквідації та попередженню потенційних загроз та небезпек у визначеній сфері. І останнє, взаємодія держави, суспільства і особистості з використанням інформаційних і телекомунікаційних технологій на підставі міжнародного досвіду та національного законодавства є ефективною мірою для розвитку інформаційного суспільства. Було визначено, що для прискорення розвитку інформаційного суспільства потрібно надати населенню всеосяжний доступ до державної публічної інформації. Це дозволить залучити до вирішення державних проблем нові, перспективні ідеї та довести рівень розвитку інформаційного суспільства в Україні до рівня розвинутих країн.

Література:

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення 15.11.2019).
2. Білан А.О., Божкова В.В. Сутність державної інформаційної політики в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 11. С. 106-110. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2019/21.pdf (дата звернення 15.11.2019).
3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: Закон України від 09.01.2007 № 537-V (із наступними змінами). URL: дата звернення 15.11.2019).

4. Липкан В.А., Максименко Ю.Є., Желіховський В.М. Інформаційна безпека України умовах євроінтеграції: навчальний посібник. К.: КНТ, 2006. 280 с. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/l_1350_59375830.pdf (дата звернення 15.11.2019).

КАРАБЛІНА Д.С.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день в Україні існує цілий ряд проблем, пов'язаних з наданням адміністративних послуг. Це підтверджується досвідом багатьох громадян, які не задоволені обслуговуванням та якістю надання послуг в органах влади.

До основних проблем, з якими стикається кожний громадянин при отриманні адмінпослуг є:

1. Проблема складних процедур надання адміністративних послуг. Вона полягає у поданні замовником адміністративної послуги великої кількості документів, відвіданні значної кількості інстанцій, які, до речі, часто знаходяться у різних будівлях, а іноді і в різних частинах міста.

2. Проблема занадто тривалих термінів надання адміністративних послуг. Найчастіше рішення приймаються в останні дні встановленого терміну.

3. Проблема незручного й обмеженого режиму роботи адміністративних органів. Як правило, години роботи адміністративних органів збігаються з робочим графіком більшості населення. До цього ж пункту відносяться також перерви працівників, які починаються раніше, а закінчуються пізніше вказаного часу. Наслідком цієї проблеми є інша — великі черги.

4. «Коридорно-кабінетна» система прийому громадян, коли відвідувачі блукають приміщеннями органу влади в пошуках необхідного кабінету.

5. Відсутність належної інформації щодо того, до якого адміністративного органу потрібно звернутися за наданням тієї чи іншої адміністративної послуги, а додзвонитися за службовими телефонами для надання більш детальної інформації, частіше за все, не можна взагалі.

6. Відсутність бланків.

7. Брак належного ставлення до відвідувачів адміністративних органів. Більшість службовців некоректно поведуться з громадянами та зневажливо до них ставляться [1, с.11-13].

Отже, ми бачимо, що діджиталізація в Україні дійсно необхідна. І не тільки для того, щоб населення нашої країни мало змогу отримувати якісні адміністративні послуги у більш зручному та доступному варіанті, подолато існуючі проблеми у цій сфері, а й для більшої ефективності роботи органів місцевої влади.

В Україні вже давно впровадили Єдиний державний портал адміністративних послуг, який, згідно ст.17 Закону України «Про адміністративні послуги» є офіційним джерелом інформації про надання адміністративних послуг в Україні [2]. Надання адміністративних послуг в електронній формі та доступ суб'єктів звернення до інформації про адміністративні послуги з використанням мережі Інтернет забезпечуються через Єдиний державний портал адміністративних послуг. Він забезпечує доступність для завантаження і заповнення в електронній формі заяв та інших документів, необхідних для отримання адміністративних послуг; можливість отримання суб'єктами звернення інформації про хід розгляду їхніх заяв;

можливість здійснення суб'єктами звернення оплати за надання адміністративної послуги дистанційно, в електронній формі.

Виходить, що згадки про впровадження інформаційних технологій до сфери надання адмінпослуг були вже давно, але ними не так активно користувались. Але час іде і людям все менше хочеться витратити свій час, відстоюючи великі черги, заради однієї довідки, тим паче, в еру високих технологій. Тому вже на сьогоднішній день у нашій країні йдуть значні зміни у цій сфері.

Згідно указу президента України №647/2019 В. Зеленського від 4 вересня 2019 року «Про деякі заходи із забезпечення надання якісних публічних послуг» Кабінет Міністрів України має забезпечити спрощення процедур надання та отримання публічних послуг та забезпечення їх доступності [3]. І серед ключових завдань є: зменшення паперового обігу; впровадження контролю за наданням адмінпослуг; удосконалення діяльності ЦНАПів; надання консультацій за допомогою чат-ботів, «гарячих ліній», електронних баз типових запитань; надання окремих адміністративних послуг в автоматичному режимі без втручання людини, а також за допомогою засобів телефонного зв'язку з використанням автоматизованих систем; отримання (за бажанням) результатів надання публічних послуг засобами кур'єрського зв'язку; упровадження дієвих способів отримання відгуків від фізичних та юридичних осіб, щодо наданих їм публічних послуг, удосконалення процедури адміністративного оскарження рішень, дій або бездіяльності; введення механізмів оперативного виправлення технічних помилок та опісок у заявах про надання публічних послуг, а також в інших документах, що подаються для отримання публічної послуги, автоматична перевірка достовірності та повноти відомостей у заявах; подання заяви в електронній формі на опрацювання питання з приводу реєстрації місця проживання, яка виконується за декларативним принципом.

Таким чином, зараз Україна докладає всіх зусиль, щоб відмовитись від «старого та надійного» способу надання адміністративних послуг на користь більш нового та сучасного. І в цьому є багато позитивних моментів, а саме:

1. Скорочення терміну надання послуг;
2. Зменшення паперового обігу;
3. Можливість кожного громадянина у режимі он-лайн подати заяву, продивитися інформацію щодо того, куди йому потрібно звернутися з його питанням, отримати адресу та номер телефону того закладу, який потрібен;
4. Ліквідація величезних черг та непотрібної біганини по кабінетам;
5. І найголовніше, до чого так прагне наша країна – це зменшення кількості посередників між отримувачем послуг та тим, хто їх надає. А це, відповідно, веде до зменшення корупції.

Тому зараз це дійсно важливий та необхідний напрямок, у якому йде наша країна, бо діджиталізація значно полегшить життя українців та вирішить більшість проблем не тільки в сфері надання адміністративних послуг, але і в інших державних установах та закладах.

Література:

1. Тимошук В. П. Адміністративні послуги: Посібник / [В. П. Тимошук]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 104 с.
2. Про адміністративні послуги: Закон України від 04 квітня 2018 року № 5203-VI. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17> (дата звернення: 03.11.2019).
3. Про деякі заходи із забезпечення надання якісних публічних послуг: Указ президента України від 04 вересня 2019 року №647/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6472019-29441>(дата звернення: 03.11.2019).

КАРПЕНКО В. В.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ УМОВ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕТОРІВ ЧЕРЕЗ МЕХАНІЗМИ СТРАХУВАННЯ

Основною проблемою створення інвестиційних умов для закордонних інвесторів є відсутність дієвої системи страхування іноземних інвестицій. Створення сприятливих інвестиційних умов має бути основним інструментом забезпечення підвищення рівню життя та сприянню перебування України в спільноті цивілізованих демократичних країн.

Проблему інвестиційної діяльності в Україні освітлювали багато різних вчених, науковців та експертів, а саме: М. Денисенко, Я. Жалило, А. Пересада.

Ці дослідження підтверджують той факт, що іноземні інвестиції не надходять в Україну саме через не ефективну економічну політику, зокрема у сфері страхування. На це впливають негативні фактори економічного характеру, такі як: непослідовний характер ринкового реформування економіки; недосконала податкова система; значний рівень тіньової економіки. Саме тому в Україні питання створення надійного механізму захисту іноземних інвестицій залишається невирішеним.

Метою дослідження цієї роботи є визначення проблеми розвитку страхування іноземного капіталу в Україні шляхом реформації законодавства.

У сучасній правовій системі України є чи мала кількість законів та інших нормативно-правових актів, які регулюють відносини в інвестиційній сфері. Основою цих нормативно-правових відносин є закони.

Одним з перших кроків щодо врегулювання відносин в інвестиційній сфері в Україні стало прийняття Верховною Радою України законів «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10 вересня 1991 року № 1540а-ХІІ та «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ [1].

Контроль та регулювання іноземних інвестицій в українському законодавстві здійснюється Господарським кодексом України (Глава 38 «Про іноземні інвестиції»).

Найважливішим чинником системи регулювання іноземних інвестицій є державно-правові гарантії захисту іноземних інвестицій. Ці гарантії встановлені законом України «Про режим іноземного інвестування» [2], таким чином:

1) іноземні інвестори мають право на відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду і моральну шкоду, завданих їм внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи їх посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора або підприємства з іноземними інвестиціями, відповідно до законодавства України.

2) іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. Державні органи не мають права реквізувати іноземні інвестиції, за винятком випадків здійснення рятівних заходів у разі стихійного лиха, аварій, епідемій, епізоотій. Усі понесені витрати та збитки іноземних інвесторів, завдані їм внаслідок примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів повинні бути відшкодовані на основі поточних ринкових цін, підтверджених аудитором чи аудиторською фірмою.

3) компенсація, що виплачується іноземному інвестору, повинна бути швидкою, адекватною та ефективною. Компенсація, що виплачується іноземному інвестору визначається на момент припинення права власності.

Крім того, зазначений закон регулює відносини щодо державних гарантій захисту іноземних інвестицій, державної реєстрації та контролю за здійсненням інвестицій, діяльності підприємств з іноземними інвестиціями та розгляду спорів [4].

Після аналізу основних законів про іноземні інвестиції, хочу зазначити що ефективність економічних реформ в Україні залежить від формування конкурентного інвестиційного середовища, яке неможливо без втручання відтворювальних процесів залучення іноземного капіталу. Ринок інвестицій не може самостійно забезпечити розвиток цього процесу, тому потрібен чіткий державний регулятор діяльності іноземних інвесторів. Необхідні дії зі сторони держави мають нести системний характер, це означає залучення не інфляційних джерел інвестування, формування надійних умов для надходження грошей іноземного походження та створення єдиної системи стандартів інвестиційної політики. Від держави залежить також організація правового та економічного простору, який стане гарантом масштабного розвитку різних економічних сфер [3].

Для того, щоб зберегти свої капіталовкладення іноземні інвестори змушені створювати умови нормативно-правового забезпечення не в Україні, а у своїх національних страхових компаніях, при цьому їм необхідні банківські гарантії зі сторони української держави.

Аналізуючи механізми реалізації іноземних інвестицій в Україні, не можна не сказати, що основні обмежувальні показники, які негативно впливають на розвиток ринку приватного страхування – це кількість припустимих коштів страхової фірми. Наприклад, є такі проекти, вклад в які може сягати мільярди доларів, і для того щоб відшкодувати страхові збитки потрібно мати дуже великі фінансові внески, на випадок банкрутства.

Ядро державного порядку страхування про грошовий переказ приватного капіталу складається в тому, що держава повинна при певних, засвідчених угодою страхування ситуацій отримати відшкодування на вигідних умовах для фірми експортера капіталу від країни, що приймає ці грошові ресурси, у разі виникнення грошових ризиків. Мається на увазі, що після компенсації шкоди фірмі-постачальнику фінансових активів країна-страхувальник, орієнтуючись на принцип суброгації, може відсудити відповідні гроші від держави, куди були вкладені інвестиції.

Державні органи в Україні, які регулюють роботу підприємств з іноземними інвестиціями поки ще відсутні. Наприклад, у США існує Комітет з іноземних інвестицій. Він має контрольну та відбірну функцію. Створення такого роду органу державного гаранту іноземних інвестицій в Україні здатне розширити коло інвесторів та надати впевненість у захисті їх інвестиційних прав.

Україна сприймається іноземними інвесторами, як країна з високими ризиками і великими витратами. З огляду на це очікування інвесторів на зниження реальних політичних ризиків дуже великі.

Підводячи підсумки, можна сказати що Україні не обійтись без установчої практики, яка б заохочувала та підтримувала інвестований капітал. Якщо створити спеціальну структуру страхування інвестиційних проектів, отримаємо оптимальний варіант для знаходження союзних відносин з іноземними перспективними корпораціями. Це допоможе стабілізувати хаотичний ринок інвестицій та сформуванню надійний фундамент залучення прямих інвестицій.

Мрії про масштабне економічне майбутнє України цілком реальні, якщо відтворити привабливий інвестиційний клімат шляхом систематизації дієвого нормативно-правового регулювання законодавства. Інвестиційні політичні принципи країни треба розгорнути у сторону надання державних гарантій іноземних інвестицій. Це послужить залученням глобально важливих інвесторів до країни. Відтворення якісного механізму страхування іноземних інвестицій допоможе Україні з інтеграцією у світові джерела економіки та технологій, розвитку своїх внутрішніх ресурсів, а головне сприятиме стабільній роботі іноземних інвестицій.

Література:

1. Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.12.1991 р. №1955-ХІІ / Верховна Рада України *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, N 46, ст.616* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12>
2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.96 N 94/96-ВР / Дата оновлення 25.06.2016р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 19, ст.80* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
3. Н.С.Медведкова. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну через механізми страхування. Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка URL: <http://magazine.faaf.org.ua/>
4. В.П. Михайлів. Інвестиційне законодавство: стан, проблеми, перспективи. 08.05.2012 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/n0015323-12>

КОБЕЦЬ Н.В.

*Одеський державний університет внутрішніх справ
факультет підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
курсантка 304 взводу*

ЗАХИСТ ПРАВ СВИДКА ПІД ЧАС УЧАСТІ В ДОПИТІ

Показання свідків належать до найбільш розповсюджених джерел доказів у кримінальному процесі будь-якої держави. Важко собі уявити, щоб розгляд справи в суді обійшовся без виклику й допиту свідків.

Суд не вправі обґрунтовувати судові рішення показаннями, наданими слідчому, прокурору, або посилатися на них.

Відповідно до ст. 65 КПК України, свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань. Показання свідків суд досліджує безпосередньо в судовому засіданні й отримує усно.[3]

Виклик на допит може бути пов'язаний із необхідністю відібрання пояснень, для з'ясування обставин, встановлення яких необхідне у кримінальному провадженні.

Викликати свідка можуть не лише повістками. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає можливість виклику в кримінальному провадженні у тому числі й за допомогою телефону, факсимільного зв'язку, електронною поштою. На практиці зазвичай це відбувається шляхом вручення (надіслання поштою) повістки або по телефону.[2]

Існують виключення, шляхом заборони викликати і допитувати в якості свідка певну категорію осіб

На допит свідок має право йти з адвокатом. При цьому на питання слідчого будете відповідати свідок, а не адвокат. Функція адвоката – надавати правову допомогу і не допускати порушення прав. Сама по собі присутність адвоката стримує слідчого від протиправних дій, навіть якщо адвокат не відрізняється наполегливістю у захисті. Право на захист – це гарантоване Конституцією України, а саме ст.59. В регіонах України діють центри з надання безкоштовної правової допомоги. Іноді допит носить формальний характер і послуги адвоката не є вкрай необхідними.

Перед початком допиту, слідчий повинен пояснити з якого приводу викликано особу, встановити її анкетні дані та роз'яснити права. Роз'яснення прав на практиці відбувається шляхом надання для ознайомлення і підпису бланків протоколу допиту, де надруковані витяги з Конституції України, Кримінально процесуального кодексу України та Кримінального кодексу України.[2]

В ч. 1 статті 63 Конституції України вказано: особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.[1]

Також право відмови свідка давати покази передбачена ст. 66 КПК України.

Тобто свідок може відмовитися давати покази щодо себе та своїх близьких. Зловживати цією нормою не буде необхідності, якщо особа законотрухняна й їй нічого приховувати від слідства, тому вона надасть відповідні показання.

Разом з тим, якщо свідок прийшов на допит без адвоката і відчуває тиск з боку слідчого, хвилювання, тощо, він має право відмовитися від дачі показів, наприклад з таким формулюванням: «на даний час відмовляюся від дачі показів на підставі статті 63 Конституції України. Бажаю скористатися правом на правову допомогу, яке передбачене статтею 59 Конституції України і давати покази у присутності захисника».[1]

Слідчий не має права відмовити і перенесе допит на іншу дату, адже у даному випадку свідок користується Конституційними правами на захист і правом відмови давати покази щодо себе.

Щодо місця проведення допиту свідка, то це може бути кабінет слідчого; місце події; місце проживання чи знаходження допитуваного (ізолятор тимчасового тримання, слідчий ізолятор, санаторій тощо); місце роботи; лікувальна установа (з дозволу лікаря).[4]

Крім того, перед початком допиту свідка зобов'язані попередити про кримінальну відповідальність передбачену статтею 384 Кримінального кодексу України – завідомо неправдиві показання. Завідомо неправдиві показання – це коли Ви надали неправдиві (такі, що не відповідають дійсності, спотворені, перекручені тощо) покази точно знаючи, усвідомлюючи, що вони є неправдиві.

Якщо особа не розуміє української мови або нею не володіє вона має право мати перекладача

Допит не може проводитися безперервно більш як дві години і не більше ніж вісім годин на день. Після закінчення допиту, свідок має право прочитати протокол. Якщо після перевірки протоколу свідок помітив у протоколі неточності, неповне або спотворене відображення його відповідей тощо, він може вимагати внесення змін до протоколу допиту.

Допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря.

Допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день.

Особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання.[2]

Згідно ст. 354 КПК допит малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого в судовому засіданні, у випадках, коли це необхідно для об'єктивного з'ясування обставин та/або захисту прав малолітнього чи неповнолітнього свідка, за ухвалою суду він може бути допитаний поза залом судового засідання в іншому приміщенні з використанням відеоконференції (дистанційне судове провадження).[2]

Отже, допит свідка в судовому розгляді є складним процесом, від ефективності проведення якого залежить досягнення цілей правосуддя. Порядок проведення допиту, що закріплений в КПК України, потребує вдосконалення.

Література:

1. Конституція України. // Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст.141
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012р. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4651-17>

3. В. Лушпієнко, Особливості допиту свідка на стадії судового розгляду в кримінальному процесі. Підприємництво, господарство і право. 2017. – № 3. – С. 263-267.

4. Павло Єсауленко. Статус свідка у кримінальному провадженні: його права та обов'язки. Судово-юридична газета. URL. <https://sud.ua/ru/news/blog/89196-statys-svdka-y-krimnalnomu-provadhenn-jogo-prava-ta-obovyazki>

КСЕНІТА В.В.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ДО ПИТАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

На сьогоднішній момент йде активне інформування громадськості з приводу екологічного стану навколишнього природного середовища, внаслідок чого у громадян з'явилася можливість відстежувати діяльність Міністерства екології та природних ресурсів України та інших уповноважених органів природоохоронної сфери, саме тому досліджуване питання є вельми актуальним.

Питання, пов'язані з контролем громадськості щодо реалізації екологічної діяльності, досліджували такі науковці, як О. Білявський, В. Гетьман, Ю. Саталкін, В. Шевчук та ін. Попри доволі широке розкриття цієї теми згаданими дослідниками та великою кількістю інших вітчизняних і зарубіжних науковців, існує доволі багато нюансів для обговорення.

Метою дослідження є визначення сучасного стану процесу інформування громадськості та її діяльності у сфері екологічної політики на місцевому рівні, а також визначення перспектив вдосконалення і підвищення ефективності цієї системи.

Право громадян на участь у процесі прийняття рішень при здійсненні екологічного управління передбачено багатьма нормативно-правовими актами. Зокрема, одним із дієвих механізмів регулювання таких прав є ратифікована 6 липня 1999 року міжнародна Конвенція «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція) [1]. Особливістю даної Конвенції є те, що вона встановлює процесуальний порядок реалізації прав громадян на участь в екологічному управлінні, тоді як інші тільки містять матеріальні норми, які закріплюють це право.

Наразі ми можемо зазначити, що в багатьох випадках міжнародне законодавство уступає національному в кількості повноважень у сфері екологічних питань. Зокрема, ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» закріплює екологічні права громадян України. У розділі IV цього Закону – «Повноваження органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища» – міститься ст. 21 «Повноваження громадських об'єднань у галузі охорони навколишнього природного середовища», в якій встановлено права громадських природоохоронних об'єднань [2].

На основі даних законодавчих актів громадяни можуть не тільки відстежувати діяльність уповноважених органів, а й брати участь у формуванні, плануванні управлінських рішень і контролювати їх виконання.

У підтвердження вищесказаного, ми можемо згадати Орхуську конвенцію, а саме ст. ст. 6-8, які передбачають, що кожна з країн – сторін Конвенції – забезпечує участь громадськості в прийнятті рішень щодо конкретних видів діяльності, у розробці планів, програм і політичних документів, пов'язаних з навколишнім середовищем, підготовці нормативних актів виконавчої влади і/або загальнообов'язкових юридичних актів [1].

Необхідно зазначити про ще одну форму впливу, яка сприяє розвитку населення у сфері обізнаності станом навколишнього природного середовища – це робота неурядових громадських організацій. Ними проводяться заходи, які спрямовані на вирішення різних поставлених завдань – інформування населення про несприятливі фактори, які представляють найбільшу небезпеку для здоров'я, які профілактичні заходи може використовувати саме населення або вимагати їх здійснення від органів місцевої влади. Серед методів найбільше широко використовується екологічна освіта, дослідження, експертні оцінки.

На основі проведеного опитування Наталією Андрусевич, головою правління Ресурсно-аналітичного центру «Суспільство і довкілля», що українці готові відігравати роль в охороні довкілля, а більшість вважає, що повинна робити більше для охорони довкілля. В умовах демократизації та екологізації соціальних процесів громадськість може реалізувати ці бажання, адже вона отримує все більше можливостей для участі в екологічному управлінні [3].

Слід звернути увагу на те, що існує чимало позитивних наслідків від участі громадськості в реалізації державної екологічної політики. Серед них: налагодження партнерських відносин між органами державної влади та громадськості й покращення якості процесу прийняття та виконання рішень.

Можна виділити деякі недоліки в діяльності громадськості, які сформувалися на основі недопрацьованості системи:

- гальмування процесу прийняття рішень, в силу юридичної необізнаності; частина представників громадських організацій спонукають органи державної влади до розв'язання лише окремих екологічних завдань;
- збільшення фінансових витрат;
- формування та реалізація державної екологічної політики частіше ґрунтується не на пріоритеті національних інтересів та екологічної безпеки, а на групових і індивідуальних інтересів.

Проаналізувавши проблеми та перспективи діяльності громадськості, можна дійти висновку, що система потребує вдосконалення й належного нормативного забезпечення. Шляхом комунікації і створення партнерських відносин між державною владою і органами місцевого самоврядування та суспільством, якість екологічної політики вийде на новий, досить високий, рівень.

Література:

1. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція) від 06.07.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_015 (дата звернення: 24.11.2019).
2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-XII (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1264-12> (дата звернення: 24.11.2019).
3. Андрусевич Н. Екологічна свідомість в Україні та в ЄС. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/09/24/7087297/> (дата звернення: 24.11.2019).

КУРКЧИ А.С.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Реалії сьогодення змушують замислитись над поведінкою такого суб'єкта права як

неповнолітня особа. Держава є гуманною по відношенню до правопорушників віком до 18 років. Однак ця гуманність не повинна переростати у жалість.

В адміністративному праві існує ряд заходів адміністративного впливу, які застосовуються до неповнолітніх, проте виходячи з їх змісту, постає проблема відповідності таких заходів до поведінки підлітка-правопорушника. До того ж, проблемним є питання визначеності віку адміністративної відповідальності підлітків.

Метою мого дослідження є наведення достатніх аргументів щодо зниження віку адміністративної відповідальності неповнолітньої особи, а також визначення можливих шляхів реформування кожного із існуючих заходів впливу на таку особу.

Ст. 13 Кодексу України про адміністративні правопорушення наголошує на тому, що до осіб віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються заходи впливу, передбачені ст. 24 цього Кодексу [1]. Однак я скептично відношусь до даної норми, оскільки в ч. 2 ст. 184 цього ж Кодексу, передбачено притягнення третьої особи до відповідальності за правопорушення, яке не було нею скоєне.

Постає питання щодо доцільності визначення мінімального віку неповнолітнього з 16 р.

Звертаючи увагу на закордонний досвід, зазначимо, що в Німеччині притягнення до відповідальності відбувається з 14 років. Це обумовлюється тим, що особа в момент скоєння правопорушення могла усвідомлювати сутність свого діяння в силу своєї достатньої розумової та моральної зрілості. У США неповнолітня особа, що досягла 14 років, відповідає за вчинене нею діяння в повному обсязі, оскільки у вказаному віці вона повністю розуміє «неправильність» свого вчинку.

Є. Ю. Колосовський, досліджуючи різні думки науковців щодо визначення віку адміністративної відповідальності осіб до 18 років, посилається на позицію

І. Ю. Ковальчука, який вказує, що неповнолітні з 14 років повинні нести адміністративну відповідальність, через те, що правопорушення, які ними вчиняються, характеризуються підвищеним ступенем суспільної шкоди та їх поширеністю в підлітковому середовищі [2, с. 79].

У постанові Кабінету міністрів України «Про утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань правосуддя щодо неповнолітніх» основними завданнями визначено вивчення, узагальнення, імплементація та сприяння використанню позитивного досвіду інших країн під час удосконалення нормативно-правової бази з питань правосуддя щодо неповнолітніх, з урахуванням вікових, соціально-психологічних, психофізичних та інших особливостей їх розвитку [3].

Варто знизити вік з 16 до 14 років, оскільки така особа психічно готова і усвідомлює скоєне нею правопорушення та негативні наслідки свого діяння. До того ж, більшість правопорушень, скоєних особами до 16 років залишаються безкарними й породжують ще більше свавілля з боку підлітків. А враховуючи, що 14 вік фігурує у законодавстві України як найменший, то юридично вірним буде встановлення його і в адміністративному праві України.

Ще одним проблемним питанням є види заходів впливу на неповнолітніх за вчинення адміністративних правопорушень.

З метою мінімізації скоєння адміністративних правопорушень, КупАП передбачено ряд таких заходів впливу, зокрема: зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; попередження; догана або сувора догана; передача неповнолітнього під нагляд батькам та ін. (ст. 24 КупАП).

Для того аби забезпечити належне виконання неповнолітнім покладеного на нього відповідного заходу впливу, О. О. Кукшинова пропонує доповнити КупАП нормою, в якій передбачити відповідальність неповнолітнього у разі ухилення від застосування до нього заходів впливу або у випадку вчиненого ним повторного адміністративного правопорушення протягом року [4, с. 62].

У розпорядженні Кабінету міністрів України «Про схвалення Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 р.» зазначено, що останнім часом

зберігається тенденція до зменшення кількості суб'єктів, що надають соціальні послуги, зокрема послугу із соціальної профілактики.

На рівні місцевого самоврядування недостатньо уваги приділяється попередженню та профілактиці правопорушень серед дітей, зокрема спостерігається відсутність ініціатив у територіальних громадах щодо розвитку профілактичних послуг для дітей та молоді з урахуванням потреб громади, стратегічного планування таких послуг, запровадження механізмів здійснення контролю та оцінки якості [5]. Потрібне створення наглядових інстанцій з метою забезпечення реалізації цих заходів, це дасть змогу швидше і ефективніше реагувати на вчинені неповнолітніми правопорушення.

Таким чином слушним є зниження до 14 років вікового критерію особи щодо визнання її такою, що повинна понести адміністративну відповідальність, оскільки психологічний стан такої особи дозволяє їй усвідомлювати всю повноту своїх діянь й передбачати наслідки. Таке нововведення дасть змогу не залишати безкарними протиправні діяння осіб віком від 14 років.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. Відомості Верховної Ради 1984 р. № 51. Ст. 122 (Із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/80731-10> (дата звернення 28. 11. 2019 р.).
2. Колосовський Є. Ю. Неповнолітні – суб'єкти адміністративної відповідальності: теоретико-правовий аспект. Бюлетень Міністерства юстиції України 2012 р. № 7. С. 76–82 URL: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/6668> (дата звернення 28. 11. 2019 р.).
3. Про утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань правосуддя щодо неповнолітніх: постанова КМУ від 24. 05.2017р. № 357 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/357-2017-%D0%BF> (дата звернення 28. 11. 2019 р.).
4. Кукшинова О. О. Особливості адміністративної відповідальності за правопорушення в галузі торгівлі. Молодий вчений 2015 р. № 3(1). С. 55–63 URL: <http://molodyvcheny.in.ua/ua/archive/18/> (дата звернення 28. 11.2019 р.).
5. Про схвалення Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 р.: розпорядження КМУ від 18.12.2018 № 1027-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1027-2018-%D1%80> (дата звернення 28. 11. 2019 р.).

ЛИСАК А.Р.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 3 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»
денної форми навчання*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МИТНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

З 1991 року Україна активно співпрацює з Європейським Союзом (далі – ЄС) в розвитку та покращенні митних відносин, причому найбільш активне співробітництво, як можна побачити, починається з 2014 року. Європейська інтеграція є головним пріоритетом зовнішньої політики України. Проблеми митного співробітництва України та ЄС є надзвичайно актуальними, їх було висвітлено у працях таких вітчизняних вчених як С. Ківалова, А. Козиріна, Е. Кубко та ін. [1].

В ході проведеного нами дослідження було розглянуто правові та організаційні основи відносин, що виникають між Україною та ЄС в митній сфері. Знайдено основні відмінності та спільні риси в митній політиці, а також виявлено основні проблеми, серед яких особливо

виділяються: створення безпечних шляхів торгівлі, боротьба із шахрайством, хабарництвом та контрабандою. Як окрему проблему, яка наразі активно вирішується можна виокремити створення, та модернізацію потужної інфраструктури, що дозволяє сподіватися на майбутній підйом у сфері торгівлі між сторонами. Це в свою чергу має позитивно відобразитися на економіці України та соціальних стандартах нашої держави.

Для вирішення викладених проблем ми пропонуємо встановити більш жорсткі вимоги митного контролю, та активніше застосовувати превентивні заходи для боротьби з контрабандою товарів через державний кордон України, що дозволить значно скоротити порушення закону у визначеній сфері. Також пропонуємо поглиблювати співпрацю з європейськими фінансовими організаціями в сфері фінансування будівництва, модернізації та реконструкції митної інфраструктури з метою покращення умов і стандартів надання послуг Митною службою України. Визначений захід, окрім, вирішення проблеми з інфраструктурою дозволить створити нові робочі місця, а також покращить міжнародний імідж України, як транзитної держави і буде позитивно впливати на розвиток торгівлі не тільки з ЄС, а й з третіми країнами. Ну і останній крок до створення ідеальних умов розвитку співробітництва і даної сфери в цілому – це приведення українського митного та податкового законодавства до стану гармонії з аналогічним законодавством ЄС з метою створення єдиних стандартів для полегшення ведення торгівлі, як для іноземців, та конкуренто-спроможних підприємств в Україні так і громадян та організацій нашої держави в Європі на засадах законності та чесної, конкурентної боротьби за право надавати товари та послуги, що в свою чергу обов'язково впливатиме на покращення якості цих товарів.

Також слід відмітити, що вирішенню визначених проблем буде сприяти активне та всебічне здійснення Україною митного співробітництва з ЄС на основі Рамкової Стратегії митного співробітництва, ухваленої в травні 2012 року. Вона передбачає наступні кроки для покращення співробітництва між сторонами:

1. Безпечні та безперешкоди торговельні шляхи, зокрема, досягнення максимального спрощення процедур торгівлі для надійності ведення бізнесу з митницею;
2. Управління ризиками та боротьба з шахрайством, зокрема, ліквідація незаконної торгівлі;
3. Інвестування в модернізацію митної служби, зокрема, шляхом досягнення тісного наближення митного законодавства до норм ЄС [2].

Таким чином, можемо робити висновок, що спільна митна політика між Україною та ЄС буде не лише основою об'єднання двох сторін, але й стане фундаментом перетворення України в справжню європейську державу і прискорить темпи інтеграції держави в найсильніше економічне співтовариство світу зі спільною зовнішньою і внутрішньою політикою. Але також потрібно додати, що прискорюючи процес входження до європейських структур Україна має взяти на себе зобов'язання у надзвичайно стислі строки здійснити докорінну перебудову національного законодавства, що є надзвичайно складним процесом. Тому наша держава повинна віднестися до нього, як до одного з найважливіших у процесі розвитку та становлення державності. Успішне завершення цього процесу дозволить Україні підвищити ефективність співробітництва з країнами ЄС, світу. Це в свою чергу призведе до покращення економічної ситуації в державі, підвищить її міжнародний авторитет, а отже, створить більші можливості для стрімкого розвитку.

Література:

1. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/sectoral-dialogue/customs> (дата звернення: 30.11.2019 р.)

2. Кістанова Я.М. Спільна митна політика Європейського союзу та співробітництво з Україною. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 5. С. 332-334.

МУДРЕЦЬКА Г.В.

Одеський державний університет внутрішніх справ
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н.

ОСКАРЖЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ЗАСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ ПІДОЗРЮВАНОВОГО

Однією з найважливіших процесуальних дій у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування є повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, з яким кримінальний процесуальний закон пов'язує початок притягнення такої особи до кримінальної відповідальності. Згідно з п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України, на досудовому провадженні можуть бути оскаржені, зокрема, повідомлення слідчого, прокурора про підозру після спливу одного місяця з дня повідомлення особі про підозру в учиненні кримінального проступку або двох місяців з дня повідомлення особі про підозру в учиненні злочину, але не пізніше закриття прокурором кримінального провадження або звернення до суду з обвинувальним актом.

Чинний КПК України не дає чіткого визначення повідомлення про підозру як поняття або процесуального документа, в той час повідомлення про підозру визначається як це офіційне ознайомлення певної особи з наявністю в уповноваженого правоохоронного органу припущення про вчинення цією особою злочину. Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 276 КПК України, повідомлення про підозру обов'язково здійснюється за наявності достатніх доказів для підозри особи в учиненні кримінального правопорушення. Повідомлення про підозру це суб'єктивне, засноване на відповідній структурі складу злочину, формулювання обвинувачення у формі певної тези, яка лише у процесі досудового розслідування в повному обсязі може перерости у твердження [1].

Проблема оскарження повідомлення про підозру відповідно до п. 10 ст. 303 КПК пов'язане не з порушення процесуальних норм, а з обґрунтованістю підозри. Підозра сама по собі є мінімальним стандартом в аспекті доказування. З точки зору ЄСПЛ, тут достатньо мінімальних ознак, які «переконають стороннього спостерігача, що особа може бути причетна до кримінального правопорушення». Зокрема, про це зазначено у Рішенні ЄСПЛ від 21.04.2011 року у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» [2]. У справі «К.-Ф. Проти Німеччини» від 27.11.1997, додається, що факти, які породжують підозру, не обов'язково мають такий саме рівень з'ясовності, який потребується на пізнішому етапі кримінального розслідування [3]. Про це йдеться й у Рішенні ЄСПЛ у справі «Броуган та інші проти Сполученого Королівства», де зазначається, що факти, що підтверджують «обґрунтовану підозру», не повинні бути такого самого рівня, як факти, на яких має ґрунтуватись обвинувальний вирок чи навіть пред'явлення обвинувачення [4].

При цьому Х.Р. Слюсарчук, указує, що обґрунтована підозра не є «статичною» категорією, а, навпаки, вона наділена «динамічним» триваючим характером. Ступінь обґрунтованості підозри, який став підставою для обрання запобіжного заходу, наприклад, тримання під вартою, не може бути прийнятним для вирішення питання про продовження строків тримання під вартою. Стандарт доказування «обґрунтована підозра» є багаторівневою категорією, оскільки під час кримінального провадження «обґрунтована підозра» повинна збільшуватись за рівнем «обґрунтованості» припущення про вчинення кримінального правопорушення конкретною особою [5, с. 11].

Отже, вимога достатності доказів до моменту притягнення особи до кримінальної відповідальності означає, що в розпорядженні слідчого повинна бути така сукупність доказів, яка, будучи неповною, приводить тим не менше до обґрунтованого висновку про винуватість особи, котра притягується, і виключає в цей момент розслідування протилежного висновку [6, с. 106]. Відповідно підставою для скасування підозри мають бути не формальні помилки прокурорів при врученні підозри чи її оформленні, а обґрунтованість даного документу.

Література:

1. Повідомлення про підозру: проблематика прийняття процесуального рішення в контексті дефектів кримінального процесуального інституту: юридичний інтернет ресурс «Протокол» URL: https://protocol.ua/ua/povidomlennya_pro_pidozru_problematika_priynyattya_protseualnogo_rishennya_v_konteksti_defektiv_kriminalnogo_protseualnogo_institutu_1/ (дата звернення: 01.10.2019)
2. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21.04.2011 року, Європейський суд з прав людини URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_683 (дата звернення: 01.10.2019)
3. Рішення Європейського суду з прав людини у справі від 27 листопада 1997 К.-Ф. Проти Німеччини: р. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58119> (дата звернення: 01.10.2019)
4. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Броуган та інші проти Сполученого Королівства» від 29.11.1988 року, Європейський суд з прав людини URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=430> (дата звернення: 01.10.2019)
5. Слюсарчук Х.Р. Стандарти доказування у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Львів, 2017. 24 с.
6. Дубинский А.Я. Правовые и организационные проблемы исполнения процессуальных решений следователя: автореф. дисс. ... докт. юрид. наук. Киев, 1984. 46 с

ОЗІРНА М.В.

*студентка 2 курсу спеціальності «Правоохоронна діяльність»
Донецького юридичного інституту МВС України
Керівник – Загородня Н.В.,
к.ю.н., доцент кафедри юридичних дисциплін
факультету №2 ДЮІ МВС України*

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ БУЛІНГУ

Питання булінгу на сьогоднішній день є одним з найважливіших, це обумовлюється тим, що підлітки вчиняють агресивну поведінку яка значно впливає на психічний та фізичний стан інших осіб. В сучасному українському суспільстві виникає багато дискусій, щодо цієї теми.

Слід наголосити, що це діяння може бути вчинено в формі бездіяльності особою, яка замовчує або не намагається протистояти протизаконній ситуації, і воно також підлягає адміністративній відповідальності. Ця протидія порушує соціальні норми, а також норми, що охороняються законом. Вплив неповнолітніх на інших осіб значно відображається на психічному, а також фізичному стані жертви. Особа яка стала жертвою булінгу має право звернутися до органів Національної поліції України, батьків, опікунів, вчителів.

Слід зазначити, що неповідомлення осіб, які несуть відповідальність за потерпілого, є порушенням чинного законодавства.

Стратегія, щодо припинення цього діяння виражається у діяльності громадських організацій. Вона спрямована на припинення процесу, а також надання психологічної

підтримки жертвам та повідомлення уповноважених органів щодо такого діяння.

Особа, яка є жертвою булінгу має право захищати свої права та інтереси на підставі Конституції України, в якій визначено, що ніхто не має право принижувати честь та гідність людини. На сьогоднішній день за вчинення такого діяння (дії, бездіяльності) застосовується адміністративна відповідальність, яка передбачена ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Булінг може виражатися як в активній дія так і в бездіяльності (мовчазне, безучасне спостереження, відсутність активних дій до його припинення). Також його прояв полягає у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві. Булінг може вчинятися не лише у формі вербальної комунікації, а й із застосуванням засобів електронних комунікацій.

Булінг може вчинятися щодо: малолітньої особи, неповнолітньої особи та інших учасників освітнього процесу.

Відповідно до ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення «булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин».

Діяння, передбачене ч. 1 ст. 173-4, вчинене групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Вчинення малолітніми або неповнолітніми особами віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, правопорушення, відповідальність за яке передбачено ст. 173-4, тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

Діяння, передбачене ч. 2 ст. 173-4, вчинене малолітньою або неповнолітньою особою віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин [1].

Також слід зауважити, що неповідомлення керівником закладу освіти уповноважених підрозділів органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу, тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до двадцяти процентів заробітку.

На нашу думку така поведінка повинна регламентуватися ще й Кримінальним Кодексом України. Таке діяння можна зробити виключенням, якщо будуть на це відповідні підстави. З психологічного погляду, така агресія може призвести до тяжких наслідків (наприклад, до самогубства). Якщо більш ретельно досліджувати таку ситуацію, то можна дійти висновку, що такі наслідки виникають у зв'язку з приниженням, порушенням психологічного стану.

Відповідно до ст. 28 Конституції України кожен має право на повагу до її гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню [2].

Підсумовуючи, можна сказати, що на сьогоднішній день, за допомогою нормативних актів, з розвитком громадських організацій, які сприяють припиненню булінгу, жертва може звернутися про допомогу. В сучасному суспільстві підлітки повинні дотримуватись як

соціальних норм, так і законів. Розмови у навчальних закладах щодо протидії булінгу повинні постійно проводитися класними керівниками, які також несуть за це відповідальність. На нашу думку дітям треба роз'яснювати не тільки закон, але й наслідки, до яких може привезти така поведінка.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984р. № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51, Ст. 1122.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 10.12.2019).

ОНИЩЕНКО А.І.

студент групи ІВі 18м/з

Факультету права та соціального управління

Донецького державного університету управління

АНАЛІЗ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Права податкової служби, становлять елемент її компетенції, яка виражає юридичні можливості, ті юридичні засоби, якими наділений орган для здійснення своєї діяльності О.О. Бандурка виділяє одинадцять груп прав Державної податкової служби України (далі – ДПС) Ю.В. Гаруст – одинадцять груп повноважень податкових органів. Спробуємо відтворити групування прав ДПС у реаліях сьогодення, з урахуванням змін, які відбулися у цих правах при кодифікації податкового законодавства.

Першу групу прав утворюють права органів ДПС при роботі з платниками: запрошувати платників податків або їх представників для перевірки правильності нарахування та своєчасності сплати податків та зборів; приймати рішення про зміну основного місця обліку та переведення великих платників податків на облік у спеціалізовані органи державної податкової служби та знімати їх з обліку і переводити до інших органів ДПС; проводити перевірки платників податків в порядку, встановленому ПК України;

Другу групу прав утворюють права органів ДПС при проведенні перевірок: під час проведення перевірок вимагати виготовлення платником податків (уповноваженим представником платника податків) і безоплатно отримувати від них засвідчені підписом платника податків або його посадовою особою та скріплені печаткою (за її наявності) копії документів, що свідчать про порушення вимог податкового законодавства або іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби; перевіряти під час проведення перевірок у платників податків – фізичних осіб, а також у посадових осіб та інших працівників платників податків – юридичних осіб документи, що посвідчують особу; вимагати від платників податків, що перевіряються в ході перевірок, проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, у тому числі зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки; проводити контрольні розрахункові операції до початку перевірки платника податків щодо дотримання ним порядку проведення готівкових розрахунків та застосування реєстраторів розрахункових операцій; під час проведення перевірок вимагати від посадових або службових осіб платника податків надання повноважних осіб для спільного з представниками органів державної податкової служби зняття показань внутрішніх та зовнішніх лічильників, якими обладнані технічні пристрої, що використовуються у процесі провадження ним діяльності, що перевіряється;

Третю групу прав утворюють права органів ДПС що необхідні для ефективного виконання функцій: для здійснення функцій, визначених податковим законодавством, отримувати безоплатно від платників податків, у тому числі благодійних та інших неприбуткових організацій, у порядку, визначеному ПК України, інформацію, довідки, копії документів (засвідчені підписом платника податків або його посадовою особою та скріплені печаткою (за наявності) про фінансово-господарську діяльність, отримувати доходи, видатки платників податків та іншу інформацію, пов'язану з обчисленням та сплатою податків, дотриманням вимог іншого законодавства, здійснення контролю за яким покладено на органи державної податкової служби, а також фінансову та статистичну звітність, отримувати безоплатно від платників податків, у тому числі благодійних та інших неприбуткових організацій, інформацію, довідки, копії документів (засвідчені підписом платника податків або його посадовою особою та скріплені печаткою (за наявності) про фінансово-господарську діяльність, отримувати доходи, видатки платників податків; залучати, у разі необхідності, фахівців, експертів та перекладачів одержувати безоплатно необхідні відомості для ведення Єдиного реєстру податкових накладних, формування інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб – платників податків від платників податків; одержувати безоплатно від митних органів щомісяця звітні дані про ввезення на митну територію України імпортованих товарів і справляння при цьому податків та зборів та інформацію про експортно-імпортні операції.

Четверту групу утворюють права органів ДПС під час перевірки діяльності банків, а саме: одержувати від установ Національного банку України, банків та інших фінансових установ довідки, у порядку встановленому Законом України «Про банки і банківську діяльність» та ПК України, довідки та/або копії документів про наявність банківських рахунків, а на підставі рішення суду – інформацію про обсяг та обіг коштів на рахунках, у тому числі про ненадходження у встановлені терміни валютної виручки від суб'єктів підприємницької діяльності; за несвоєчасне виконання установами банків та іншими фінансово-кредитними установами рішень суду та доручень платників податків про сплату податків та зборів стягувати з установ банків та інших фінансово-кредитних установ пеню за кожний день прострочення (включаючи день сплати) у порядку та розмірах, встановлених законами України щодо таких видів платежів; застосовувати до фінансових установ, які не подали відповідним органам державної податкової служби в установленій законом строк повідомлень про відкриття або закриття рахунків платників податків або розпочали здійснення видаткових операцій за рахунком платника податків до отримання повідомлення відповідного органу державної податкової служби про взяття рахунку на облік в органах державної податкової служби, фінансові (штрафні) санкції у встановленому ПК України розмірі;

П'яту групу утворюють функції контролю за законодавством: у випадках виявлення порушення вимог податкового та іншого законодавства України, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, надсилати платникам податків письмові запити щодо надання засвідчених належним чином копій документів; вимагати від платників податків, діяльність яких перевіряється, припинення дій, які перешкоджають здійсненню законних повноважень службовими (посадовими) особами органів державної податкової служби, усунення виявлених порушень податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби та контролювати виконання законних вимог службових (посадових) осіб органів державної податкової служби;

Шосту групу утворюють підстави звернення ДПС до суду: звертатися до суду щодо припинення юридичної особи та припинення підприємницької діяльності фізичною особою – підприємцем та/або про визнання недійсними установчих (засновницьких) документів суб'єктів господарювання; звертатися до суду, у разі якщо платник податків перешкоджає виконанню податковим керуючим повноважень, визначених ПК України, щодо зупинення

видаткових операцій на рахунках платника податків шляхом накладення арешту на кошти та інші цінності такого платника податків, що знаходяться в банку, та зобов'язання такого платника податків виконати законні вимоги податкового керуючого; звертатися до суду щодо стягнення з дебіторів платника податків, що має податковий борг, сум дебіторської заборгованості, строк погашення якої настав та право вимоги якої переведено на органи державної податкової служби, у рахунок погашення податкового боргу такого платника податків; звертатися у випадках, передбачених законом до суду щодо застосування санкцій, пов'язаних із заборорою організації і проведення азартних ігор на території України; звертатися до суду щодо нарахування та сплати податкових зобов'язань, коригування від'ємного значення об'єкта оподаткування або інших показників податкової звітності у результаті застосування звичайних цін.

Зупинимось на детальному розгляді прав органів ДПС при проведенні перевірок.

Податковий кодекс України закріплює такі види перевірок: камеральні, документальні (планові, позапланові, виїзні, не виїзні, а також фактичні перевірки). Законодавством України передбачено порядок проведення перевірок, але наявність цього порядку не перешкоджає посадовим особам органів ДПС вчиняти різноманітні порушення під час проведення перевірок. Передумови для їх вчинення містяться у самих нормах ПК України.

Зокрема, при підготовці до планової перевірки не повністю врегульовано питання повідомлення платника податків про майбутню перевірку. Можливі ситуації, коли лист-повідомлення не доходить до платника податків, а працівник органу податкової служби вважає свою появу законною, тому, що в реєстрі вихідної кореспонденції є інформація про відправку повідомлення платникові податків. Часто замість особи прізвище, ініціали і посада якої вказані під документом, документ підписують не уповноважені на те особи або особи, в межі компетенції яких не входить підписання таких документів. Підпис при цьому не відповідає вказаному на бланку прізвищу. У таких випадках можна відмовляти відповідати на запит по суті посилаючись на підписання отриманого документа невстановленою особою.

Посадові особи мають право отримувати у платників податків пояснення по питаннях, які виникають під час перевірок і стосуються реалізації повноважень органів державної податкової служби, проте потрібно звернути увагу на те що в цій нормі йде мова про право отримання пояснень щодо питань, які виникають під час перевірки, а не про право витребування документів або їх копій без визначення вигляду перевірки, яка проводиться. Оригінали документів на письмовий запит податкових органів не слід добровільно видавати ніколи, але існують виключення (за рішенням суду, за постановою слідчого про проведення окремих слідчих дій – обшуку або тимчасового доступу до речей та документів). У інших випадках, посадові особи мають право лише на копії документів.

Основний документ яким оформлюється перевірка – це акт, причому законом не передбачено таку форма фіксації результатів перевірки як доповнення до акту перевірки. В актах перевірки не має бути окремих думок, припущень і непідтверджених даних; суб'єктивних припущень перевіряючих, які не мають обґрунтованих доказів. Щоб запобігти цьому, на нашу думку, слід в обов'язковому порядку внести зміни до законодавства, в яких детально закріпити: підстави проведення планових і позапланових перевірок, відповідальність посадових осіб за незаконне продовження строку проведення перевірок, відповідальність за помилково заповнену документацію. Також обов'язково, слід прийняти нормативний акт «Правила документального оформлення результатів податкових перевірок».

Відсутність чітких правил заповнення документації наразі призводить до правопорушень: документи підписуються особами, які не мають на це повноважень; в актах перевіряючими вказуються припущення, через що невинні особи притягуються до відповідальності.

Дана ситуація виникає у наслідку, як низької юридичної кваліфікації податківців, так і прогалин законодавства. Тому, для підвищення юридичної грамотності посадових осіб слід

проводити кваліфікаційні іспити та на регулярній основі проводити курси по підвищенню кваліфікації посадових осіб органів Державної податкової служби.

ПОПОВИЧ Т.П.

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
юридичний факультет
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ВІДНОВЛЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ У ПОЛЬЩІ (КІНЕЦЬ 1980- Х-1990-ТІ РОКИ)

Практика розвитку суспільства засвідчує стійку тенденцію тяжіння до демократичних цінностей, незважаючи на особливості генезису уявлень про даний феномен. Проблеми функціонування демократії не втрачають актуальності і сьогодні. Хоча більшість сучасних держав позиціонують себе як демократичні, однак, час від часу, навіть усталені демократичні системи «дають збої». Безсумнівно, ключовими інститутами демократії виступають вибори та референдум. Враховуючи вітчизняні реалії, наукову зацікавленість щодо функціонування згаданих демократичних інститутів викликає зарубіжний досвід, особливо тих держав, які є близькими для нас як в історичному, ментальному, так і державно-правовому вимірах. Зокрема, мова йде про Польщу. В контексті ж даного дослідження звернемо увагу на особливості процесу відновлення та становлення окреслених інститутів демократії.

Перш за все, слід розпочати з аналізу положень Конституційного закону від 7 квітня 1989 р., який закріпив за народом право здійснювати державну владу через своїх представників, обраних в Сейм, Сенат та національні ради, та, по суті, став рушійною силою на шляху до регенерації таких невід’ємних інститутів демократії, як вибори та референдум.

У той же день було прийнято Закон про вибори до Сейму Х скликання (на період: 1989-1993 рр.) [1] та Закон про вибори до Сенату [2]. У даних виборчих актах, як і в Конституції, в першу чергу, були закріплені демократичні засади проведення виборів до Сейму та Сенату, зокрема, такі, як: загальність – виборчим правом володіли всі громадяни Польщі, які досягли 18-річного віку, за винятком обмежень, встановлених законом; рівність – виборці беруть участь у виборах на рівних підставах; пряий характер виборів – виборці обирають депутатів безпосередньо та особисто; таємність голосування. Зважаючи на політичні домовленості «круглого столу», 65 % (299) місць у Сеймі було зарезервовано за Польською Об’єднаною Робітничою Партією (ПОРП) і її союзниками, у той час як 35 % мандатів (161) належало обрати на вільних виборах. Безперечно, що на зміст Закону про вибори до Сейму 1989 року вплинув той факт, що він був компромісом тільки між двома політичними силами, які залишалися потенційними конкурентами [3, с. 70,72].

Отже, наслідком проведення перших частково вільних виборів стало утворення так званого «контрактного» Сейму, який пропрацював з червня 1989 року по жовтень 1991 року. Протягом двох років він втратив популярність у суспільстві, не виконував функцій представника політичних сил країни, зрештою, саморозпустився [4, с. 81].

Слід відзначити, що разом з виборами до Сейму проводилися вибори в Сенат. При цьому згідно статті 7 Закону про вибори до Сенату від 7 квітня 1989 р. заборонялося одночасно балотуватися в обидві палати Національних Зборів. У цілому ж даний Закон за своїм характером був бланкетним актом із відсиланням до положень, на підставі яких проводились вибори до нижньої палати польського парламенту. Суттєва ж різниця між згаданими виборчими законами полягала у способі обрання депутатів та сенаторів. Так, на противагу виборам до Сейму, вибори до Сенату не мали договірною характеру, а Сенат I каденції став першим за п’ятдесят років представницьким органом, обраним у вільних виборах, у яких

обов'язковим був принцип вільної конкуренції як персональної, так і програмно-політичної. Відсутність обмежень у вигляді накиннутих згори пропорцій мандатів принесла показовий успіх прихильникам «Солідарності», кандидати якої здобули в Сенаті аж дев'яносто дев'ять місць зі ста можливих, дев'яносто два мандати здобуваючи вже в першому турі, що однозначно показало ступінь соціального несприйняття правлячої коаліції. Належить, однак, зазначити, що, незважаючи на беззаперечний виборчий успіх громадських комітетів, мало місце деформування результатів виборів характером прийнятої виборчої системи (прим. автор. – мажоритарної абсолютної більшості). Наслідком чого стала нищівна перевага об'єднання, яке користувалося найбільшою соціальною підтримкою: кандидати «Солідарності», які здобули 67,69% голосів, отримали аж 99% мандатів [3, с. 72].

Процес демократизації законодавства Польщі було додатково підтверджено нормами Конституційного закону, прийнятого 29 грудня 1989 року [5]. Так, в першу чергу, було змінено назву держави з ПНР на Польську Республіку. Стаття 1 проголосила Польську Республіку як демократичну правову державу, що реалізує принципи соціальної справедливості. Далі зазначалось, що верховна влада належить нації, яка здійснює її як через своїх представників, обраних у Сейм, Сенат та національні ради, так і безпосередньо шляхом волевиявлення на референдумі (стаття 2).

У контексті досліджуваного, варто зауважити і той факт, що в 1989 році з Конституції було вилучено також тези про керівну роль ПОРП і дозволено створювати політичні партії-конкуренти. Скасування цієї регламентації та введення свободи і політичної конкуренції призвели до раптового вибуху політичної активності, і в середині 1990-х років кількість партій перевищила 300. Роздрібнення партійної системи на початку 1990-х років було зумовлено також положеннями законодавства (Закон про політичні партії від 28 липня 1990 р.), згідно з якими для реєстрації заяви про створення партії вимагалось лише 15 голосів підтримки [6, с. 46-47.].

Наступними важливими кроками у напрямку реформування польського виборчого законодавства стало прийняття ряду нормативно-правових актів, зокрема:

1) Закон про вибори до Сейму Республіки Польща від 28 червня 1991 р. [7]. Згідно цього Закону передбачалося: існування двох категорій мандатів – за 391 мандат конкурували політичні партії у багатомандатних округах і 69 мандатів розподілялися між партіями та об'єднаннями, що подолали п'ятивідсотковий поріг або отримали мандати в більш ніж п'яти виборчих округах; голосування проходило по нерівноцінним виборчим округам (найменший округ нараховував 7 мандатів, найбільший – 17); застосування принципу переваги стосовно кандидатів з партійного списку (виборець голосує за конкретного кандидата з партійного списку, і його голос вважається відданим і за партію, і за відповідного кандидата); надання можливості партіям та об'єднаннями, що подолали під час збору підписів «поріг реєстрації» (п'ять тисяч підписів у не менш, ніж п'яти виборчих округах), можливості формувати єдиний список кандидатів для всіх виборчих округів у масштабах всієї країни. Наслідком застосованої моделі пропорційної виборчої системи на виборах 1991 року, яка в даному конкретному випадку явно діяла в інтересах дрібних, слабо інституціоналізованих політичних сил, стало формування вкрай фрагментованого парламенту, що не сприяло загальній політичній стабільності [8, с. 65].

2) Закон про вибори до Сенату Польщі від 10 травня 1991 р. [9], які відбулись у жовтні 1991 року, посилався в основних принципах на свого попередника з 1989 року. Найістотніші зміни стосувались: зміни принципу абсолютної більшості на звичайну більшість, що дозволило скасувати повторне голосування, а також змінити техніку голосування.

3) Закон про вибори до Сейму від 28 травня 1993 р. [10], який, у свою чергу, зберігши пропорційну виборчу систему, передбачав п'ятивідсотковий бар'єр при розподілі мандатів відповідного виборчого округу для політичних партій (восьмивідсотковий – для міжпартійних блоків, коаліцій), які висуюють свої кандидатури за окремими списками, та семивідсотковий

– відповідно для суб'єктів виборчого процесу при розподілі мандатів за загальнонаціональним списком У 1993 р. у Сеймі отримали мандати представники шістьох із двадцяти п'яти об'єднань, що брали участь у виборах, але вони при цьому представляли волю лише 69% усіх, хто проголосував [8, с. 68].

4) Закон про вибори Президента Польщі від 27 вересня 1990 р. [11], згідно з яким були встановлені правила, порядок висування кандидатів та проведення виборів, а також умови дійсності виборів Президента. Однак найбільш значимою новелою даного нормативно-правового акту стала зміна порядку обрання глави держави з непрямого на прямий – безпосередньо народом Польщі.

Відтак, наведене дозволяє констатувати, що протягом 1989-1993 років створене виборче законодавство загалом забезпечувало організаційні умови проведення вільних виборів. Водночас, перші вільні вибори парламенту засвідчили значні прогалини обраних механізмів їх організації, наслідком чого стала надмірна фрагментарність складу законодавчого органу та нестабільність роботи уряду.

Що ж до інституту референдуму, то його вперше на законодавчому рівні було закріплено в результаті внесення відповідної конституційної поправки 6 травня 1987 року [12], яка передбачала, що «здійснення державної влади робочим народом відбувається також за допомогою вираження волі на референдумі» (ч. 3 статті 2).

Не визначаючи точніше ні предмету референдуму, ні особливих формальних умов його проведення, це положення фактично висловлювало ідею факультативного референдуму, а не обов'язкового. Згідно з конституційною відсильною нормою, принципи проведення референдуму регулював прийнятий у той же день Закон про громадські консультації та референдум [13]. У цьому ж законі з'являється досить своєрідне визначення референдуму, а саме – «у процесі голосування на референдумі громадяни висловлюють своє бачення (свою волю) про спосіб вирішення питання, винесеного на референдум».

Вартим уваги у контексті дослідження є і зміст Конституційного закону від 23 квітня 1992 року про порядок підготовки та прийняття нової Конституції Республіки Польща, який передбачав після схвалення її проекту парламентом проведення обов'язкового конституційного референдуму [14]. Поправка до цього закону від 22 квітня 1994 року ввела додатково можливість проведення референдуму з приводу принципів, на яких ґрунтуватиметься майбутня Конституція. У подальшому значні зміни були внесені Малою Конституцією Польщі [15]. Саме в ній стаття 19, по-перше, встановила, що предметом референдуму можуть бути питання, що мають особливе значення для держави (трансформоване з визначення статті 1 Закону від 6 травня 1987 р.) По-друге, вона наділила Сейм і Президента правом ініціювати референдум (до цього часу цим правом володіли тільки Сейм). Обидва суб'єкти могли використовувати своє право за певних умов. Сейм міг прийняти постанову тільки абсолютною більшістю голосів, а Президент лише за згодою Сенату, також вираженою абсолютною більшістю голосів.

Норми частини 3 статті 19 Малої Конституції закріпили ще один аспект правового регулювання інституту референдуму, а саме: умови його дійсності (або визнання за результатами референдуму обов'язкової сили), що на пряму залежали від участі в ньому більше половини осіб, які мають право голосу. Можна судити, що участь громадян, менша встановленої квоти, робить з проведеного голосування громадську консультацію, яка може мати лише політичне значення.

Таким чином, Польща стала однією з перших постсоціалістичних країн, в якій на основі масштабних реформ на рівні змін до конституції та розвитку законодавства, починаючи з 1989 року, активно вибудовувався демократичний конституційний лад, складовими частинами якого виступали, окрім іншого (нова система органів державної влади, які відображали європейську традицію представницької демократії, збалансованої конституційним правосуддям), і механізми прямої демократії, серед яких вибори та референдум.

Законодавство щодо виборів і референдуму було апробовано декілька разів уже в перші роки демократичних перетворень. І хоча апробація деяких законодавчих положень засвідчила потребу їх вдосконалення, але, в цілому, нова політична система, яка опиралася на оновлену конституцію та нове законодавство, зміцнювала свої інститути в умовах конкуренції, інших способів реального функціонування дієвої демократії.

Література:

1. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji, na lata 1989-1993. Dz.U. 1989. Nr 19. Poz. 102. S.321-330. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19890190102> (дата звернення: 15.11.2019).
2. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Dz.U. 1989. Nr 19. Poz. 103. S. 331-332. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19890190103> (дата звернення: 15.11.2019).
3. Бучковський Л. Трансформація виборчого законодавства Польщі (Парламентські вибори 1989–2004 р.). Вибори та демократія. 2005. № 3 (5). С. 69-77.
4. Кукуруз О. Парламентська більшість та опозиція в Сеймі Республіки Польща. Політичний менеджмент. 2008. № 6. С. 79-89.
5. Ustawa z dnia 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Dz.U. 1989. Nr 75. Poz. 444. S. 1147-1148. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19890750444> (дата звернення: 15.11.2019).
6. Тищенко Ю., Байор П., Товт М., Горобчишина С. Моделі політичної комунікації: політичні партії та громадянське суспільство. Укр. незалеж. центр політ. дослідж. К.: [Агентство «Україна»], 2010. 148 с.
7. Ustawa z dnia 28 czerwca 1991 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. Dz.U. 1991. Nr 59. Poz. 252. S. 777-795. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19910590252> (дата звернення: 19.11.2019).
8. Жуковский И. И. Становление партийной системы Республики Польша: монография. Калининград: Изд-во РГУ им. И. Канта, 2010. 184 с.
9. Ustawa z dnia 10 maja 1991 r. Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Dz.U. 1991. Nr 58. Poz. 246. S. 769-771. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19910580246> (дата звернення: 19.11.2019).
10. Ustawa z dnia 28 maja 1993 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. Dz.U. 1993. Nr 45. Poz. 205. S. 841-863. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19930450205> (дата звернення: 19.11.2019).
11. Ustawa z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Dz.U. – 1990. Nr 67. Poz. 398. S. 933-940. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19900670398> (дата звернення: 21.11.2019).
12. Ustawa z dnia 6 maja 1987 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Dz.U. 1987. Nr 14. Poz. 82. S. 164. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19870140082> (дата звернення: 21.11.2019).
13. Ustawa z dnia 6 maja 1987 r. o konsultacjach społecznych i referendum. Dz.U. 1987. Nr 14. Poz. 83. S. 165-168. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19870140083> (дата звернення: 21.11.2019).
14. Ustawa Konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dziennik Ustaw. 1992. Nr 67. Poz. 336. S. 1201-1202. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19920670336> (дата звернення: 23.11.2019).
15. Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym.

Dz.U. 1992. Nr 84. Poz. 426. S. 1477-1483. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19920840426> (дата звернення: 23.11.2019).

ПРЕСНАКОВА Н.Б.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 1 курсу ОС «Магістр»
спеціальності 081 «Право»*

РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЯК САНКЦІЇ ЗА МАЛОЗНАЧНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

В умовах перегляду змісту і призначення адміністративного права, всіх його складових, включаючи – адміністративно-деліктне право, активізації зусиль вчених галузі адміністративного права, юристів-практиків, законотворців та громадськості по підготовці проекту нового вітчизняного кодифікованого адміністративно-деліктного акту увага має приділятися пошуку оптимальних, адекватних, ефективних адміністративних стягнень, за вчинення численних, різноманітних адміністративних проступків.

Певне місце серед останніх, незважаючи на модифікаційні процеси, пов'язані із криміналізацією, декриміналізацією протиправних діянь, запровадженням кримінальних проступків, посідають адміністративні проступки із незначним ступенем суспільної шкідливості, адекватною реакцією з боку держави на вчинення яких слід вважати стягнення переважно виховного, превентивного змісту, яким можна вважати попередження.

Зокрема, в енциклопедично-словниковій юридичній літературі попередження визначається як: «міра відповідальності, що застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами» [1, с. 660], як «вид адміністративного стягнення, що застосовується у передбачених законом випадках за малозначні адміністративні провини при наявності обставин, що пом'якшують відповідальність» [1, с. 48]. Щоправда, аналіз чинного законодавства України, на жаль, не дозволяє з упевненістю стверджувати, що визначення попередження є досконалим.

У ст. 26 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) передбачено, що попередження як захід адміністративного стягнення вноситься у письмовій формі. У передбачених законах випадках воно може фіксуватися іншими встановленими способами [2]. Ст. 463 Митного кодексу також фіксує визначення попередження як «адміністративного стягнення за порушення митних правил», яке є «офіційним попередженням правопорушника стосовно неприпустимості таких діянь у майбутньому. Попередження вноситься у формі постанови про накладення адміністративного стягнення» [3].

Аналіз наявних науково-практичних коментарів КУпАП дозволяє виділити кілька загальних положень, які виокремлюються стосовно попередження як виду адміністративного стягнення, а саме: а) попередження є «найлегшим адміністративним стягненням»; б) як правило, передбачається в санкціях альтернативно зі штрафом; в) законодавство не передбачає застосування попередження замість інших адміністративних стягнень (заміна його нині взагалі не передбачена у законодавстві); г) основне адміністративне стягнення; д) тягне для правопорушника відповідні правові наслідки; е) належне оформлення [1, с. 75-76]. Щоправда, враховуючи зміст ст. ст. 23, 24, 25 КУпАП та ст. 463 МК України, можна додатково виділити інші властивості попередження й, поєднуючи їх, сформулювати загальні уявлення про нього.

Відсутність офіційного нормативного визначення попередження як виду адміністративного стягнення певним чином вплинуло і на доктринальні його дослідження, зумовивши розмаїття підходів до дослідження його ресурсу, специфіку акценту уваги на ті чи

інші його властивості. Так, наприклад, В.К. Колпаков попередження визначає як «самостійну міру за вчинення незначних адміністративних порушень, а також щодо осіб, які вперше вчинили 269 проступок і при цьому мають добрі характеристики» [4, с. 329].

Уточнюючи зміст попередження, В.К. Колпаков зазначає, що воно полягає в «офіційному від імені держави, осудженні протиправного діяння органом адміністративної юрисдикції й у попередженні правопорушника про недопустимість таких дій надалі. Воно розраховане на виховний ефект і не зачіпає ні майнових, ні інших прав правопорушника» [4, с. 330].

У ст. 23 КУпАП зазначається, що адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Отже, головна мета попередження полягає у вихованні правопорушників, тобто формуванні у них звички законослухняної поведінки. Тобто, цей захід відповідальності містить елемент кари, розрахований на виховний ефект й не зачіпає майнових інтересів особи, яка вчинила правопорушення.

Сутність його полягає в осуді від імені держави особи, яка вчинила адміністративний проступок, пересторозі її від можливості його повторення. Тобто акцент робиться на виховному, превентивному та інформаційному змісті попередження. Інформаційна складова має місце, оскільки «інформування особи про те, що її поведінка має суспільно-шкідливий характер, засуджується, їй варто припинити вчинення подібних проступків, в іншому випадку у разі повторного вчинення її буде притягнуто до більш суворого стягнення» [5, с. 66]. Тобто, завдяки поєднанню виховного, інформаційного характеру, одночасно передбачається досягнення й превентивного (перспективного) ефекту від застосування попередження.

Більшість науковців сходяться на думці, що «кара – це «правовий вплив» на особу, що притягується до відповідальності, стягнення завдає їй певних страждань, обмежень, однак кара не є самоціллю, є необхідним засобом виховання, попередження правопорушення. При цьому попередження здійснюється як по відношенню до винної особи, так і щодо інших осіб». Саме акцент на поєднання поточного та перспективного елементів змістовного наповнення попередження дозволяє сформулювати уявлення про ресурс попередження – офіційний осуд вчиненого проступку, інформування особи про антигромадський характер її поведінки, застереження особи від повторного вчинення таких проступків.

Література:

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. Наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2016. 848 с.
2. Васильєв А.С. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення: із змін. та допов., Харків: Одиссей, 2010, 1024 с.
3. Митний кодекс України: Закон України від 12.03.2012 № 4495-VI. Дата оновлення 22.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>. (дата звернення 21.10.2019).
4. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 528 с.
5. Черенцова В.В. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил: навч. посібн. / Київ: Істина, 2010. 208 с.

РОГОЗНА П.С.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентки 3 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ ПЕСТИЦИДАМИ І АГРОХІМІКАТАМИ

Актуальність теми: в Конституції України визначено, що земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави [1]. Тому охорона земель і раціональне використання є важливою екологічною передумовою для розвитку України. Особливу увагу треба приділити землям сільськогосподарського призначення, через те, що екологічний стан цих земель в Україні погіршується з кожним роком. Українські аграрії намагаються збільшити кількість врожаю використанням пестицидів і агрохімікатів, якими ще більше погіршують стан земель.

Саме через це проблема охорони земель є актуальною для України. Що стосується правового регулювання у сфері охорони земель, то норми чинного законодавства є недієвими і потребують удосконалення.

Аналіз попередніх досліджень: дослідженням проблем використання пестицидів і агрохімікатів, а також правового регулювання ох земель від забруднення цими речовинами займалися такі вчені, як :Г. Балюк, П. Кулинич, Я. Улинець, В. Юркевич та багато інших.

Мета дослідження: на підставі аналізу проблем правового регулювання у сфері охорони земель від забруднення пестицидами та агрохімікатами визначення можливих шляхів їх вирішення.

Основний текст: У ЗУ «Про охорону земель» від 19.06.2003 р. чітко визначено поняття «охорони земель», принципи державної політики сфері охорони земель, повноваження органів влади і місцевого самоврядування в галузі охорони земель та відповідальність за порушення законодавства України про охорону земель [2].

Але норми цього закону залишаються переважно декларативними. Про це зазначив експерт у сфері правового регулювання земельних відносин, Консультант комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин Сергій Біленко. Він вважає, що декларативні норми дуже «засмічують» законодавство. Причинами декларативних норм С. Біленко вбачає у тому, що законодавець намагається надати акту більшої значущості, а також ілюзії наукового підґрунтя або для того щоб розширити обсяг закону чи сховати в його тексті сумнівні норми [3].

Також недоліком закону вважаємо відсутність чіткого визначення відповідальності за порушення норм цього закону.

Що стосується охорони земель від псування і забруднення пестицидами і агрохімікатами ситуація дуже складна і потребує швидких і засобів впливу правового характеру, які будуть дієвими.

Щоб зберегти землі від забруднення пестицидами і агрохімікатами, необхідно:

- ✓ зменшити забрудненість земель;
- ✓ зберегти родючість земель;
- ✓ стимулювати аграріїв до охорони земель.

Усе це можна втілити у реальність встановленням дієвих правових норм.

У Законі України «Про пестициди і агрохімікати» від 02.03.1995 [4] чітко визначені умови використання пестицидів і агрохімікатів, а також вимоги до них. Але через порушення норм даного закону відбувається сильне забруднення земель від неправильної кількості внесення цих речовин у землю, а також через якість цих пестицидів і агрохімікатів.

Досліджувану проблему необхідно вирішувати посиленням державного контролю, який є одним із головних форм правової охорони земель, а також посилення відповідальності за порушення норм закону.

Також необхідно законодавчо забезпечити контроль за утилізацією пестицидів. Зазначене питання регламентується постановою КМУ «Про затвердження Порядку вилучення, утилізації, знищення та знешкодження непридатних або заборонених до використання пестицидів і агрохімікатів та тари від них» [5]. Але цікавим фактом є те, що нікому невідомо як підприємства, що мають ліцензію Мінприроди на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами насправді утилізують ці відходи.

«З 17 ліцензіатів, до яких наша громадська організація звернулася із запитом щодо того, що вони роблять із небезпечними відходами, жодне підприємство не дало відповіді. Тобто ніхто не знає, що насправді відбувається з небезпечними відходами», – розповіла Алла Войціховська, еколог Міжнародної благодійної організації «Екологія-Право-Людина» [6].

Скоріш за все така ситуація склалася через відсутність матеріально-технічної бази на таких підприємствах. А також через відсутність контролю за цими підприємствами.

Що стосується стимулювання аграріїв до охорони земель. Хоча в ст. 27 Закону України про охорону земель зазначено про економічне стимулювання впровадження заходів щодо використання та охорони земель і підвищення родючості ґрунтів, але чіткого порядку в Україні не визначено.

Стимулювання аграріїв до охорони землі можна досягти таким чином. Дозволити українським аграріям сплачувати фіксований сільськогосподарський податок, а також застосовувати пільговий режим оподаткування лише для тих аграріїв, які створюють умови для поліпшення родючості землі [7].

Кредитні пільги для землекористувачів, як один із способів стимулювання аграріїв до охорони земель. Це питання регулюється Постановою КМУ № 300 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів.» [8]

Але як зазначила Владислава Магалецька співголова Комітету з питань агропродовольчого бізнесу, що український бізнес мріє, щоб строки кредитів змінилися до 7-10 років (на даний момент ці строки 5-7 років), але передумов для цього вона не баче.

«Так, наприклад, коли я була ще на посаді заступника міністра аграрної політики, ми залучили від Європейського інвестиційного банку кредит 400 млн. євро, розрахований на підтримку малих і середніх виробників аграрної сфери, які можуть звернутися до банків, які беруть участь в цій програмі, і отримати пільгові кредити. Але на сьогодні ця кредитна лінія ще навіть не «застартована», що є для агросектора ганебним фактом, тому що подібне фінансування досить дешеве і якісне для підтримки малих і середніх виробників.», – розповіла В. Магалецька [9].

Дуже спірним способом для стимулювання аграріїв до охорони земель є встановлення цивілізованого ринку землі. На даний момент українські аграрії беруть землі в оренду і тому вони не піклуються про їх стан. Головним завданням вони бачать збільшення свого прибутку. Тому вони використовують пестициди і агрохімікати не найкращої якості і в неправильній кількості. Тобто аграрії виснажують землі, бо це не його власник і він не може бути стовідсотково впевненим, що цю землю він знову візьме в оренду на наступний строк.

«Можна схвалювати будь-які ініціативи, які спрямовані на захист ґрунтів, але, на мою думку, реальний захист ґрунтів буде тоді, коли сам агробізнес почне більш відповідально ставитися до землеробства. Пропаганда правильного землекористування – це добре, але бізнес має відчувати, що від неправильного використання ґрунтів він несе збитки. І тут не допоможе ані державна комісія з якості ґрунтів, ані щось інше. Навіть система штрафів не допоможе, адже, якщо прив'язуватися до системи паспортизації, це прямий шлях до «махрової» корупції.

На моє переконання, сам користувач повинен бути повноцінним власником землі, зацікавленим у тому, щоб його майно не здешевшало. Тож держава навіть не має стимулювати фермерів, вона має створити належні умови для того, аби на землі працювали ті, хто вміє і хоче це робити», – заявив Андрій Мартин [10].

Висновки: Сучасне українське законодавство в галузі охорони земель потребує змін.

Для того щоб зупинити забруднення земель необхідно встановити дієві правові механізми охорони земельних ресурсів.

Стимулювання аграріїв можна досягти такими способами, як:

- ✓ встановлення єдиного фіксованого сільськогосподарського податку;
- ✓ поліпшення умов кредитних ставок для аграріїв;
- ✓ встановлення цивілізованого ринку землі.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 10.11.2019).
2. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 № 962-IV (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15> (дата звернення 10.11.2019).
3. Як подолати надлишковість у земельному законодавстві України. Національний Університет Біоресурсів і Природокористування України. 19.05.2019. URL: <https://nubip.edu.ua/node/60939> (дата звернення 10.11.2019).
4. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 02.03.1995 № 86/95-ВР (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 10.11.2019).
5. Про затвердження Порядку вилучення, утилізації, знищення та знешкодження непридатних або заборонених до використання пестицидів і агрохімікатів та тари від них: Постанова КМУ від 27.03.1996 № 354-96-п (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/354-96-p> (дата звернення 10.11.2019).
6. Потрібно законодавчо забезпечити контроль за утилізацією небезпечних відходів і використанням пестицидів в Україні – активісти. 04.06.2018. URL: <http://uacrisis.org/ua/67211-kontrol-nebezpechni-vidhody> (дата звернення 10.11.2019).
7. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 № 963-IV (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15> (дата звернення 10.11.2019).
8. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів: Постанова КМУ від 29.04.2015 № 300-2015-п (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2015-%D0%BF> (дата звернення 10.11.2019).
9. Агробізнес в Україні: очікування та реальність. *ЛІГАЗАКОН*. 14.05.2019. URL: https://biz.ligazakon.net/ua/news/186177_agrobznes-v-ukran-ochkuvannya-ta-realnst (дата звернення 10.11.2019).
10. Хто вбиває українські землі, або як зупинити деградацію ґрунтів. *Агрополіт*. 06.06.2019. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/566-hto-vbivaye-ukrayinski-zemli-abo-yak-zupiniti-degradatsiyu-gruntiv> (дата звернення 10.11.2019).

**СІБІЛЕВИЧ А.Ю.
СИСОЄВА В.М.**

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентки 3 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ ТА ЄС: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

На сьогодні, серед глобальних світових проблем значне місце посідає проблема поводження з відходами. В Україні ця проблема є особливо масштабною. Адже відсутність протягом тривалого часу адекватного реагування на виклики домінуючих в національній економіці ресурсоемних багатовідхідних технологій призводить до гірких наслідків.

По-перше, істотно погіршується екологічна ситуація в країні, адже приблизно 5-6 % відходів в Україні перероблюється чи утилізується, останні 95 % – потрапляють на звалища [1]. По-друге, Україна втрачає вагомий ресурсний потенціал для переробної промисловості, який міг би стати джерелом поповнення державного бюджету.

Метою дослідження є визначення шляхів удосконалення правового регулювання поводження з відходами в Україні на підставі порівняння екологічного законодавства України та Європейського Союзу.

Так як Україна знаходиться на шляху Євроінтеграції, для вирішення цієї проблеми, доцільним було б проаналізувати правове врегулювання цього питання в Європейському союзі. Так, правове регулювання відходів в ЄС відбувається за допомогою таких НПА: Директива № 2008/98/ЄС «Про відходи та скасування окремих Директив», Директива Ради № 1999/31/ЄС «Про захоронення відходів», Директива № 2006/21/ЄС «Про управління відходами видобувних підприємств», Директива 94/62/ЄС «Про упаковку та відходи упаковки», Директива 2012/19/ЄС «Про відходи електричного та електронного обладнання», Директива 2006/66/ «Про батарейки і акумулятори та відпрацьовані батарейки і акумулятори». Серед вищезазначених директив слід визначити основні положення Директиви 94/62/ЄС «Про упаковку та відходи упаковки», оскільки відходи такого типу в кожній країні займають значний відсоток від загальної кількості відходів. Отже, Директива 94/62/ЄС:

- охоплює всі види упаковок незалежно від матеріалу, з якого вони виготовлені;
- встановлює вимоги щодо: маркування упаковки, виготовлення і складу упаковки (виготовлення із забезпеченням за можливості багатократного використання упаковки);
- встановлює положення щодо обсягів та термінів утилізації використаної упаковки;
- цілі Директиви досягаються за допомогою визначення критеріїв і методології аналізу всього життєвого циклу упаковки.

Тобто в європейському підході вирішенні даного питання, ми бачимо комплексний підхід, який включає навіть положення не тільки щодо переробки та утилізації, а й щодо вироблення упаковки з додержанням таких технічних вимог, які зроблять процес її переробки чи утилізації легшим.

Директивою 2008/98/ЄС «Про відходи та скасування окремих Директив», в Європейському Союзі запроваджено принцип «розширеної відповідальності виробника», головною суттю якого є відповідальність суб'єктів господарювання за подальшу утилізацію використаної упаковки, в якій знаходилася їх продукція.

Усі вищезазначені директиви, це нормативно-правові акти, які, відповідно до угоди про асоціацію з ЄС, обов'язково повинні бути впровадженні в Україні, шляхом розроблення й прийняття національного законодавства та визначенням уповноважених органів [2].

Аналізуючи національне законодавство в даній сфері на відповідність європейському законодавству пропонуємо розглянути наступну таблицю:

**«Захист прав людини в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції:
проблеми, здобутки, перспективи» – 2019**

Правове регулювання поводження з відходами в Україні та ЄС		
Вид НПА	ЄС	Україна
Загальний нормативно-правовий акт в сфері регулювання відходів	Директива № 2008/98/ЄС «Про відходи та скасування окремих Директив»	Закон України № 187/98-В від 05.03.1998 «Про відходи». Чинний.
Правове регулювання захоронення відходів	Директива Ради № 1999/31/ЄС . «Про захоронення відходів».	Закону, законопроекту не існує. Повноваження, щодо захоронення відходів покладені на місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг № 467 від 04.04.2017 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з захоронення побутових відходів» - втратила чинність від 25.07.2019.
Правове регулювання відходів видобувних підприємств	Директива № 2006/21/ЄС «Про управління відходами видобувних підприємств»	Закону, законопроекту не існує. Для управління відходами даного типу застосовують положення Закону «Про охорону навколишнього природного середовища України», Закону «Про відходи» та Державних санітарних правил та норм, які передбачають загальні правила екологічного безпечного поводження з відходами.
Правове регулювання побутових відходів	Директива 94/62/ЄС «Про упаковку та відходи упаковки»	Законопроект № 4028 від 05.02.2016 «Про упаковку та відходи упаковки».
Правове регулювання відходів електричного обладнання	Директива 2012/19/ЄС «Про відходи електричного та електронного обладнання».	Закону, законопроекту не існує. Існують не офіційні тексти законопроектів, зокрема текст законопроекту, який було розроблено в рамках Проекту Twinning «Впровадження системи управління відходами електричного та електронного обладнання в Україні», який фінансується Європейським Союзом. На розгляд не поданий .
Правове регулювання відходів з електрохімічними елементами.	Директива 2006/66/ «Про батарейки і акумулятори та відпрацьовані батарейки і акумулятори».	Наказ Міністерства промисловості України, Міністерство економіки України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки № 223/154/165 від 31.12.96 «Про затвердження Положення про порядок збирання та переробки відпрацьованих свинцево-кислотних акумуляторів». Чинний.

*Таблицю розроблено авторами на підставі джерел: [3; 4].

Виходячи з даних таблиці, важливо підкреслити, що з 6 НПА ЄС, які повинні бути впроваджені в національне законодавство, впроваджено тільки 2. Серед невпроваджених НПА важливе місце займає Законопроект «Про упаковку та відходи упаковки», оскільки він, по-перше, передбачає встановлення європейської моделі принципу «розширеної відповідальності виробника». По-друге, закон вирішить ще одну проблему національного законодавства в даній сфері – низькі штрафи за правопорушення.

Абсолютна невідповідність розмірів штрафів країн ЄС та України в сфері порушення законодавства про відходи, значно гальмує вирішення питання екологічної катастрофи в Україні. Наразі законодавством передбачені наступні штрафи відповідно до КУпАП:

- за засмічення територій населених пунктів фізична особа заплатить від 340 до 1360 грн, юридична особа – від 850 до 1700 грн [5]. В країнах Європейського Союзу, зокрема в Польщі за аналогічне правопорушення штраф до 500 злотих (3500 грн) або догана [6];

- за порушення строків подання звітності щодо утворення, використання, знешкодження та видалення відходів посадова особа в Україні понесе покарання у вигляді штрафу в розмірі від 51 до 85 грн [5]. В Польщі штраф за аналогічне правопорушення становить 500 злотих (3500 грн) [6]. В Австрії за порушення фізичною особою правил поведінки з відходами становить понад 5500\$, для юридичної особи понад 10000\$ [7].

Виходячи з вищезазначеного, можна прийти до висновку, що національне законодавство в сфері правового регулювання відходів на даний момент не цілком відповідає законодавству ЄС, має суттєві прогалини та недоліки. Розміри штрафів національного законодавства, є суттєво нижчими від розмірів штрафів країн ЄС, тому вони не сприяють попередженню правопорушень. Поліпшення ситуації в даній сфері можливо у разі підвищення штрафів за правопорушення та впровадження в національне законодавство окремих нормативно-правових актів з управління по утилізації, переробки та захоронення побутових відходів, відходів електричного обладнання та видобувного підприємства (з обов'язковим впровадженням в ці НПА принципу розширеної відповідальності виробника).

Врегулювання цього питання наразі є надзвичайно важливим, оскільки за наше сьогодення зволікання заплатить наше майбутнє покоління, і, щонайменше, своїм здоров'ям.

Література:

1. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <https://regulation.gov.ua/catalogue/regulators/id18/departments-functions> (дата звернення: 04.11.2019).
2. Нормативно-правові акти ЄС, впровадження яких є обов'язковим для України, відповідно до Угоди про Асоціацію: Міністерство енергетики та захисту довкілля. URL: <https://menr.gov.ua/news/32693.html> (дата звернення: 04.11.2019).
3. Про відходи: Закон України від 05.03.1998 № 187/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80#n80> (дата звернення: 04.11.2019).
4. Про відходи електричного та електронного обладнання: Проект Закону України. URL: <http://www.twinningweee.com.ua/uk/draftweee> (дата звернення: 04.11.2019).
5. Про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 № 80731-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 04.11.2019).
6. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r.poz. 821, 1238 z późn. zm.). URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19710120114/U/D19710114Lj.pdf>
7. Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Strafprozeßordnung 1975, Fassung vom 10.02.2015. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002326>

СОКЕРЧАК Ю.В.

*Одеський державний університет внутрішніх справ
факультет підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
курсантка 304 взводу*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПІДОЗРЮВАНОВОГО ПРИ ОБРАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

В даній роботі розглянеться таке питання, як заходи забезпечення кримінального провадження, яке висвітлюється в Кримінальному процесуальному кодексі України – Розділ II і визначає процесуальний порядок обрання, зміни та скасування заходів забезпечення кримінального провадження.

Розглянемо кримінально-процесуальну теорію, так як легальне визначення заходів забезпечення кримінального провадження відсутнє. Науковці відмічають, що серед кримінально-процесуальних заходів, які забезпечують реалізацію кримінально-процесуальних норм, особливе місце займають заходи кримінально-процесуального примусу, які є заходами впливу з боку державних органів або посадових осіб на поведінку суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності, що направлений на забезпечення виконання процесуальних обов'язків, якщо вони не виконуються добровільно, або на попередження небажаних з точки зору права дій з метою забезпечення нормального руху кримінального судочинства.

Таким чином, можна стверджувати, що заходи забезпечення кримінального провадження (заходи кримінально-процесуального примусу) – це передбачені кримінально – процесуальним законом процесуальні засоби державно-правового примусу, що застосовуються уповноваженими на те органами (посадовими особами), які здійснюють кримінальне провадження, у чітко визначеному законом порядку стосовно осіб, котрі залучаються до кримінально-процесуальної діяльності, з метою досягнення дієвості кримінального провадження (для запобігання та припинення неправомірних дій, забезпечення виявлення та закріплення доказів тощо).

Відповідно до ч.2 ст. 131 КПК заходами забезпечення кримінального провадження є:

- 1) виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід (ст. ст. 133–143 КПК);
- 2) накладення грошового стягнення (ст. ст. 144–147 КПК);
- 3) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ст. ст. 148–153 КПК);
- 4) відсторонення від посади (ст. ст. 154–158 КПК);
- 5) тимчасовий доступ до речей і документів (ст. ст. 159–166 КПК);
- 6) тимчасове вилучення майна (ст. ст. 167–169 КПК);
- 7) арешт майна (ст. ст. 170–175 КПК);
- 8) затримання особи (ст. ст. 188– 192 КПК, ст. ст. 207–213);
- 9) запобіжні заходи (глава 17 ст.ст.176-213 КПК).[1]

Стаття 132 КПК визначає загальні положення, що є обов'язковими при застосуванні всіх заходів забезпечення кримінального провадження. В нормах, які регулюють порядок застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження, ці положення можуть конкретизуватися залежно від особливостей того чи іншого заходу.

Так, за загальним правилом, юридичною підставою застосування заходів забезпечення кримінального провадження є ухвала слідчого судді або суду. Втім, у виняткових випадках, визначених у КПК, заходи забезпечення кримінального провадження можуть застосовуватися і без ухвали слідчого судді, суду. Так, п. 2 глави 18 передбачає можливість затримання особи без ухвали слідчого судді, суду; ст. 168 КПК дозволяє тимчасово вилучати майно під час здійснення затримання в порядку визначеному ст. ст. 207 та 208 КПК.[2, с. 768]

Клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді подається, як правило, слідчим за погодженням з прокурором,

чи прокурором до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування. В певних випадках таким правом наділені сторони кримінального провадження. Так, відповідно ч.1 ст.160 КПК з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів мають право звернутися сторони кримінального провадження. Згідно з ч.1 ст. 171 КПК з клопотанням про арешт майна має право звернутися прокурор, слідчий за погодженням з прокурором, а з метою забезпечення цивільного позову – також цивільний позивач.

До клопотання слідчого, прокурора про застосування, зміну або скасування заходу забезпечення кримінального провадження додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання.[3, с. 256]

Під час розгляду питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження сторони кримінального провадження повинні надати слідчому судді або суду докази обставин, на які вони посилаються.

Відповідно до ч.3 ст. 132 КПК не допускається застосування заходів забезпечення кримінального провадження, якщо слідчий, прокурор не доведе, що:

а) існує обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження (зокрема, ст. 299 КПК передбачає, що під час досудового розслідування кримінальних проступків не допускається застосування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою);

б) потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, прокурора;

в) може бути виконане завдання, для виконання якого слідчий, прокурор звертається із клопотанням.[4, с. 405]

Отже, нормально в межах закону проведення досудового розслідування і судового провадження, які разом складають кримінальне провадження у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, вимагає великих зусиль організаційного і примусового характеру, які багато в чому забезпечують досягнення дієвості цього провадження. До їх застосування треба ставитись з особливою увагою, ретельно обґрунтовувати необхідність їх проведення, оскільки вони досить часто обмежують права, свободи і законні інтереси осіб, які потрапляють у сферу кримінального провадження.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України URL. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>;
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар: у 2 т. Т.1 /О.М. Бандурка, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація. Х.: Право, 2012. 768 с.;
3. Кримінальний процес в питаннях і відповідях: Загальна і Особлива частини: навч. посіб. /Л.Д. Удалова, В.В. Рожнова, Д.О. Савицький, О.Ю. Хабло. 3-тє вид., доповн. і переробл. К.: Скіф, 2013. – 256 с.;
4. Лобойко М. Кримінально-процесуальне право: Курс лекцій: Навч. посібник. К.: Істина, 2005. 405 с.

СТОЯНОВА Г.І.

*Одеський державний університет внутрішніх справ
факультет підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
курсантка 304 взводу*

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Одним із актуальних питань протягом всього існування людства залишається питання прав людини, можливість їх реалізації та захисту, а також значення діяльності суду щодо захисту прав людини.

Утвердження, забезпечення, реалізація прав людини є важливим показником в державі, який вказує на її демократичність, соціальність, а також на те, що така держава є правовою.

Гарантії дотримання прав людини та їх захисту закріплені як в національних, так і в міжнародних нормативних актах.

Так, Розділ II Конституції України, присвячений безпосередньо правам, свободам та обов'язкам людини і громадянина[1]. Крім того, в Конституції України закріплено, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (стаття 55). Відповідно до Основного Закону саме судова влада покликана не допускати неправомірних дій з боку держави відносно її громадян, іноземців чи осіб без громадянства[2].

Першим універсальним міжнародним документом в сфері захисту прав людини є Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року. Дана декларація виступає підґрунтям для всіх наступних нормативно-правових актів як національного, так і міжнародного характеру. Саме тому щороку 10 грудня весь світ відзначає Міжнародний День прав людини[3].

Дотримання прав людини є безпосереднім показником рівня законності й правопорядку в суспільстві. Чим більший рівень дотримання прав людини та можливості ефективного їх захисту, тим вищий рівень законності і правопорядку в державі. При цьому велику роль відіграють правоохоронні органи та суд.

Говорячи про ефективність діяльності суду щодо захисту прав людини однозначної відповіді надати неможна. Це зумовлено тим, що Україна є досить молодою державою та наша судова система на сьогодні потребує вдосконалення, але результати її функціонування сьогодні вказують на важливу роль суду в захисті прав людини. Згідно чинного законодавства України на суд покладено обов'язок забезпечити захист усього комплексу прав людини (соціальних, економічних, політичних, культурних, екологічних тощо), а також забезпечити право людини і громадянина звернутися до суду за захистом своїх порушених прав. Саме тому одним із основних завдань суду сьогодні є забезпечення використання права на звернення за захистом своїх прав (без перешкод і обмежень).

Станом на теперішній час судова влада досягла певних успіхів. Так, відбувається поетапний процес реформування судової влади, покликаний удосконалити судовий механізм захисту прав людини, зробити його прозорим, досконалим, ефективним, швидким та легким для громадян, відновити та підняти рівень довіри громадськості до суду.

Разом з тим, необхідність проведення судової реформи в Україні зумовлена наступними чинниками.

По-перше – необхідністю зміцнювати захист прав і свобод українських громадян відповідно до Конституції України та міжнародних документів, які є частиною національного українського законодавства, – зокрема, Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та Європейської конвенції з прав людини. Сьогодні громадянські, політичні, соціально-економічні та інші права громадян України потребують

додаткового захисту. Про це свідчать, наприклад, лідерство України серед країн Ради Європи за кількістю звернень громадян до Європейського суду з прав людини та кількістю рішень цієї судової інституції, винесених не на користь української держави[5].

По-друге – суспільна довіра до вітчизняних судів сьогодні поки що на недостатньому рівні. За результатами дослідження громадської думки, виконаного соціологічною службою Центру Разумкова спільно з Фондом “Демократичні ініціативи” ім.І.Кучеріва, тією чи іншою мірою довіряють судам лише близько чверті громадян України. Суспільна підтримка діяльності судів з початку 2011р. й до цього часу тримається на доволі низькому рівні – лише близько 6% громадян повністю підтримують діяльність вітчизняних судів.

З метою підвищення доступності правосуддя для громадян та його ефективності необхідно наступне:

- забезпечення державою можливості отримання безкоштовної консультації адвокатів в державних юридичних установах;
- визначення чіткого переліку документів, необхідних для звернення до суду та розгляду справи в суді, забезпечення відкритого доступу до зазначеного переліку та розміщення на сайті місцевого суду (або на дошці оголошень) зразків основних процесуальних документів;
- спрощення механізму судочинства, насамперед, у нескладних спорах та щодо дрібних правопорушень;
- зведення до мінімуму особистого спілкування сторін у справі з суддями і працівниками апарату суду – запровадження електронного обміну інформацією сторін і суду на всіх етапах судочинства;
- розширення мережі місцевих судів і збільшення чисельності їх суддів;
- збільшення можливостей досудового врегулювання спорів;
- запровадження недержавних судових органів – приватних судів або судів, утворених органами місцевого самоврядування;
- покращення умов перебування громадян у приміщеннях судів і проведення судових засідань[5].

Корисною для громадян може бути інформація про:

- загальну практику судових розглядів справ, типових для звичайного громадянина;
- зміст судових рішень у таких справах;
- суспільно-корисні ініціативи громадян і правозахисних організацій з питань судочинства і правосуддя.

Сподіваємося, що найближчим часом рівень довіри громадськості до суду зросте та буде підтримуватися високим рівнем захисту прав людини.

Література:

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України, 1996. № 30. С. 141.
2. Кельман М.С. Теорія держави: Навч. посібник / М-во освіти України. Львів. ін-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ України. Тернопіль, 1997. С.71.
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року Инфодиск, 2014. № 12. декаб.
4. Рабінович П. М. Європейська Конвенція з прав людини : проблеми національної імплементації (загальнотеоретичні аспекти) . Львів : Астрон, 2002. Вип. 4. С. 58. (Серія 1. Дослідження та реферати).
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. К.: Вид-во УПФ, 1995. 42 с.

СУХАНСВИЧ Л.А.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ПРАВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Юридична клініка надає допомогу населенню, студентами, які набувають практичних навичок під час діяльності в «Юридичній клініці», отримуючи при цьому професійного досвіду. Її реальна правова допомога спрямована, в першу чергу, на малозабезпечені верства населення. Але, як показує практика, кожна людина, що звертається зі своїми проблемами, отримує кваліфіковану, юридично обґрунтовану підтримку.

Усвідомлення того, що система юридичної освіти не зовсім відповідає вимогам, що є в життєвій практиці, тому на недоліки підготовки юристів за традиційною системою звертали увагу вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема В.Г. Гончаренко, П.А. Смірнов, В.М. Сущенко, Є.Е. Цибарт та інші. Ця проблема зумовлює необхідність застосування якісно нових форм та методів підготовки фахівців, для того щоб молоді спеціалісти правники були спроможні одразу після здобуття освіти виконувати покладені професійні завдання. Такою новою формою набуття практичного професійного досвіду для майбутніх правників стала юридична клініка. Особливості становлення та діяльності юридичних клінік у своїх працях розглядали М.В. Дулеба, В.А. Єлов, П.Є. Казанський, А.О. Люблінський, В.В. Молдован, та інші.

Метою дослідження є наголосити на необхідність закріплення правового статусу і обов'язку фінансування діяльності клінік з боку держави, яка на законодавчому рівні залишається невизначеним і до сьогодні.

Юридична клініка функціонує у вигляді структурного підрозділу юридичного закладу вищої освіти чи факультету, фінансується за рахунок ресурсів відповідного вищого навчального закладу. Діяльність юридичних клінік, згідно з положеннями Стандартів, повинна бути спрямована на забезпечення практичної підготовки студентів закладів вищої освіти та сприяння розумінню ними соціальної ваги юридичної професії та вирішенню соціальних проблем. На перше місце Стандарти поставили навчальну функцію юридичних клінік, спрямовану на оволодіння студентами практичними аспектами юридичної професії.

Фінансування юридичної клініки, що функціонує у вигляді структурного підрозділу юридичного вищого навчального закладу чи факультету, відповідно до Стандартів, мало б здійснюватися за рахунок ресурсів відповідного вищого навчального закладу. Та загальновідомим є той факт, що питання фінансового забезпечення, юридичні клініки сьогодні вирішують самостійно шляхом отримання грантів, залучення спонсорських коштів, але доцільнішим вбачається законодавче закріплення обов'язку фінансування діяльності клінік з боку держави, що дало б змогу забезпечити належну організацію роботи, впровадити новітні технології в процес клінічної освіти, зробити можливою реалізацію багатьох освітніх проектів [1].

Не маючи досвіду, студенти керуються тільки вивченими у межах програми знань та законодавчою базою. На допомогу студентам завжди приходять керівник юридичної клініки. Адже учасниками даного структурного підрозділу є керівник, викладачі-куратори, координатори та консультанти, які постійно взаємодіють із відповідними кафедрами права свого навчального закладу.

Керівник є центральною фігурою юридичної клініки, він може обіймати за сумісництвом посаду викладача-куратора клініки за певною спеціалізацією. Така співпраця дає можливість

не тільки надати необхідну юридичну допомогу населенню, але й уникнути непоправних помилок у долі людини, яка потребує допомоги.

Координатори юридичної клініки відповідають за певний напрям діяльності. Вони виконують управлінські функції під загальним наглядом керівника юридичної клініки, спрямовують діяльність студентів у необхідній правовій галузі.

Основну роботу в клініці здійснюють консультанти. Це студенти-юристи старших курсів напряму підготовки «Право». Саме вони спілкуються з представниками населення, що потребують юридичної підтримки. Надання допомоги під керівництвом викладачів-кураторів у відповідних галузях права дає можливість майбутнім юристам поглибити власні професійні знання, більш детально розглянути законодавчу базу держави [2].

Метою роботи юридичної клініки є:

- підвищення рівня практичних знань, умінь і навичок студентів юридичної спеціальності;
- формування правової культури громадян;
- забезпечення доступу представників соціально вразливих груп суспільства до правової допомоги;
- підготовка та навчання студентів у русі дотримання й поваги до принципів верховенства права, справедливості і людської гідності;
- впровадження в навчальний процес елементів практичної підготовки студентів-правників у сфері юридичних послуг [3].

Зважаючи на те, що нині в нашій країні діє освітня модель, яка спрямована на засвоєння студентами інформації у вигляді теоретичних знань, а сучасний ринок праці все більше висуває вимоги не до конкретних знань, а до компетенції фахівців та практичних навичок, «Юридична клініка» є джерелом отримання певних знань та практичних умінь для молоді, що ґрунтується на конкретних справах у юридичному та законодавчому просторі.

Сутність діяльності юридичних клінік України розкривають такі принципи, як: повага до права, справедливість, людська гідність; спрямованість на захист прав і свобод людини; гуманізм; законність та верховенство права; об'єктивність; безоплатне надання правової допомоги; конфіденційність та добросовісність [1].

Студент, працюючи в юридичній клініці, має можливість застосувати отримані теоретичні знання на практиці без відриву від навчання. Він під наглядом викладачів надає правову допомогу своїм клієнтам. Юридичні консультації супроводжуються складанням правових документів. Консультування юридичні клініки ведуть або у всіх справах без винятку, або в тих галузях, на яких спеціалізуються. Інколи ці спеціалізації вимагають особливої кваліфікації (медичне право, податкове право, тощо) [4].

Таким чином, слід зазначити необхідність законодавчого визначення статусу юридичних клінік в Україні та закріплення обов'язку фінансування діяльності клінік з боку держави. Така необхідність пояснюється тим, що діяльність юридичних клінік виглядає нестабільною через відсутність гарантованих джерел фінансування і в разі втрати спонсорської підтримки існує загроза припинення їх діяльності.

Література:

1. Про затвердження типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України: Наказ Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0956-06> (дата звернення: 28.11.2019).
2. Кравчук М. В., Мудрак Р. М., Юридична клініка – інноваційний напрямок розвитку правової освіти в Україні: Київ, 2014. С. 5-6.
3. Галай В. Юридичні клініки як суб'єкт захисту прав пацієнтів в Україні. *Право України*. 2009. № 9. С. 105.

4. Лоджук М. Т., Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога: монографія. Київ: Право, 2015. С. 43.

ТЕЛЕНЧІ С.В.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студент 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ЩОДО ПИТАННЯ ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ВАКЦИНАЦІЇ

Кожен рік перед початком начального року традиційно загострюється проблема між державою та громадянами які не бажають робити щеплення своїм дітям. Натомість держава діє через помилкові відомості, залякування населення і звичайно ж через тиск на соціум не дозволяючи відвідувати дитячі початкові заклади нещепленим дітям. Тим самим перешкоджаючи конституційному праву громадян на отримання освіти.

Згідно ст.53 Конституції України, розділ «Права, свободи, та обов'язки людини і громадянина» кожна людина має право на освіту [1]. Держава забезпечує доступність дошкільної та повної загальної середньої освіти. Згідно ст.21 Конституції України права і свободи є невідчуженими та непорушними.

Існують непоодинокі випадки, коли лікарі порушують ці права, тому що Згідно ст.15 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» прийом дітей до навчальних та інших дитячих закладів проводиться за наявності відповідної довідки закладу охорони здоров'я. [2] Довідка видається на підставі даних медичного огляду дитини, якщо відсутні медичні протипоказання для її перебування у цьому закладі, а також якщо їй проведено профілактичні щеплення згідно з календарем щеплень. Дітям, які не отримали профілактичних щеплень згідно з календарем щеплень, відвідування дитячих закладів не дозволяється. Це відбувається абсолютно у всіх медичних закладах. Лікарі не повинні визначати може дитина відвідувати дитячий навчальний заклад на підставі інших даних крім одного, здорова дитина чи ні.

Якщо говорити про Європейські країни то в деяких країнах добровільна вакцинація. В таких країнах розвинена медицина і великий відсоток довіри до лікарів. В Австрії щеплення абсолютно добровільне. Там дотримуються думки, що батьки повністю відповідають за життя і здоров'я своїх дітей

В Норвегії вакцинація – звичайна справа. Але держава тут не стежить за проведенням процедур, все залишається на батьках. На них не тиснуть, вони самі приймають рішення. Взагалі вся медицина в цілому в Норвегії дуже демократична. Але при цьому 90% населення все ж роблять щеплення, адже дуже високий рівень медицини і також працюють просвітницькі програми які впливають на такий високий відсоток. Тому саме тут дуже високий рівень здорового населення і епідемій практично не буває.

В Іспанії також скасоване обов'язкове щеплення. Тут охоче роблять щеплення і взагалі відвідують педіатрів. Адже рівень охорони здоров'я досить розвинений. Іспанія посідає 3 місце за ефективністю медицини у світі. При закінченні процедури тут видають міжнародний сертифікат, який визнається країнами ЄС і США, про те, що ви пройшли основну вакцинацію.

В Нідерландах програма добровільна, але населення довіряє системі охорони здоров'я і добре проінформоване. Прострочені препарати відразу утилізують, за цим уважно стежать органи, також закупаються дуже якісні вакцини. У навчальних закладах нікого не вакцинують, батьки самі повинні піклуватися про це питання.

Швеція заборонила обов'язкову вакцинацію, посилаючись на «серйозні проблеми зі здоров'ям» і той факт, що вони порушують конституційні права громадянина обирати собі лікування на свій розсуд

Багато з цих країн входять в топ 10 країн за ефективністю медицини і топ 10 за рівнем здоров'я населення. Всього в рейтингу за ефективністю медицини 56 країн, Україна не увійшла до рейтингу. А за рівнем здоров'я населення Україна посідає 93 місце. Це говорить про те що в Україні дуже низький рівень медицини і погана якість надання медичних послуг. Тому рівень довіри до вакцин і якості проведення щеплення дуже низький.

Для того щоб уникнути проблем з щепленням ми вважаємо за доцільним зробити це правом, а для того щоб кількість бажаючих зробити щеплення зросла, потрібно підвищити якість надання медичних послуг, зробити інформаційну компанію, та закуповувати якісні вакцини.

Література:

1 Конституція України № 2680-VIII від 07.02.2019
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-16> (дата звернення 26.11.2019).

2 Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України № 2530-VIII від 06.09.2018 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-19> (дата звернення 26.11.2019).

ТИЩЕНКО С.М.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студент 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ГРОМАДЯН НА ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗА ЗАБРУДНЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля належить до основних, природних прав і закріплене в ст. 50 Конституції України [1]. У статті 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2] йдеться про безпечне для життя та здоров'я навколишнє природне середовище, також зазначене право закріплене і у міжнародних правових актах. Можна сказати, що це право кожного громадянина вимагати дотримання еколого-правових приписів, якому відповідає обов'язок кожного і держави по його забезпеченню. В цих же актах закріплене і право на відшкодування за його порушення. Саме це питання і привертає увагу до себе багатьох науковців.

Метою цієї публікації є визначення проблем реалізації права на відшкодування заподіяної шкоди здоров'ю людини, яка спричинена несприятливим впливом навколишнього природного середовища та можливих шляхів їх подолання.

Захист прав громадян на безпечне навколишнє природне середовище та відшкодування за порушення цього права було предметом дослідження В. В Костицького, Ю. В Костюка, А. В. Ткаченка та інших правників.

Чинне законодавство України не передбачає екологічної відповідальності як самостійного виду юридичної відповідальності, а серед науковців та практиків точаться дискусії самостійності такого виду відповідальності. Не зважаючи на це, законодавство України встановлює особливий порядок відшкодування шкоди, заподіяної довкіллю, складові якого є відмінними від правил притягнення до дисциплінарної, адміністративної, цивільної чи кримінальної відповідальності. Мова йде про визначення розміру шкоди, заподіяної довкіллю, відповідно до спеціальних методик і такс.

У ст.ст. 49, 68, 69 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2] закріплено, що для відшкодування заподіяної шкоди, яка була заподіяна шляхом забруднення природного середовища, використовуються такі методи: 1) оформленням листа тимчасової непрацездатності для працівників через хвороби, які були викликані забрудненням навколишнього середовища, також виробничого середовища; 2) оформленням інвалідності з причин, які були пов'язані з дією на здоров'я людини несприятливого навколишнього середовища; 3) надати допомогу заходами суспільно-фінансового захисту, пільг і відшкодувань постраждалим громадянам, від несприятливих дій забрудненого навколишнього середовища; 4) застрахувати своє здоров'я та власність від можливої шкоди заподіяною від забруднення навколишнього середовища; 5) відшкодувати заподіяну шкоду на здоров'я та безпеку, а також за пошкоджену або знищену власність людей через судову постанову.

Відшкодування, відповідно до положень ст. 69 Закону «Про охорону навколишнього природного середовища» [2], реалізується лише в частині тієї шкоди, яка підлягає грошовій оцінці. Таким чином, про відшкодування шкоди здоров'ю людей, завданої негативним впливом навколишнього природного середовища, можливо говорити умовно. Така шкода не може бути відшкодована. Вона може бути лише компенсована.

Частиною екологічної шкоди може бути також завдання фізичним особам моральних страждань у зв'язку з неможливістю продовжувати активне громадське життя, втратою роботи, а також з фізичним болем, пов'язаним з пошкодженням здоров'я або у зв'язку з захворюванням, понесеним в результаті моральних страждань. Така шкода іменується моральною шкодою, і коли пошкодження чи знищення природних об'єктів викликає такі моральні страждання, позови про компенсацію моральної шкоди також можуть пред'являтися в контексті юридичної відповідальності за порушення норм екологічного права. Відшкодування моральної шкоди здійснюється відповідно до положень ст.ст. 23, 1167, 1168 Цивільного кодексу [3].

Стаття 9 Закону «Про охорону навколишнього природного середовища» закріплює права подання до суду заяв до держструктур, компаній, закладів, підприємств і громадян про компенсацію збитку, заподіяної їх здоров'ю та власності в результаті негативного впливу на екологію природи, також право на оспорування в судовому порядку рішень, дій або бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх керівних осіб про порушення екологічних прав людей в порядку, який був передбачений законом [1]. Шкода, відшкодовується коштом державного або місцевого бюджетів, якщо вона заподіяна протиправною дією чи бездіяльністю органів держави та їх посадових осіб, а також внаслідок прийняття рішення, що не відповідає вимогам закону.

Отже, в нашій країні існує декілька прогалин у застосуванні та контролі виконання права на відшкодування за заподіяну шкоду навколишнім природним середовищем. Особливу увагу треба звернути на законодавчу базу, а саме на те, що більшість законів, які закріплюють це право, мають бланкетний характер, що уповільнює реалізацію цього права. Для подолання зазначених недоліків вважаємо за доцільне створити окремий закон, який би об'єднав всі положення з цього питання. Також, потрібно збільшити контроль та нагляд за органами, які реалізують дотриманням цього права і проводити освітню діяльність серед громадян, щоб збільшити їх обізнаність про свої права та як їх відстоювати.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (із наступними змінами 21.02.2019) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 21.11.2019).

2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 254к/96-ВР (із наступними змінами 12.10.2018) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1264-12> (дата звернення 21.11.2019).
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV (із наступними змінами 18.01.2013) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 21.11.2019).

ТКАЧУК С.П.

*аспірант Хмельницького університету
управління та права*

АНАЛІЗ ЗМІН ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ВРЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

У вересня 2019 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель» [1] (далі – Закон), згідно з яким фактично запропоновано викласти в новій редакції Закон України «Про публічні закупівлі» [2]. Окрім цього, внесені відповідні зміни до окремих законодавчих актів, які, здебільшого, носять редакційний та уточнюючий характер.

Аналіз запропонованих змін дає підстави стверджувати наступне. По-перше, прийнятий Закон багато в чому дублює положення чинного Закону України «Про публічні закупівлі» [2] та не передбачає кардинальних змін у здійсненні публічних закупівель. Основними його новаціями є скасування у майбутньому інституту тендерних комітетів, можливості здійснення закупівель через централізовані закупівельні організації, запровадження нових процедур закупівлі (спрощеної закупівлі, торгів із обмеженою участю), електронного каталогу, критерію оцінки тендерних пропозицій за вартістю життєвого циклу тощо. На нашу думку, зазначені новації було б доцільніше реалізувати шляхом внесення змін до чинного Закону України «Про публічні закупівлі» [2], а не викладати його у новій редакції, що полегшувало б застосування норм замовниками та учасниками процедури закупівлі.

По-друге, згідно з п. 3 ч. 1 ст. 1 нового Закону, з метою «протидії «ціновому демпінгу»» (як про це зазначалося у пояснювальні записці до відповідного законопроекту) [3] запроваджено новий термін «аномально низька ціна тендерної пропозиції». Вважаємо, що за своїм характером даний інструмент виглядає декларативним, адже не містить відповідних механізмів протидії зловживань у цій сфері, оскільки відповідно до ч. 14 ст. 29 цього Закону відхилення аномально низької тендерної пропозиції є правом замовника, а тому не сприятиме подоланню корупційних ризиків.

Також, слід наголосити, що відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону «заплановані закупівлі включаються до річного плану закупівель, який безоплатно оприлюднюється замовником разом із змінами до нього в електронній системі закупівель протягом п'яти робочих днів з дня затвердження річного плану та змін до нього». Водночас, необхідно зауважити, що у Законі не визначені загальні вимоги щодо терміну затвердження такого плану.

Крім того, у Законі конкурентні процедури закупівель доповнено новим видом – торги із обмеженою участю (розділ VI), які застосовуються у разі «потреби попередньої перевірки кваліфікації учасників кваліфікаційного відбору...». У свою чергу, у Законі не визначені принципи та підстави для застосування цієї процедури порівняно із іншими процедурами. Зокрема, на нашу думку, доцільно уточнити придбання яких робіт, товарів або послуг повинне бути предметом такого виду закупівлі.

Окремо хотілося б підкреслити, що недостатньо конструктивними та переконливими вважаємо закріплені вимоги до уповноваженої особи, а саме, що «уповноважена особа повинна мати вищу освіту», «уповноважені особи можуть пройти навчання з питань

організації та здійснення закупівель (ч.ч. 7, 8 ст. 11 Закону). На нашу думку, більш коректним було б встановити чіткі професійні вимоги до зазначених осіб.

Відповідно до ст. 14 Закону запроваджено спрощену процедуру закупівлі, яка передбачена для придбання «товарів, робіт і послуг, вартість яких дорівнює або перевищує 50 тисяч гривень та є меншою за вартість, що встановлена в пунктах 1 і 2 частини першої статті 3 цього Закону» (закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 200 тисяч (1 мільйон) гривень, а робіт – 1,5 мільйона (5 мільйонів) гривень). Вважаємо, що запропонований підхід потребує додаткового обґрунтування, оскільки суттєве скорочення вартості допорогової закупівлі може негативно вплинути на ефективність діяльності замовників, насамперед, державних та комунальних підприємств.

Окремої уваги заслуговує положення ст. 16 Закону, згідно з якою замовник може визначити на власний розсуд кваліфікаційні критерії процедури закупівлі (наявність в учасника процедури закупівлі обладнання, матеріально-технічної бази та технологій, відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання та досвід, фінансової спроможності, тощо). Враховуючи те, що Закон не містить у своєму змісті механізмів встановлення таких критеріїв, можна стверджувати, що це може призвести до встановлення дискримінаційних вимог замовників до учасників. Аналогічні зауваження доцільно висловити також й щодо положень ст. 23 Закону в частині визначення технічної специфікації до предмета закупівлі.

Окрім цього, відповідно до п. 13 ч. 1 ст. 17 Закону замовник приймає рішення про відмову учаснику в участі у процедурі закупівлі, якщо «учасник процедури закупівлі має заборгованість із сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) крім випадку, коли такий учасник здійснив заходи щодо розстрочення і відстрочення такої заборгованості у порядку та на умовах, визначених законодавством країни реєстрації такого учасника». На нашу думку, встановлення такої норми без конкретизації розміру податкової заборгованості учасника, періоду, протягом якого ця заборгованість існує, не відповідає принципам публічних закупівель, передбачених ст. 5 Закону (недискримінація учасників та рівне ставлення до них; об'єктивне та неупереджене визначення переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі) та може обумовлювати відповідні корупційні ризики.

До того ж, положення ч. 3 ст. 18 Закону, згідно з яким «у разі якщо скарга внесена до реєстру скарг і щодо неї сформована реєстраційна картка, така скарга не може бути відкликана», є дискусійним у правовому відношенні, оскільки як подання, так і відкликання скарги є правом суб'єкта оскарження.

Що стосується змін до інших законодавчих актів, зокрема, до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [4], то слід зазначити, що, по-перше, дещо сумнівною, на наш погляд, є пропозиція внести зміни до ч. 3 ст. 38 КУпАП та встановити більш тривалі строки накладення адміністративних стягнень за вчинення правопорушень, передбачених статтею 164-14 КУпАП (протягом шести місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення).

За загальним правилом відповідно до ч. 1 ст. 38 КУпАП, адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні – не пізніше як через два місяці з дня його виявлення, за винятком випадків, коли справи про адміністративні правопорушення відповідно до цього Кодексу підвідомчі суду (судді). Із цього правила законодавець вже зробив виключення для правопорушень, пов'язаних із корупцією, а також правопорушень, передбачених статтями 164-14 «Порушення законодавства про закупівлі», 212-15 «Порушення порядку надання або отримання внеску на підтримку політичної партії, порушення порядку надання або отримання державного фінансування статутної діяльності політичної партії, порушення порядку надання або отримання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації або агітації з всеукраїнського або місцевого референдуму» та 212-21 «Порушення порядку подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду, звіту

партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру» КУпАП. Зокрема, у чинній ч. 3 ст. 38 КУпАП передбачено, що адміністративне стягнення за вказані правопорушення може бути накладено протягом трьох місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення [4].

Правопорушення, передбачені ст. 164-14 КУпАП (у редакції нового Закону), самі по собі, на нашу думку, навряд чи є настільки суспільно шкідливими та складними для виявлення, щоб встановлювати більш тривалі (порівняно зі статтями 212-15 та 212-21 КУпАП) строки для накладення стягнень за їх вчинення. З пояснювальної записки до вказаного законопроекту також незрозуміло, чому строк накладення адміністративного стягнення за перелічені адміністративні проступки має бути більшим від встановленого.

Крім того, на наш погляд, внесення відповідних змін до частини третьої статті 38 КУпАП може започаткувати небезпечний прецедент постійного розширення переліку правопорушень, строк накладення стягнень за які буде значно збільшуватися без належних підстав.

По-друге, у ч. 5 ст. 164-14 КУпАП (у редакції нового Закону) встановлюється відповідальність за невиконання рішення органу оскарження, яким у даному випадку є Антимонопольний комітет України відповідно до п. 17 ч. 1 ст. 1 Закону). При цьому в ч. 2 ст. 166-4 КУпАП вже передбачена відповідальність за ухилення осіб, зазначених у частині першій цієї статті, від виконання рішень Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень, чи несвоєчасне виконання їх рішень. Таким чином, норми прийнятого Закону, який ще не введений в дію, дублюють чинні, а відтак їх внесення є недоцільним.

Крім того, Конституція України [5] гарантує кожному судовий захист його прав у межах конституційного, цивільного, господарського, адміністративного і кримінального судочинства України, згідно зі ст. 55 Основного Закону України. При цьому умисне невиконання судового рішення відповідно до статті 382 Кримінального кодексу України визнається кримінально караним злочином [6].

Також варто зауважити, що положення частин третьої та шостої ст. 166-14 КУпАП (у редакції нового Закону) дублюють один одного в частині встановлення відповідальності за «придбання товарів, робіт і послуг до/без проведення процедур закупівель/спрощених закупівель, відповідно до вимог закону».

Взагалі, на нашу думку, закріплення у ст. 166-14 КУпАП вичерпного переліку порушень законодавства про закупівлі є помилковим, оскільки у разі зміни регулятивного законодавства у даній сфері перегляду потребуватиме також перелік його порушень, відповідальність за які передбачена в КУпАП.

Безперечно, остаточні висновки щодо раціональності запровадження нових змін щодо врегулювання відносин у сфері публічних закупівель можна буде зробити тільки після певного проміжку часу. Проте, на нашу думку, очікувати ефективної діяльності у сфері здійснення публічних закупівель завдяки вищезазначеним змінам, не варто. Однак, у свою чергу, треба зробити висновок, що одним з основних завдань на сьогодні безперечно є приведення законодавства у досліджуваній сфері у відповідність до вимог європейських стандартів, закріплених у відповідних Директивах ЄС.

Література:

1. Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель : Закон України від 19 вересня 2019 р., № 114-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-20> (дата звернення: 27.11.2019).

2. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 грудня 2015 р., № 922-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#n608> (дата звернення: 27.11.2019).

3. Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель : проект Закон України

від 29 серпня 2019 р., № 1076. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66307 (дата звернення: 27.11.2019).

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р., № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 27.11.2019).

5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р., №254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 27.11.2019).

6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р., № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 27.11.2019).

ТРУСИЛО Є. Ю.

*Одеський державний університет внутрішніх справ
факультет підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
курсанта 304 взводу*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ, ЩО ВИНИКАЮТЬ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Як зазначається в Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються найвищою соціальною цінністю.[1, ст.141]

Здійснення захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, що кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура, наведена виступає завданням кримінального провадження.[2, ст. 88]

Так кримінальне провадження є необхідним засобом або так званим інструментом забезпечення захисту особи, суспільства та держави в цілому. Кримінальне провадження як відомо складається із певних стадій, серед них виділяють: досудове розслідування, судове провадження в першій інстанції, судове провадження з перегляду справи та виконання судових рішень.

Кожна з наведених стадій має певні етапи які до неї входять, що до досудового розслідування то її етапами є внесення відомостей до Єдиного реєстру досудовий розслідувань, повідомлення про підозру, слідчі дії, закінчення досудового розслідування. Судове провадження в першій інстанції володіє такими етапами як підготовче провадження, судовий розгляд, винесення судового рішення. Певні етапи має і судове провадження з розгляду судових рішень, а саме: провадження в суді апеляційної інстанції, провадження в суді касаційної інстанції та провадження за нововиявленими обставинами. Та остання стадія виконання судових рішень, має такі етапи, як набрання рішення законної сили, звернення судового рішення до виконання вироку, вирішення питань, які виникають потім.[5, ст. 544]

Відомо, що багато науковців, професорів, вчених, теоретиків та практиків стверджують, що така стадія як досудове розслідування є найважливішою в тому, що така стадія повинна бути забезпечена належним, правильним, справедливим, законним та достатнім виконанням так, як на цій стадії встановлюють особу яка обвинувачена і підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення як саме винна особа.

Повна характеристика такої складової діяльності як досудове розслідування кримінальних справ, потребує комплексного аналізу її кримінально – процесуального

регулювання, криміналістичного і організаційного забезпечення, етики і психології провадження.[4, ст. 198]

Зазначена стадія виходячи із сказаного вище має важливе значення, але реалі цього зовсім інші. Така стадія на даний момент має певні проблеми в своєму повному та ефективному здійсненні. Результатом здійснення доної стадії в такому порядку несе за собою не дуже сприятливі результати.

Таким результатами є низький рівень довіри населення до судової влади та правоохоронних органів. Відповідно до цього держава з метою повного подолання такого негативного явища як недовіра населення до судової влади та правоохоронних органів здійснює низьку певних реформ, які представляють собою необхідні зміни та поновлення, які необхідні для виконання наведеної вище мети.

Причиною такого негативного результату є наявність певних актуальних проблем, які існують вже довгий час. Серед них виділяють такі проблеми організаційного характеру, а саме: низьке фінансове забезпечення, недостатнє кадрове забезпечення, неналежне технічне та інформаційне забезпечення.

Що ж до фінансового забезпечення та тут ситуація очевидна. Велика відповідальність та об'ємний обсяг роботи, яка покладається на слідчого та виконується ним витикає у місний обсяг роботи, яка покладається на слідчого та виконується ним витикає у зовсім малий грошовик вираз не говорячи про те що такий вираз відповідає європейським стандартам він є зовсім малим для нормального життя та для продуктивної роботи слідчого в подальшому. Така проблема являється зародком іншої не менш серйознішої проблеми як корупція, яка являється празитом, який розвивається в середині певного органу і робить його зовсім не придатним для виконання певних завдань щодо охорони суспільства та держави.

Проблема кадрового забезпечення є не менш загрозливішою за попередню, а саме недостатністю компетентних працівників, що проявляється в повній завантаженості, а саме те що на одного слідчого приходиться понад 100 справ, що не дає йому навіть фізично справитися з усіма.

Недостатнє технічне забезпечення проявляється в недостатньому забезпеченні певною технікою, наприклад принтери, службовий автомобіль, персональний комп'ютер, засобами зв'язку, та іншими спеціальними технічними приладами, які необхідні для виконання покладених повноважень.

І також проблема інформаційного забезпечення знаходить своє відображення в сільських місцевостях. Тобто це говорить про те, що в сільських місцевостях немає ані телефонного зв'язку ані інтернету, що автоматично робить виконання певних необхідних завдань та повноважень неможливими.

Виходячи з вище наведених проблем можна сказати, що здійснення своїх повноважень, як судової влади так і правоохоронними органами та охорона прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та безпеки, довкілля, конституційного устрою, забезпечення миру і безпеки людства від злочинних посягань буде поступово зменшуватися.[3, ст. 131]

Висновком можна стверджувати те, якщо зазначені проблеми будуть і далі існувати так і далі вони будуть заважати здійсненню покладених завдань та повноважень.

Література:

1. Конституція України. // Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст.141;
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. // Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст.88;
3. Кримінальний кодекс України. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст.131;

4. Кримінальний процес України: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / За ред. Ю.М. Грошевого, В.М. Хотенця. Х.: Право, 2000. 198 с.;

5. Кримінальний процес: підручник./за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного К.: “Центр учбової літератури”, 2013 544 с.

ФІЛАТОВ В. В.

*доцент кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Університету митної справи та фінансів (м. Дніпро),
кандидат юридичних наук*

ЗАХИСТ МАЙНОВИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Від початку збройного конфлікту у 2014 році влада України постала перед доволі значними викликами у сфері прав і свобод громадян. Численні правопорушення в зоні воєнних дій, призвели до вкрай негативних ситуацій, зокрема: утвердження принципу безкарності, активізації загроз життю, та здоров'ю громадян, порушенню їхніх майнових прав. Остання проблема досі залишається невирішеною, адже недосконалість законодавства у сфері статусу постраждалих від збройного конфлікту фактично унеможливило захист їхніх майнових прав. Передусім йдеться про розгалуженість нормативно-правових актів, їхню декларативність та суперечливість (як внутрішню, так і зовнішню). Внаслідок недосконалості законодавства також гальмується розвиток відповідної судової практики, що негативно позначається на авторитеті судової системи в цілому.

Необхідно відзначити, що до вищевказаних проблем додається нерозвиненість практики застосування в Україні норм міжнародного гуманітарного права. Держава не була готова до зовнішньої військової агресії, і внаслідок, не забезпечила ратифікацію ключових міжнародно-правових документів, які захищають майнові права громадян в умовах збройного конфлікту. Також питання статусу та гарантій для таких осіб дуже часто стають предметом політичної спекуляції в Українському парламенті. Наприклад, вже декілька років у Верховній Раді України перебувають законопроекти «Про відшкодування шкоди, завданої терористичним актом» та «Про відшкодування шкоди, заподіяної громадянам терористичним актом та внаслідок проведення антитерористичної операції». Прийняття цих законів дало б змогу вирішити проблему захисту майнових прав громадян в умовах зовнішньої військової агресії. Таке затягування з прийняттям пов'язане з небажанням держави брати на себе тягар відшкодування майнової шкоди.

Враховуючи ситуацію та недоліки законодавства, можна запропонувати наступні шляхи вирішення проблеми захисту майнових прав громадян в умовах зовнішньої військової агресії:

– імплементація міжнародного гуманітарного права (дасть змогу підвищити ефективність правового регулювання статусу постраждалих від збройного конфлікту);

– прийняття окремого законодавчого акту щодо статусу переселенців та осіб, які постраждали внаслідок терористичної діяльності та військової агресії (сприятиме деталізації методів та форм відновлення майнових прав);

– запровадження чітких та зрозумілих критеріїв оцінки майнової шкоди, завданої збройним конфліктом (на їхній основі можна розбудувати механізм встановлення причинних зв'язків між втратою майна та збройним конфліктом, а також механізм компенсації такої шкоди);

– розробка та затвердження чіткого плану дій в рамках Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб (дозволить впорядкувати та скоординувати діяльність органів виконавчої влади при реалізації політики держави у сфері переселенців);

- налагодження конструктивної співпраці з постраждалими від збройного конфлікту та органами соціального захисту населення (дасть змогу узгодити інтереси суспільства та влади);
- деполітизація ініціатив, пов'язаних зі статусом постраждалих від збройного конфлікту (підвищить авторитет влади та послабить соціальну напруженість в українському суспільстві).

Запропоновані шляхи вирішення проблеми захисту майнових прав в умовах зовнішньої військової агресії мають доволі важливе значення, адже спрямовані на врегулювання конфлікту інтересів держави та постраждалих. Так, імплементація норм міжнародного гуманітарного права до законодавства України дозволить функціонально розширити ті гарантії, які держава має надавати постраждалим від збройного конфлікту. Фактично, відбудеться удосконалення вітчизняного законодавства за рахунок рецепції позитивного світового досвіду. У свою чергу, індивідуалізація статусу переселенців та постраждалих на законодавчому рівні створить ефективну модель взаємодії влади і переселенців. Зокрема, кожен постраждалий отримає чіткий алгоритм захисту власних майнових прав. Важливе практичне значення має система критеріїв оцінки майнової шкоди, які дозволять чітко окреслити механізми визначення причинно-наслідкових зв'язків між втраченим майном та збройним конфліктом.

Окремим перспективним напрямком є позиціонування у плані дій до Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб чітких кроків щодо гарантування майнових прав постраждалих від збройного конфлікту. Ці кроки повинні полягати у розробці механізмів документування фактів знищення чи пошкодження майна, а також у запровадженні системи доказування майнової шкоди. Неодмінно слід згадати і про доцільність створення неурядових організацій, які захищатимуть права переселенців та осіб, які зазнали майнової шкоди під час збройного конфлікту. Це стане проявом становлення в Україні громадянського суспільства та розбудови партнерських відносин між владою та громадськістю. Стосовно деполітизації ініціатив, пов'язаних зі статусом постраждалих від збройного конфлікту, необхідно надати усім законодавчим ініціативам статусу невідкладних, адже Верховна Рада України повинна усвідомити, що доля цих громадян залежить від політичної волі депутатів. Перш за все, це іміджеве питання для України, оскільки формує думку світової спільноти про державу. З іншого боку, захист інтересів власних громадян це ключова внутрішня функція держави, якою не слід нехтувати. Усі запропоновані вище шляхи, повністю корелюються з напрямками та принципами правосуддя перехідного періоду, на етапі якого перебуває сучасна Українська держава.

Недосконалість національного механізму захисту майнових прав в умовах збройного конфлікту змушує громадян шукати правди у Європейському суді з прав людини, що також негативно позначається на іміджі судової системи України. При чому у своїх рішеннях ЄСПЛ наголошує на необхідності вирішення питання залишкової юрисдикції України над її тимчасово окупованими територіями. Якщо така юрисдикція буде підтверджена, держава буде відшкодовувати громадянам шкоду за знищене або пошкоджене майно. Такий обов'язок передбачений і напрямками так званого «перехідного правосуддя», на етапі якого перебуває Українська держава. До речі, принципи перехідного правосуддя також передбачають моральну сатисфакцію за неможливість користування майном, яке не було пошкоджене, але перебуває на тимчасово окупованих територіях України.

Підводячи підсумки зазначимо, що проблема захисту майнових прав громадян в умовах зовнішньої військової агресії є доволі гострою для сучасної української держави. Від початку конфлікту на Сході України та анексії півострова Крим минуло декілька років, утім державі так і не вдалося розбудувати ефективну політику у сфері захисту постраждалих. На сьогодні можна визначити декілька передумов існування цієї проблеми: політична (небажання влади глобально вирішувати проблеми переселенців); соціально-економічна (відсутність фінансових ресурсів для формування фонду відшкодування майнової шкоди постраждалим); організаційна (відсутність досвіду роботи в умовах тимчасової окупації територій); правова

(недосконалість законодавства та нерозвиненість відповідної судової практики); ідеологічна (соціальна відчуженість переселенців, яка заважає відстоювати власні права і законні інтереси). У сукупності ці передумови призвели до ситуації, коли постраждала особа майже у більшості випадків залишається сам на сам зі своїми проблемами, що неприпустимо в соціальній, правовій державі. Однак останні рішення влади та тенденції в практиці дають підстави стверджувати, що найближчими роками ця проблема може бути вирішена.

ХЛИСТОВА А.А.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН НА РОЗПОРЯДЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Земля є найбільшою цінністю й національним надбанням народу. Відповідно до норм Земельного кодексу України, земельні відносини – це відносини щодо володіння, розпорядження та користування землею, вступати в які можуть громадяни, державні органи, органи місцевого самоврядування та юридичні особи [1]. Саме тому проблема забезпечення реалізації права громадян на розпорядження земельними ресурсами взагалі, та землями сільськогосподарського призначення зокрема, була й залишається вельми актуальною в умовах сучасної України. Адже на практиці реалізація зазначеного права ускладнюється недосконалістю законодавчого регулювання та системи управління.

Проблема управління землями сільськогосподарського призначення є надзвичайно актуальною, тому що не може бути реалізована на практиці.

Проблему управління землями сільськогосподарського призначення досліджували багато вчених, а саме: О.С. Власюк, Я.М. Гадзало, Л.Я. Новоковський, Т.О. Паутова, Г.І. Шарий та багатьох інших. Не зважаючи на повноту досліджень вказаних науковців, питання реалізації цього права на практиці в Україні залишається відкритим.

Метою дослідження є актуалізація питання забезпечення прав громадян на розпорядження земельними ресурсами в Україні, враховуючи світовий досвід та тенденції.

В Україні земельна реформа започаткувалась із прийняття Земельного кодексу Української Радянської соціалістичної Республіки в 1990 році. Цей закон встановлював право на землю у формі довічного успадкованого володіння, постійного володіння, а також постійного й тимчасового користування. Саме це стало поштовхом до формування власності на землю. Але закон не встановив право власності в дії, тому що практично й теоретично земля залишалась у розпорядженні рад народних депутатів.

У березні 1991 року Верховною Радою України було прийнято Постанову «Про земельну реформу» для подальшого формування земельних і аграрних відносин. У Постанові зазначали, що завдання земельної реформи є перерозподіл земель із метою створення умов для рівноправного розвитку різних форм господарювання на селі, а також, що використання права власності на землю не повинно шкодити правам і свободам інших громадян, інтересам суспільства, погіршувати природні якості землі та екологічну ситуацію [1].

Згідно з Земельним кодексом громадяни України можуть розпоряджатися лише земельними та присадибними ділянками, які вони одержали в приватну власність для ведення особистого підсобного господарства, садівництва, дачного й гаражного будівництва. На відчуження інших земель сільськогосподарського призначення [1].

З іншої сторони, законодавство України гарантує право громадян на володіння, користування та розпорядження нерухомістю, у т. ч. й земельними ділянками. Це право

передбачене статтею 41 Конституції України, у частині 4 якої проголошено: «Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним» [2].

Земельна реформа є складним і багатогранним комплексом заходів, спрямованих у своїй сукупності на реалізацію таких основних цілей: 1) здійснення переходу від виключно державної до різних форм власності на землю; 2) забезпечення соціально справедливого й економічно обґрунтованого перерозподілу земель і створення рівних умов для всіх форм господарювання на землі; 3) створення економічного та юридичного механізмів регулювання земельних відносин; 4) зупинення процесів деградації землі та інших пов'язаних із нею природних ресурсів, забезпечення їхнього відновлення й розширеного відтворення [3, с. 12].

Хочемо навести приклад аграрної політики країн Європейського Союзу, тому що Україна взяла курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Окремо зазначимо такі країни, як Нідерланди та Польща. Саме ці країни, на нашу думку, є вдалими прикладами функціонування ефективного ринку землі. Нідерландах широко використовуються технології, що сприяють високоефективному агровиробництву, продуктивність якого в середньому в п'ять разів вище загальноєвропейської. Це один із найуспішніших прикладів лібералізації та дерегуляції у світовій практиці. Відсутність обмежень щодо права власності на землю для іноземних осіб, сприяла зростанню вартості земель сільськогосподарського призначення. Середня вартість сільськогосподарської землі в Нідерландах – 64 тисячі доларів за гектар [4].

Польща, яка порівняно нещодавно стала членом Європейського союзу, теж проводить ефективну і значущу земельну реформу. Протягом тривалого періоду (майже 12 років) уже буди країною Європейського Союзу Польща відкрила ринок землі і для іноземців (травень 2016 року). При цьому, щоби запобігти внутрішньому диспаритету, виділялись на підтримку аграрного сектору найбільші серед країн ЄС видатки. Також існують обмеження щодо фізичних осіб, вони не мають права мати у власності чи в оренді понад 500 гектарів землі та повинні мати профільну освіту.

Окремо хочемо звернути увагу на проблему негативного впливу мораторію на громадян України, які є власниками земель сільськогосподарського призначення. Насамперед, це сільські жителі України, яких позбавлено конституційного права розпоряджатися своєю землею. За даними земельного фонду України станом на 1 січня 2016 року землі сільськогосподарського призначення складають 70,8 відсотка до загальної території України. Майже вся ця земля знаходиться під мораторієм. Основній частині власників паїв понад 60 років. Більшість із них уже померла й, навіть, не встигла скористуватись своїм конституційним правом. Також зазначимо, що в більшості власників паїв немає досвіду й навичок переговорів за ціну оренди, і так само вони не компетентні в захисті прав користувачів землею. Тому вони змушені здавати землю за дуже низьку плату через те, що на неї накладено мораторій. Договори зазвичай довгострокові й укладаються на довгий термін, зазвичай на 8-10 років. При цьому вартість оренди земельних паїв є заниженою, а ринок – неконкурентним, адже, як правило, на оренду паїв претендує лише один орендар, який і диктує ціну. Відносини, які склались у країні жодним чином не відповідають інтересам українського селянства, адже агробізнес орендує сільськогосподарські землі в середньому за 1,1–1,5 тис. грн/га, «ділячись» із власниками земельних ділянок, щонайбільше, однією десятою частиною свого прибутку. Навіть за наявності мораторію існує чорний ринок землі та схеми, які уникають мораторій. Це призводить до низки проблем, а саме доступ до купівлі землі мають лише певні люди, а орендарі та продавці змушені віддавати угіддя за копійки [6].

Ще не менш важливою проблемою є те, що недбале ставлення орендарів-фермерів до землі призводить до швидкого деградування. Оскільки земля не перебуває в їхній особистій власності вони недбало ставляться до стану землі й дуже виснажують її. Виробники в основному вкладаються в однолітні культури (соняшник, пшеницю, ріпак), які дають швидкий результат, але ж після цих виснажливих культур земля потребує дбайливого ставлення та час

на відновлення. Люди не вкладаються в землю, родючість ґрунтів падає. Адже, якби фермер мав би змогу купити землю, а не брати її в оренду, то ставився до неї більш ретельно й не виснажував її, тому що це був би вже його заробіток. На прикладі Європейських країн можна сказати, що скасування мораторію призводить до підвищення показників урожайності через відкриття нових шляхів для залучення нових технологій та інвестицій і, як наслідок – підвищення вартості виробленої продукції.

Отже, спираючись на досвід Європейських країн та низки проблем, які створює мораторій є доцільним впровадження земельного ринку в Україні. Поряд із тим, потрібно враховувати недоліки та прогалини в законодавстві, які можуть мати негативний вплив та перешкоджати впровадженню земельного ринку. На сьогодні такими недоліками є: недосконалість судової системи, неефективність системи кадастру та системи реєстрації речових прав на нерухоме майно.

Постановка земельних угідь на баланси сільськогосподарських формувань вимагає чіткого та вірогідного інформаційно-облікового забезпечення. Першою суттєвою проблемою на шляху правильної організації бухгалтерського обліку землі в сільськогосподарських підприємствах є достовірність даних про кількість земельних угідь за їх видами. Не дивлячись на те що в Україні діє мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення, земля, як і будь-який інший економічний актив, повинна бути достовірно оцінена. Оцінка землі знаходить своє відображення в бухгалтерському обліку не лише при безпосередньому здійсненні цивільно-правових угод, пов'язаних із земельними ділянками в ринковому середовищі (купівлі-продажу, передачі в оренду, успадкуванні, зарахуванні до статутного капіталу, примусовому вилученні), а й під час обрахунку податку на землю, при визначенні загальної вартості об'єкта нерухомості – будівлі з земельною ділянкою, при обчисленні втрат і збитків у разі встановлення сервітутів, у разі формування інвестиційної політики та реорганізації сільськогосподарського підприємства, у випадку економічного обґрунтування ефективного й раціонального використання земельних ділянок, при страхуванні об'єктів нерухомості, додатковій емісії акцій, на випадок проведення процедури банкрутства та ліквідації підприємства. Саме тому грошова оцінка має стати підсумковим етапом комплексу техніко-економічних заходів щодо оцінки засобів підприємства, який дасть змогу з достатнім ступенем вірогідності встановити ціну землі певної якості [5].

Таким чином, з огляду на досліджене, можна дійти висновку, що мораторій на землю не вирішує поставлених перед ним завдань, породжуючи суцільні проблеми. За період тривання мораторію в Україні впроваджено вкрай неефективну аграрну структуру, яку неможливо оптимізувати адміністративними методами. Запобігти обезземеленню селян і запобігти спекуляціям земельними ділянками, можливо, завдяки належному державному регулюванню купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення, позитивний досвід якого існує в країнах із ринковою економікою. А ринок землі в більшості країн ЄС є успішним прикладом відкритості та лібералізації, що призвела до високих результатів продуктивності та ефективного використання ресурсів у сільськогосподарському виробництві.

Література:

1. Про земельну реформу: Постанова Верховної Ради Української РСР від 18.12.1990 р. № 563-ХІІ (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/563-12> (дата звернення: 22.11.2019).
2. Конституція України: Закон України від 1996, № 30, ст. 141 (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 23.11.2019).
3. Національна доповідь щодо завершення земельної реформи / За наук. ред. Л.Я. Новаковського. К.: Аграр. наука, 2015. 48 с.

4. Порівняльні ціни на землі сільськогосподарського призначення в ЄС та Україні. *Landlord*. URL: <https://landlord.ua/news/oprilyudneno-porivnyalni-tsini-na-zemli-silskogospodarskogo-priznachennya-v-yes-ta-ukrayini/> (дата звернення: 25.11.2019).

5. Іщук О.І., Белова І.М. Відображення в обліку земель сільськогосподарського призначення. *Цифрова економіка: тренди та перспективи*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 25 жовтня 2018 р. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2018. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/32835/1/%D0%86%D1%89%D1%83%D0%BA%20%D0%9E.%2C%20%D0%91%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%86..pdf> (дата звернення: 25.11.2019).

6. Добряк Д.С., Дребот О.І. Введення земель сільськогосподарського призначення в економічний оборот – одна із ключових проблем сучасних ринкових земельних відносин в Україні. *Збалансоване природокористування № 4/2018. Інститут агроекології і природокористування НААН*.

ЦИБИРСВА Я.Д.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студентка 3 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальність 081 «Право»*

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Постійно була, є та буде актуальною проблема інформаційної безпеки в теорії та практиці багатьох галузей права. Це зумовлено розумінням ролі інформації як суспільного ресурсу, поряд із речами та енергією. Інноваційні інформаційні технології, зокрема технології електронної телекомунікації, формують нові можливості державного управління. Але вони мають і зворотний бік – глобальна маніпуляція оточенням, соціальним судженням з метою загострення суспільних інцидентів, тощо. Безсумнівно, що соціальні взаємини згідно інформації мають необхідність не тільки приватно-правового, проте також публічно-правового регулювання з метою їх захисту, охорони тощо в контексті прав людини. Про важливість інформативної захищеності в юриспруденції говорить і те, що вона визначена як конституційно-правова категорія (ст. 17 Конституції України) [1].

Незважаючи на прийняття за роки незалежності Україні істотного числа законодавчих актів, в якому місці відомості вважається предметом правовідносин, зокрема згідно регулюванню правових відносин, пов'язаних із особистими відомостями, конкретного розуміння інформативної безпеки складно досягти. Зазначене вважаємо підтвердженням недоступності її конкретного формулювання у правовій доктрині, зокрема в доктрині інформаційного права, про що говорить також багате різноманіття визначень інформаційної безпеки її дослідниками серед яких: І. Арістова, В. Баскаков, К. Беляков, В. Гавловський, В. Гурковський, О. Золотар, Б. Кормич, Р. Калюжний, В. Костицький, В. Ліпкан, Ю. Максименко, А. Марущак, В. Настюк, В. Пилипчук, В. Стоєцький, М. Швець та інші [2].

Мета дослідження – розглянути сучасний стан і проблеми забезпечення інформаційної безпеки в Україні та здійснити пошук шляхів їх вирішення.

У нашому суспільстві інформація вважається найбільш значущим масовим ресурсом. Економічні можливості суспільства переважно обумовлюється розміром інформаційних ресурсів та ступенем формування інформаційної інфраструктури. Інформація постійно посилюється, змінюється високоякісно, збільшується число її джерел і споживачів. Водночас зростає незахищеність поточного інформаційного суспільства від недостовірних (а іноді й шкідливих) даних, її несвоєчасного надходження, індустріального шпигунства, комп'ютерної злочинності й т. ін. За цієї причини Конституцією України надання інформаційної захищеності

зараховані до основних функцій держави. Згідно з відомостями наукових досліджень, концепція надання інформативної безпеки України не робить самостійних важливих функцій. Зокрема, малоефективними вважаються керівництво її діяльністю, організаційні зміни, що виконуються в межах адміністративної реформи, мають не системний характер, ведуться в відсутності попереднього функціонального вивчення органів державної влади. Негативні спрямовані формування державного інформаційного простору, кризовий стан економіки держави та інші умови обумовлюють ескалацію небезпек, що здатні призвести (але іноді і призводить) до істотних втрат політичного, фінансового, воєнного та іншого характеру, заподіяння шкоди юридичним особам та громадянам.

У даному аспекті актуальним та ефективним (значущим) нормативно-правовим документом став Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 19.03.2019 р. [3] та «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України» від 28.04.2014 р. [4].

Указом враховано створення Концепції державної інформативної політики та інформаційної безпеки України, реалізації подій згідно оптимізації системи державних органів, що реалізують інформаційну політику, надання точного розподілу повноважень і налагодження їх взаємодії та координації, формування організаційної структури системи надання інформативної захищеності, дослідження проєктів в інформаційній сфері, які фінансуються з Державного бюджету України, утвердження заходів стосовно першорядного здійснення та повноцінного фінансування найважливіших з них, та крім того інші значущі події у цій сфері. Беручи під увагу запропоноване, потрібно призупинитися на одному з основних нюансів надання відповідної охорони інформаційної безпеки – в координації роботи державних органів, приватного сектору, соціальних установ та окремих громадян.

Згідно зі ст.17 Конституції України, забезпечення інформаційної безпеки – це справа усього українського народу [1].

Питання координації вважається важливою самостійно згідно для себе та знаходить значимість у зв'язку з тим, що, на відміну з безліч інших галузей, у сфері інформаційних технологій завжди змінюється термінологія, «ламаються» класичні поняття про методи та засоби передачі, вилучення, оброблення та збереження інформації. Незважаючи на те, іноді за зміною раніше сталих термінів простежується тільки діяльність маркетологів щодо просування особистих проєктів. Це доводить до того, що одне й те саме поняття описується внаслідок різним термінам, також навпаки – один і той самий термін дає різне смислове навантаження. Наприклад, під поняттям «інформаційні війни» експерти технічних галузей знань мають на увазі недотримання електронної інфраструктури суспільства (у розвинених країнах – мережі державних та економічних установ, подібно так само як керівництво автотранспортом, електроживлення, військові та космічні системи, що багаторазово піддавались атакам кібертерористів). У разі, якщо реалізація терористичного акту стане пов'язано з атакою на інформаційну систему рятувальних служб, медичних органів чи правоохоронних організацій, збитки від нього можуть виявитися величезними. З побоювань взаємовідносин реалізації подібних атак з боку держав «третього світу» призвело до виникнення спеціальних силових підрозділів, що володіють інформаційним зняттям та способи охорони від нього.

Як доводять дослідження, вирішення поставленої проблеми неможливе без комплексу заходів із великим залученням населення, міністерств та інших органів виконавчої влади, закладів вищої освіти, засобів масової інформації з формування у населення відповідного правового менталітету. Питання інформативної захищеності не може бути вирішена без запровадження нових думок, нових знань, нової політики у сфері інформатизації. Концептуальними є приписи згідно просторому залученню безпосередньо вітчизняних експертів і виробників до її вирішення, як елементи державної захищеності. Вітчизняні експерти зобов'язані забезпечувати значну властивість інформативних послуг, охорону

інформаційних технологій, нинішню систему сертифікації програмних і технічних засобів, введення стандартизації, формування державних баз відомостей, систем телекомунікації, захищеність діяльності у всесвітньому інформативному місці. Нехтування даним питанням здатне послужити причиною до ускладнень у прийнятті основних політичних, економічних, соціальних, військових висновків тощо.

Ступінь інформативної захищеності стрімко впливає на положення політичної, економічної, оборонної та інших елементів державної захищеності України, внаслідок того найчастіше здійснення інформаційних небезпек – це нанесення шкоди в політичній, військовій, економічній, соціальній, екологічній сферах, тощо. На жаль, на даний час в Україні відсутні справжні гарантії її інформаційної захищеності, немає сукупності нормативно-правових дій згідно охорони інформаційних ресурсів та інформаційної інфраструктури. Процедура інформатизації виношує стихійний, некерований вид, з переважним ухилом у сторону застосування засобів інформатизації зарубіжного виготовлення. Непланованість дій розвитку інформаційної інфраструктури пояснює труднощі вирішення проблеми інформаційної захищеності, охорони інформаційних ресурсів. При розгляді стану інформаційного сектору і встановленні ключових питань у цій сфері необхідно брати до уваги політичні, соціально-економічні та організаційно технічні фактори, що безпосередньо надають великий вплив на недоторканність держави.

Сформована обстановка потребує термінового вирішення наступних питань: 1) формування науково-практичних баз інформаційної захищеності, але безпосередньо, встановлення ключових тверджень стратегії країни у сфері формування і забезпечення умов формування і застосування інформативного ресурсу, збереження значних темпів його заповнення та встановлених критеріїв якості (загальнодоступність, достовірність, оперативність, цілісність); 2) формування законодавчої та нормативно-правової установ надання інформативної захищеності, безпосередньо, нормативно-правової установи згідно з розподілом й використанням індивідуальної інформації з метою інформативних взаємин серед органами загальнодержавного уряду і суспільства; 3) створення елементів в здійсненні прав громадян на інформацію єдиного використання; 4) встановлення ключових положень стратегії країни у області застосування засобів масової інформації в базі вивчення процесів формування суспільної свідомості, вдосконалення та формування промисловості інформування жителів держави, створення способів і форм інформативної політики країни; 5) створення методів і засобів оцінки ефективності систем і засобів інформативної захищеності та їх сертифікація.

Результатом впливу інформативних небезпек на соціальну спільноту є обтяженням громадських дій, що виявляється в загостренні протиріч серед різними соціальними прошарками, напруженні політичної боротьби, розпалюванні релігійних та етнічних протиріч, зниженні загальної культури жителів, формування бездуховності, збільшення злочинності, поширення нелюдських думок.

Підкреслимо, що проблема надання інформативної захищеності на сьогодні для України знаходяться на одному ступені із охороною суверенітету і територіальної єдності, наданням її економічної стійкості. Діяльність над концепцією інформативної захищеності України повинна орієнтуватися на класифікацію проблем надання інформаційної безпеки держави, встановлення методів і засобів охорони життєво важливих площин особистості, суспільства, країни в інформативній сфері, у створенні засад з метою формування державної політики інформаційної безпеки, розвитку інформаційного простору країни.

Таким чином, за поточних обставин, питання інформативної захищеності особистості, країни і суспільства свідомо актуалізується і потребує, в першу чергу, єдиного осмислення з урахуванням реалій сьогодення. Крім цього, необхідним є безперервний моніторинг стану захищеності в інформаційній сфері, ранжування небезпек згідно рівня впливу на державні інтереси, раціональний перерозподіл сил з метою нейтралізації небезпек. Окреслені проблеми мають явний міждисциплінарний характер, з цієї причини, можливим шляхом їх вирішення є

створення методології на філософському рівні з метою визначення єдиного багатостороннього уявлення з питань державної захищеності.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. №2680-VIII (із наступними змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/254к/96-вр> (дата звернення: 30.11.2019).
2. Стаття «Правове регулювання інформаційної безпеки в Україні: проблеми теорії та практики». URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/holovna/item/284-pravove-rehulyuvannya-infor> (дата звернення: 30.11.2019).
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України: Указ Президента України від 19.03.2019 р. № 82/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/82/2019> (дата звернення: 30.11.2019).
4. Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України: Закон України від 28.04.2014 р. N 449/2014 (із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/n0004525-14> (дата звернення 30.11.2019).

ЧЕРЕПАНОВ В. О.

*Донецький державний університет управління
Факультет права і соціального управління
студент 2 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

РОЛЬ РАДИ ЄВРОПИ У ЗАХИСТІ ТА ПРОТИДІІ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Торгівля людьми з'явилася тоді, коли з'явився рабовласницький устрій. Найстаріші вказівки на існування рабовласницьких держав були знайдені на території Месопотамії, це було на початку третього тисячоліття до нашої ери. В наш час ця загроза не є такою великою, як було кілька століть тому, але і в наш час ця проблема дуже актуальною.

Оскільки торгівля людьми вже набула транснаціонального характеру, то боротьба з цим негативним явищем виходить за рамки однієї держави і є предметом міжнародного регулювання, зокрема в рамках універсальних та регіональних міжнародних організацій. Особливу увагу цим питанням приділяє Рада Європи, членом якої Україна є з 1995 р., що покладає на неї зобов'язання привести своє законодавство у відповідність до стандартів Ради Європи в галузі прав людини, в тому числі протидії торгівлі людьми.

Проблемам торгівлі людьми почали приділяти багато уваги на науковому рівні. Певні міжнародно-правові аспекти боротьби з торгівлею людьми як порушенням прав людини досліджуються у працях Г. Л. Кохан, Н. В. Плахотнюк, О. В. Святун та ін. Крім того, серед українських дослідників деяких аспектів цієї проблематики слід назвати О. М. Бандурку, К. Б. Левченко, Т. А. Татаринцева, Ю. С. Шемшученка, М. М. Микієвича, О. В. Шведа та ін.

Метою цієї публікації є підвищення обізнаності у сфері торгівлі людьми; ознайомлення з особливостями діяльності Ради Європи про заходи у зазначеній галузі.

В кінці двадцятого століття Рада Європи почала спрямовувати свою діяльність на боротьбу з торгівлею людьми. За невеликий час Рада Європи реалізувала ряд ініціатив у сфері протидії торгівлі людьми та взаємозв'язаних з цим питанням, до того ж розробка та прийняття міжнародно-правових документів.

Серед усіх документів, прийнятих Радою Європи, Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми заслуговує особливу увагу, яка у свою чергу була підписана 16 травня 2005 р. Прийняття цієї Конвенції мала рекордну кількість підписань – 15 держав-членів Ради Європи вважали її перспективною та були за подальшу ратифікацію. Конвенція набула чинності 1 лютого 2008 р.

11 листопада 2005 р. Україна підписала Конвенцію Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, 21 вересня 2010 р. її було ратифіковано, а 1 березня 2011 р. Конвенція набула чинності для України [1].

Ратифікація Конвенції надасть можливість Україні поряд з іншими державами впроваджувати сучасні міжнародно-правові стандарти у сфері боротьби з торгівлею людьми [2].

Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, спрямована на запобігання самій торгівлі людьми, забезпечення продуктивного кримінального переслідування, надання допомоги жертвам торгівлі людьми, а також сприяння координації національних дій та міжнародного співробітництва.

Конвенція використовується до усіх форм торгівлі людьми, немає різниці будь то національним, транснаціональним або пов'язаним з організованою злочинністю чи ні; усіх людей, не зважаючи на їх вік, або стать; усіх форм експлуатації (сексуальна, примусова праця або послуги, рабство, поневолення, вилучення органів) .

Треба зазначити, що питання щодо протидії торгівлі людьми закріплені й в інших міжнародно-правових документах, але саме Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми включає в себе більш чіткі положення, які, в свою чергу, є більш ширшими, ніж ті стандарти, які закріплені в інших міжнародно-правових документах.

Зміна міжнародного права свідчить про те, що загальний підхід має бути доповнений заходами регіонального характеру. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми не має на меті входити у конкуренцію з іншими міжнародно-правовими документами. Конвенція призначена для поліпшення захисту, а також для дальшого розвитку закріплених ними стандартів.

Рада Європи проводить співробітництво з усіма її державо-членами, Україна не є виключенням, проходять робочі зустрічі, форуми, конференції, на яких підіймається таке питання, як протидія торгівлі людьми. Так, 2 квітня 2019 р., у м. Києві Мінсоцполітики у співпраці з Представництвом МОМ в Україні – Агентством ООН з питань міграції провело робочу зустріч із представниками Ради країн Балтійського моря щодо протидії торгівлі людьми.

Отже, незважаючи на такі великі кроки у сфері протидії торгівлі людьми, Україна в цій галузі не вживає потрібний діапазон заходів, які б у свою чергу мінімізували можливість торгівлі людьми. Зокрема, потрібно підвищити рівень освіченості населення з питання торгівлі людьми ліквідації причин цього факту. Особливої уваги, у наш час, заслуговує така нова тенденція, як торгівля людьми з метою трудової експлуатації, а також з метою сексуальної експлуатації жінок та неповнолітніх.

Література:

1. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі : від 16 трав. 2005 р. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858 (дата звернення 22.11.2019.).
2. Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України на проект Закону України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми» : від 22.07.2010., реєстр. №0176. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=38349 (дата звернення 22.11.2019.).

Матеріали круглого столу на тему:

**«Захист прав людини в умовах європейської та євроатлантичної
інтеграції: проблеми, здобутки, перспективи»**

13 грудня 2019 р.

Тези доповідей

У збірнику публікуються тези українською мовою.

*Редакція не несе відповідальності за оригінальність тексту
та авторський стиль праць, опублікованих у збірнику*

Технічні редактори та комп'ютерна верстка:

Калініна І. В., Циклаурі О. Б.